

prosvetni delavec

Robert Dolsneau: Otrok in golob, umetniška fotografija, 1958

Vse življenje se učimo in vse nas uči

Ob koncu javne razprave o Poročilu o preobrazbi vzgoje in izobraževanja

Razprave o Poročilu o preobrazbi vzgoje in izobraževanja — pripravil jo je Izvršni svet republiške skupščine — se počasi strnjujejo. Številni sestanki, kritične misli, ki jih je spodbudilo skupščinsko poročilo, dokazujejo, da je predlog Skupščine SRS, naj bi vzgoja in izobraževanje zavzela prednostno mesto v petletnem razvojnem načrtu, upravičen.

Zadnja reforma srednjega šolstva še ni do konca izpeljana, in že trka na vrata nova. Vsak, ki hoče dokazovati, da ve, kaj je aktualno, sodeluje v razpravah o reformi, in vsak časnik, ki se trudi biti sodoben, ji nameni komentar ali pa kar osrednjo temo. Sestanki brez konca, partijski plenum, priloga Mladine, RRR (reformatorji reformirajo reformo) je papirnati tiger? potrjujejo, da je prenova srednješolskih programov ta čas ena najpomembnejših dogajanj pri nas. To je tudi razumljivo, če pomislimo, da je šolstvo v resnici te-

melj družbenega dogajanja. Mladinci so na slovenjegraškem srečanju opozorili, da prenova programov ne sme zamegliti drugih vprašanj v šolstvu. Bila naj bi postopna, saj »vsaka naglica (zaradi takšnih ali drugačnih pritiskov) vsebinsko bolj škoduje kot koristi, veliki skoki pa povzročajo obilo administriranja, saj oblikovalci največkrat ne upoševajo resničnega stanja; zato si morajo pomagati s papirnatimi ukrepi, če hočejo doseči, da novosti zaživijo.«

Vsaka sprememba pri prenovi srednješolskih programov mora biti premišljena, so poudarili tudi na seji Sveta za vzgojo in izobraževanje pri predsedstvu RK SZDL (27. januarja) in se zavzeli za boljše kakovost izobraževanja. S tem je povezan gmotni položaj šolstva; šole ko bo ta urejen, bomo lahko pričakovali, da bodo dobile naše šole boljše učitelje.

Govorili so o vrednotenju učiteljskega poklica: tisti, ki se odločajo za študij pedagoških usmeritev, so še zmeraj v družbi vrednoteni slabše od tistih, ki se usmerjajo v raziskovanje. Poskrbeti moramo, da se bodo pedagoški delavci nenehno spopolnjevali in dodatno usposabljali. Tudi na seji Strokovnega sveta SRS za vzgojo in izobraževanje je bilo slišati podobno, ko so se zavzemali za napredovanje učiteljev. Na to so opozorili že srednješolci v Slovenj Gradcu z besedami: »Učiteljeva nagrada za delo ni zgolj debela denarnica, temveč tudi njegovo samopotrjevanje.«

Na seji Sveta za vzgojo in izobraževanje pri predsedstvu RK SZDL so poudarili, da vzgoja in izobraževanje ne zadevata le šole, saj se vse življenje učimo in vse nas uči. Ne razmišljamo pa o najširšem izobraževanju javnosti, čeprav od nje zahtevamo, naj odloča o pomembnih družbenih vprašanjih. Ljudi bi morali poučiti, kako pomembno je znanje in da ga je treba nenehno dopoljevati.

Morda lahko prav pri tem andragogika veliko pomaga. Kričično bi bilo očitati, da v poročilu ni besed o izobraževanju odr-

Nadaljevanje na 2. str.

Med drugim preberite

- MEDNARODNO SODELOVANJE NAŠE DRŽAVE V IZOBRAŽEVANJU, str. 2
- S SODOBNO ŠOLO V RAZVITO DRUŽBO, str. 3
- UČITELJEVA OBREMENJENOST IN NJENE MEJE, str. 4
- TELEVIZIJA V ŠOLI, str. 5
- IN GNALE BODO NOV CVET BOLJ VESELO, str. 9

Naloge, ki imajo prednost

Iz sklepov CK ZKS o nadaljnjem razvoju vzgoje in izobraževanja

- V vzgojno-izobraževalnih programih je treba:
 - bolj poudariti temeljno in multidisciplinarno znanje; zmanjšati število predmetov in jih očistiti enciklopedičnosti in pretiranega historizma; opuščati pretirano specializacijo; uveljaviti marksistično zasnovanost in povečati vzgojno učinkovitost; zagotoviti več stopenj zahtevnosti v posameznih vzgojno-izobraževalnih programih;
 - ustrezneje razmeščati zmogljivosti srednjega izobraževanja; spodbujati izobrazbene aspiracije ter povečati dostopnost programov in njihovo prednost;
 - v visokem šolstvu krepiti povezovanje vzgojno-izobraževalnega in raziskovalnega dela kot temeljne značilnosti visokošolskega študija.
- Zagotoviti moramo strokovne podlage za oblikovanje sodobnega vzgojno-izobraževalnega sistema in za določanje o izobraževalni politiki; pospešiti razvoj teorije vzgoje in izobraževalnega in šolskega sistema, didaktik, ekonomike vzgoje in izobraževanja in drugih strok; čimprej uresničiti razvojna projekta Dolgoročni razvoj visokega šolstva v SR Sloveniji in Izobraževanje odraslih kot strateški dejavnik pospeševanja našega družbenega in tehnološkega razvoja.
- Pri programiranju vzgoje in izobraževanja ter reševanju strokovnih vprašanj njunega razvoja je treba krepiti vlogo Strokovnega sveta SRS za vzgojo in izobraževanje, povečati njegovo pristojnost in odgovornost ter mu zagotoviti ustreznejše možnosti za delo.
- Univerzi naj ustvarjalno oblikujeta in uresničujeta programske in kadrovske prenovi visokošolskega študija ter skrbita za večjo samoupravno in strokovno povezanost visokošolskih organizacij, pa tudi za razvoj celotnega vzgojno-izobraževalnega in šolskega sistema; to zahteva tudi preverjanje, ali so normativne podlage za njuno delo ustrezne. Preobrazbi univerz bo Zveza komunistov namenila posebno obravnavo.

- Zboljšati je treba gmotne možnosti za razvoj vzgoje in izobraževanja ter usmerjati družbena sredstva v tista področja, ki so za uresničevanje prednostnih ciljev družbenega razvoja najpomembnejša; to sta zlasti rast števila diplomantov v naravoslovnno-tehničnih, matematičnih in za narodni razvoj pomembnih strokah ter razširitev podiplomskega izobraževanja, spopolnjevanja in usposabljanja. V svobodni menjavi dela moramo uveljaviti standarde in merila, ki bodo spodbujali kakovost in učinkovitost vzgojno-izobraževalnega dela, v visokem šolstvu pa terjali in omogočali povezanost izobraževanja z raziskovalnim razvojnim in umetniškim delom. S standardi in merili je treba izražati tudi prednost programov glede na dolgoročne družbene razvojne usmeritve.

- Pri sprejemanju in uresničevanju temeljnih razvojnih odločitev za uveljavljanje splošnih družbenih interesov in potreb v vzgoji in izobraževanju za njihovo včlenjevanje v druge družbene razvojne cilje in za nadzor nad njihovim uresničevanjem je treba uveljavljati večjo vlogo in vpliv Skupščine SR Slovenije, zlasti zbora združenega dela, in Skupščine Izobraževalne skupnosti Slovenije, za področje visokega šolstva pa tudi Skupščine Raziskovalne skupnosti Slovenije, zlasti zborov uporabnikov obeh skupščin.

- Doseči je treba, da Izobraževalna skupnost Slovenije uveljavi svojo odgovornost za razvoj celotne vzgoje in izobraževanja po načelu vzajemnosti in solidarnosti, posebne izobraževalne skupnosti pa preobraziti tako, da bodo omogočale izražanje, usklajevanje in zadovoljevanje izobraževalnih interesov posameznih področij združenega dela, zlasti pri izobraževanju zaposlenih.

- Hitreje moramo ustvarjati družbene možnosti za uspešnejši in skladnejši razvoj vzgoje in izobraževanja, pri tem pa dolgoročneje in načrtneje opredeljevati kadrovske-izobraževalne potrebe kot enakovredne sestavine načrtovanja in zato hitreje razvijati kadrovske-izobraževalno vlogo organizacij združenega dela. Zagotoviti je treba njihovo večjo vlogo pri usmerjanju v izobraževanje, pri usposabljanju delavcev, pri izvajanju proizvodnega dela, delovne prakse in pripravništva; nagrajevati znanje in to, kar je z njim doseženo, spodbujati in nagrajevati prodor znanja v vse delovne organizacije in delovne procese; doseči, da bo izobraževanje odraslih enakovredna sestavina vzgojno-izobraževalnega sistema; razviti alternativne izobraževalne poti in načine izobraževanja odraslih.

- S skupnimi prizadevanji moramo krepiti strokovno avtoriteto in družbeni ugled šole in pedagoških delavcev; oblikovati in uresničevati načrtnejšo in dolgoročnejšo kadrovske politiko v vzgoji in izobraževanju, še zlasti s kakovostnim izobraževanjem in stalnim strokovnim spopolnjevanjem pedagoških delavcev. Le-tem je treba dati moralno priznanje za njihovo delo in to tudi boljše nagrajevati, razvijati možnosti za napredovanje v poklicu, ravnanje pa sistematično usposabljanje za načrtovanje, vodenje in usmerjanje pedagoškega procesa.

dogodki
novosti

UNIVERZA ZA TRETJE ŽIVLJENJSKO OBDOBJE
PRAZNUJE PRVO OBLETNICO

Učenje — razvoj, upanje, življenje

Preobremenjeni v vsakdanji naglici, v pehanju za gmotnimi dobrinami velikokrat pozabljamo na človeka in njegov jutrišnji dan. Pri tem ne mislim na ekološke katastrofe, ki se zgrinjajo nad nas, temveč na človekovo življenje: pred očmi imam tridesetletnika, ki stopa proti vrhuncu kariere, ko prestopi petdeseta leta, pa se mora umakniti — tak je dogovor v družbi.

Kamor koli se ozremo, povsod se ukvarjamo z ljudmi v drugem življenjskem obdobju (in v prvem): moda, reklame, zabava, skratka ves potrošniški trg je obrnjen k njim, ko da se kasneje življenje ustavi.

Nič nenavadnega torej, da prevladuje med nami negativno mnenje o starosti. To je za večino ljudi obdobje, ki se ga bojijo; saj menijo, da ne prinaša nič lepega, le bolezen in socialno negotovost. Tako gledanje je daleč od pojmovanja, da je starost sad življenja, da je odvisna od njegove kakovosti. Daleč od tega, da starost pomeni človekovo prihodnost, ki si jo je treba iz dneva v dan ustvarjati in se nanjo pripravljati, in še dlje od prepričanja, da je tretje življenjsko obdobje tisto, ki odpira nove razsežnosti življenja, daje pravo bogastvo in ponuja polnejše življenje.

V današnji družbi postaja starostna skupina čedalje pomembnejša zato, ker se življenjska doba podaljšuje. Predvidevajo, da bo leta 2000 na svetu šeststo milijonov starejših prebivalcev, to pa pomeni, da bo takrat na svetu enainsemdešest odstotkov več starejših, kot jih je bilo leta 1975.

Jugoslavija je ena od prvih dežel, ki je začela urediti učbenično težnjo po nenehnem izobraževanju — od ranih do poznih let. Gre za izobraževanje, ki pomeni obvladovanje znanja in ustvarjalnih sposobnosti.

Ljudje pogosto enačijo izobraževanje in šolo, toda: šola je le eno poglavje v življenju, izobraževanje pa poteka kadar koli in v najrazličnejših okoljih, kjer posameznik oblikuje svojo osebnost. Izobraževati se moramo, če hočemo vedeti in razumeti kaj se dogaja.

Skrb za mirno in dejavno starost je ena temeljnih nalog naše družbe, zato je naša dolžnost, da starejšim omogočimo izobraževanje in usposabljanje ter jim tako pomagamo prebresti tako imenovane »upokojitvene šoke« — obdobja, ko mnogi ne vidijo poti naprej. Uredili smo pokojninsko zavarovanje in zdravstveno varstvo, toda človek — čeprav ima gmotne ustrezne razmere — ne more biti srečen brez koristnega in ustvarjalnega dela, potisnjen na rob in čakajoč. To je v njegovi naravi.

Učenje je razvoj, razvoj je upanje in upanje je življenje. Človek se neprenehoma uči, ne glede na leta, bolj kot kdaj koli pa v tretjem življenjskem obdobju potrebuje okrog sebe ljudi, s katerimi dela. V razvitem svetu so se tega zavedali, zato so v drugi polovici dvajsetega stoletja začeli ustanavljati univerze za tretje življenjsko obdobje. Programe za starejše so poznali že prej, prva univerza pa je bila ustanovljena leta 1973 v Franciji.

Ljubljanska Univerza za tretje življenjsko obdobje, prvo te vrste v Jugoslaviji, je ustanovila lanskega februarja Sekcija za tretje življenjsko obdobje pri Andragoškem društvu Slovenije. Pri nas se je začelo s tečajem francosčine za upokojujence pri Izobraževalnem centru za tuje jezike v Ljubljani — že pred ustanovitvijo Univerze, in udeležencev je bilo kmalu preveč za eno samo skupino. S formalno ustanovitvijo Univerze za tretje življenjsko obdobje (svoj sedež ima za zdaj v domu starejših občanov v Šiški na Bledjevi 15) pa se je dejavnost razširila. V lanskem šolskem letu je imela Univerza že dvaindevetdeset slušateljev — poleg francosčine se pri novinarstvu, keramiki, slikarstvu, književnosti s filozofijo in novostih v svetu. Prihajali so iz Ljubljane, Litije, Zalca, Celja, z Jesenic, iz Kopra in Trbovelj. Pred meseci so se upokojujenci začeli sestajati še na krožkih ornamentike, računalništva, angleščine, zdaj pa pripravljajo še glasbo, italijansčino, španščino in nemščino.

Univerza za tretje življenjsko obdobje je pripravila že nekaj seminarjev za mentorje izobraževanja za starejše, da bi podobne oblike za upokojujence organizirali tudi drugod po Sloveniji (in Jugoslaviji). Pripravili so tudi pogovore o izobraževanju v tretjem življenjskem obdobju v Mariboru, Celju in Titovem Velenuju. Velenjčani zdaj že sami uspešno skrbijo za svoje najstarejše, zanje so ustanovili krožke pletanja, plesa, angleščine, gospodinjski in zgodovinsko-etnološki krožek.

Zdaj je v Ljubljansko Univerzo za tretje življenjsko obdobje včlanjenih že več kot petsto upokojujencev — to pa je po komaj letu dni obstoja zelo veliko in zelo razveseljivo.

Univerza za tretje življenjsko obdobje si postopno utira pot, izobraževanje torej ni več privilegij mladih. Tega ne potrjuje le veliko število upokojujencev, ki sodelujejo z njo in veliko članov o tej dejavnosti v dnevnem časopisu, temveč tudi zanimanje in naklonjenost strokovnjakov, ki se ukvarjajo s starejšimi. O izobraževanju v tretjem življenjskem obdobju so predstavniki ljubljanske Univerze za tretje življenjsko obdobje govorili na tretjem jugoslovanskem gerontološkem kongresu v Zagrebu. Za veliko udeležencev iz drugih republik je bilo to popolnoma novo področje, o katerem še niso razmišljali, zato je toliko pomembnejše, da so zamisel o izobraževanju v poznih letih navdušeno sprejeli.

Na šestem kongresu jugoslovanskih pedagogov v Mariboru so poudarili pomen gerontogogike, ki bi jo pedagogika morala bolj razvijati, saj daje možnosti za delo, ustvarjanje in tako pomaga starejšim, da resnično živijo — do konca. Predlagali so, da bi na pedagoških fakultetah razvili nov profil: prosvetni delavec — gerontogog.

Najtežje je prepričati ljudi, da je starost enakovreden, koristen, velikokrat celo najboljši del življenja; da tretje življenjsko obdobje odpira nove poti tudi v izobraževanju. Ne gre več za izobraževanje, ki ga zahteva človekovo pokleno delo, temveč za odkrivanje novega, za obujanje sposobnosti, ki zaradi preobremenjenosti z drugimi obveznostmi, ki jih prinašajo srednja leta, prej niso bile ali pa niso mogle biti razvite.

Prav na tem področju imajo univerze za starejše še veliko dela, ljubljanska Univerza za tretje življenjsko obdobje pa je lahko z dosežki v prvem letu svojega obstoja — zgled.

Mednarodno sodelovanje naše države v izobraževanju

S seje Medrepubliške — medpokrajinske komisije za reformo izobraževanja

Na zadnji seji Medrepubliške-medpokrajinske komisije za reformo izobraževanja (16. januarja 1987) sta bili osrednji točki dnevnega reda informacija o večstranskem sodelovanju Jugoslavije na področju izobraževanja z Unescocom, OECD in Evropskim svetom, obravnava poročila s 40. zasedanja mednarodne konference o izobraževanju (Ženeva 2. do 11. decembra 1986) in pregled Priporočila ministrom za izobraževanje s tega zasedanja. Člani so z vabilom za sejo prejeli pregledno Informacijo, ki so jo pripravili Zvezni zavod za mednarodno znanstveno, prosvetno-kulturno in tehnično sodelovanje, Jugoslovanska komisija za sodelovanje z Unescocom in Medrepubliška-pokrajinska komisija za sodelovanje z OECD in Evropskim svetom na področju izobraževanja. Skupna in temeljna ugotovitev pripravilcev informacije in razpravljalcev na seji je bila, da Jugoslavija premalo izrablja velike možnosti, ki so na voljo v vseh treh mednarodnih organizacijah za napredek in razvoj vzgoje in izobraževanja.

Organizacija združenih narodov za prosveto, znanost in kulturo — Unesco je največja specializirana organizacija Združenih narodov, nastala je že leta 1950. V Unescocu je zdaj včlanjenih 160 držav. Sodelovanje poteka po programu in proračunu, ki ga sprejema Generalna konferenca te organizacije vsaki dve leti. Od številnih velikih programov, akcij in ustanov je potrebno omeniti tri ugledne specializirane ustanove Unesca: Mednarodni biro za izobraževanje v Ženevi (BIE), ki je svetovno informacijsko središče za izobraževanje, ukvarja pa se tudi s primerjalnimi raziskavami, z izobraževanjem kadrov in založništvom; Mednarodni inštitut za načrtovanje izobraževanja v Parizu in Unescov inštitut za izobraževanje v Hamburgu, ki je usmerjen predvsem v nenehno izobraževanje.

Jugoslavija sodeluje tudi s Komitejem za izobraževanje pri OECD (Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj) in njegovim Centrom za raziskave in inovacije v izobraževanju (CERI). Pomembna dejavnost tega komiteja je preučevanje razmerij med izobraževanjem, gospodarskim razvojem in zaposlovanjem. V naslednjem obdobju bosta Komitej za izobraževanje OECD in CERI namenila posebno pozornost učinkovitosti in kakovosti izobraževanja, prispevku izobraževanja k prestrukturiranju gospodarstva in

družbe, šoli prihodnosti, izmenjavi informacij v izobraževanju in posebnemu izobraževanju in vzgoji. Jugoslavija ima na tem področju v OECD položaj posebne opazovalke, in ta ji omogoča, da polnopravno sodeluje.

Evropski svet je regionalna organizacija, ki združuje 21 evropskih držav. Status Jugoslavije na področju kulture in izobraževanja v Evropskem svetu še ni urejen, zato se Jugoslavija lahko udeleži le tistih manifestacij, na katere je povabljen. Sodelovanje zajema različno dejavnost na različnih ravneh. Zelo je razvita založniška dejavnost. Evropski svet ima tudi bogato dokumentacijo. Sodelovanje z Evropskim svetom zadeva enakovrednost diplom, šolanje otrok migrantov in sodelovanje univerz. Videti je, da bo v bližnji prihodnosti Skupščina Jugoslavije ratificirala Evropsko kulturno konvencijo. S tem bodo ustvarjene pravne možnosti za polno udeležbo Jugoslavije v projektih Evropskega sveta na področju izobraževanja, znanosti in kulture. Vplivati bo mogoče tudi na politiko, programe in delitev denarja v tej organizaciji.

Razumljivo je, da ima Jugoslavija tudi obveznosti do mednarodnih organizacij, s katerimi sodeluje. Sodelovanje v programih, udeležba na konferencah, uporaba informacijskih in dokumentacijskih središč pomeni, da moramo biti tudi pri nas tako organizirani, da lahko izpolnimo

obveznosti, ki jih ima naša država (obveščanje o izvajanju konvenčij in priporočil, priprava poročil držav članic in drugih dokumentov, udeležba na mednarodnih konferencah idr.). Predvsem pa je pomembno, koliko izrabljamo mednarodne organizacije za naše potrebe. Ali smo ustrezno organizirani, ali imamo primerne strokovne, znanstvene in druge zmogljivosti, ali so na voljo ustrezna tehnična sredstva in potreben denar? Ali je dovolj volje in ali je razvita potreba po mednarodni izmenjavi na vzgojno-izobraževalnem področju?

V Jugoslaviji si zelo škodujemo, če ne bomo hitreje odpravljali težav, ki ovirajo mednarodno sodelovanje v vzgoji in izobraževanju. Po mnenju medrepubliške-medpokrajinske komisije za reformo izobraževanja bi morali čimprej urediti pravno podlago za sodelovanje z OECD in Evropskim svetom. Preučiti bi bilo treba položaj in sestavo Medrepubliške-medpokrajinske komisije za sodelovanje z OECD in Evropskim svetom. Posebno pomembno je, da bi pri Zveznem zavodu za mednarodno znanstveno, prosvetno-kulturno in tehnično sodelovanje ustanovili skupno strokovno službo za vsestransko sodelovanje SFRJ na področju izobraževanja. V okviru te službe je treba ustanoviti sodobno opremljeno informacijsko-dokumentacijsko središče, ki bi zbiralo, obdelovalo in izmenjvalo informacije v sodelovanju z informacijskimi sistemi navedenih mednarodnih organizacij. To središče bi delovalo kot del informacijsko-dokumentacijskega sistema na področju vzgoje in izobraževanja v SFRJ, ki se bo oblikoval po družbenem dogovoru med republikami in pokrajinama. Zasnovo delovanja te službe naj pripravi Zvezni zavod. Ustrezne se je treba organizirati tudi v republikah. Zato naj republiški komiteji in zavodi za šolstvo poskrbijo za učinkovitejšo usklajevanje v svoji republiki na tem področju ter za

sprotnejše in uspešnejše sodelovanje s pristojnimi zveznimi organi in službami. V republikah in pokrajinah je prav tako treba ugotoviti, koliko izvedenih premerejo in koliko drugih možnosti imajo za preučevanje sameznih vprašanj mednarodnega sodelovanja, da bi zagotovili kakovostne strokovne priloge za odločanje na republiški zvezni ravni ter za sodelovanje naših predstavnikov v mednarodnih organizacijah.

Medrepubliška-medpokrajinska komisija za reformo izobraževanja je navedene pobude stališča poslala tudi Koordinacijskemu odboru za izobraževanje, kulturo, telesno in tehnično sodelovanje pri Zveznem izvršnem svetu, saj ta lahko precej priporoči more k spremembi stanja na tem področju.

Tema 40. Mednarodne konference o izobraževanju — pripravila sta jo Unesco in njegov Mednarodni biro za izobraževanje — je bila Razvoj in napredek srednjega izobraževanja (polnopravni metod). Na njej je sodelovalo 159 delegacij držav in organizacij, med njimi 40 ministrov izobraževanja. Jugoslovanski delegacijo je vodil prof. dr. Nikola Potkonjak. Za to konferenco je bilo v Jugoslaviji pripravljeno veliko gradiva, medtem je najpomembnejše Polnopravno izobraževanje v SFRJ v letih 1984—1986, ki ga bilo treba predstaviti širši javnosti v posebnem članku. Prosim, nam ne dopuščate, da bi širše predstavili poročilo o udeležbi naše delegacije na tej konferenci. Izpostavljamo za Priporočilo ministrom za izobraževanje, ki ga sprejela ta konferenca. Medrepubliška-medpokrajinska komisija za reformo izobraževanja oba dokumenta sprejela. V zvezi s Priporočilom ministrom za izobraževanje pa je bilo sprejetih stališče, da je treba z njim seznaniti vse republike in pokrajine, da je primeren pripomoček pri snavljanju nadaljnega razvoja srednjega izobraževanja.

JANEZ SUŠNIK

Vse življenje se učimo in vse nas uči

Nadaljevanje s 1. str.

slih — je pa res, da ni ponujenih zamisli, kako naj bi ga zboljšali. Opažajo, da se po letu 1980 izobražuje precej manj odraslih, kot se jih je izobraževalo na primer leta 1978; tedaj je bilo v srednjem izobraževanju 25 tisoč odraslih, lani pa le 8 tisoč. Razumljivo je, da to glede na izobrazbeno sestavo zaposlenih pri nas ni razveseljivo.

Člani Strokovnega sveta podpirajo nadaljnji razvoj izobraževanja odraslih in se strinjajo, da le-to potrebuje strokovno vodenje in obravnavo, saj ne smemo zanemariti razločkov med mlajšimi in starejšimi udeleženci izobraževanja, zato bi bilo treba

Zakon o usmerjenem izobraževanju prilagoditi tudi potrebam odraslih.

Več andragoških strokovnjakov bi morali zaposliti v organizacijah, ki se ukvarjajo z izobraževanjem, morda celo v srednjih šolah — je predlagal eden od udeležencev seje Strokovnega sveta SRS za vzgojo in izobraževanje in dodal, da srednje šole svojega poslanstva ne uresničujejo povsem, če upoštevajo le potrebe mladih.

Svet za vzgojo in izobraževanje pri predsedstvu RK SZDL je ugotavljal, da moramo nameniti več pozornosti visokoškolskemu izobraževanju. Dogaja se, da

raven znanja na fakultetah ne presega ravni srednje šole; člani Strokovnega sveta pa so opozorili, da se moramo pri razvoju visokega šolstva bolj zavzemati za enotnost razvojnega, znanstvenega in raziskovalnega dela in tesnejše povezati do- in podiplomski študij, le-tega pa uvrstiti v sistem visokošolskega izobraževanja.

Pri preurejanju učnih programov pa kljub naglici ne smemo pozabiti na učbenike in njihovo pomembno vlogo pri uresničevanju vzgojno-izobraževalnih ciljev.

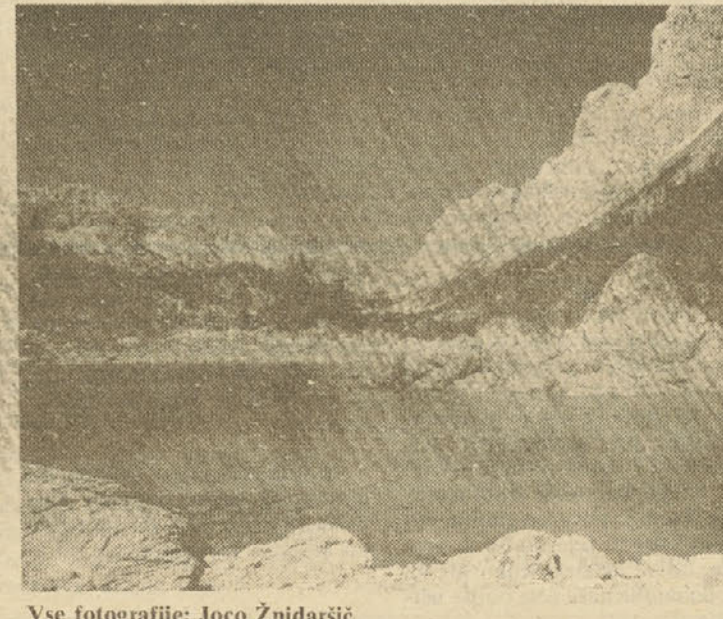
Na zadnji seji Strokovnega sveta so govorili tudi o uvajanju skupnih učbenikov za srednje izobraževanje v jugoslovanskih republikah in pokrajinah. Pobuda sega v leto 1974, ponovno pa so jo oživili zadnja leta. Akcijo vodi Zavod za učbenike in učna sredstva v Beogradu, pripomogla pa naj bi k smotnejšemu nastajanju in izdajanju učbenikov za usmerjeno izobraževanje v državi. Strokovni svet meni, da je o osnovi učbenika, strokovne knjige, ki naj bi obravnavala skupne in usklajene vsebine iz programov ter posebnosti, v katerih se programi razlikujejo, potrebna širša razprava. Upoštevati moramo namreč različnost bivalnih okolij pri nas, obenem pa varovati kulturo malega naroda. Reformiranje srednjega izobraževanja ne poteka enotno po vsej Jugoslaviji, zato o takšnih odločitvah ni mogoče sklepati na hitro.

Strokovni svet SRS za vzgojo in izobraževanje je na svoji seji (22. januarja) sprejel poglavje za vpis v srednjo šolo, za napredovanje in dokončanje srednjega šolanja, obenem pa tudi uvajanje delne zunanje diferenciacije že v prve letnike srednjega izobraževanja — v tistih programih, ki imajo več smeri različnih zahtevnosti. Učencem ob vpisu izbral raven zahtevnosti izobraževanja, hkrati pa se moral odločiti za oddelek z bolj ali manj zahtevnimi učnimi vsebinami — razlike bodo pri slovenščini, tujem jeziku, matematiki in pri enem predmetu (določili bodo pisi) — strokovnem takšnem splošno izobraževalnem, ki bo temeljil stroke. Učenci bodo torej izbirali med učnimi načrti, ki bodo pomenili temeljno raven (najnujnejši standard splošne izobrazbe) in tistimi, ki bodo ustrezali zahtevnejši ravni (poleg temeljnih vsebin dodatne za poglobljanje in širjenje znanja). Obvladanje temeljne ravni znanja bodo zagotavljali programi triletnih smeri izobraževanja, učencem s prav brim in odličnim uspehom pa bodo bili ti programi omogočali prehod v zahtevnejše štiriletno izobraževanje.

Člani Strokovnega sveta so poudarili, najpomembnejše rilo pri prehodu naj ne bo ocena — ta namreč le redko resnično znanje in sposobnost — temveč določeni standardi znanja.

Ob koncu srednjega šolanja naj bi spet uvedli končni izpiti.

LUČKA LEŠNIK

Vse fotografije: Joco Žnidaršič

es sodobno šolo v razvito družbo

Centralni komite ZKS o nadaljnjem razvoju vzgoje in izobraževanja

Vizije gospodarsko uspešnejše, bolj demokratične in humane, socialno pravičnejše in kulturno bogatejše socialistične družbe ne bomo mogli uresničiti brez bistveno večjega prispevka vzgoje in izobraževanja, brez temeljnih sprememb na vseh področjih družbenega življenja, tudi v vzgoji in izobraževanju.

Teh ciljev ni mogoče uresničiti z vračanjem na stanje pred krizo. Tako se tudi v nadaljnji preobrazbi vzgoje in izobraževanja ne moremo vrniti na stari šolski sistem, ki je bil po svojih ciljih in vsebini prilepen potrebam prve industrijske revolucije; če je še kar dobro zadovoljeval potrebe druge industrijske revolucije, pa ni perspektiven in skladen s potrebami 21. stoletja.

Te misli iz uvodnega referata **Meta Miklavca** na seji Centralnega komiteja ZKS 23. januarja so dale usmeritev mnogim pravam o nadaljnjem razvoju vzgoje in izobraževanja, ki so bile odgovor na aktualna vprašanja: kakšna naj bo nadaljnja reforma, kaj se je v njej potrebno, kaj pa je treba spremeniti, h katerim ciljem naj vodijo družbeno prizadevanja v vzgoji in izobraževanju in kako najhitreje cilje doseči?

Da so ta vprašanja aktualna in preta, potrjuje že široka razprava, ki je potekala med pripravami na to sejo centralnega komiteja v organizacijah in organih Zveze komunistov, še posebej v ino in izobraževanju. Tudi na seji se je izvršilo več kot 40 pravnjalcev — iz vrst članov centralnega komiteja, predstavnikov različnih področij vzgoje in izobraževanja, prosvetnih organizacij, aktivov neposrednih proizvajalcev, srednješolske kadre in idr.

Za celotno razpravo je bilo načelno, da je bila odprta za različne poglede, včasih tudi polemična. Ni se ustavljala pri ožjih strokovnih vprašanjih — to je bila vloga strokovnih organov. V razpravi z vlogo Zveze komunistov se je idejno-političnega vidika razčlenila predvsem temeljne smeri današnjega in prihodnjega razvoja vzgoje in izobraževanja, da bi ponudila slovesni Skupščini, ki bo 18. februarja razpravljala o teh vprašanjih, zamisli in predloge slovesni komunistov.

objektivno oceno reforme

Prevladujoči negativni odnos do reforme, ki se je izoblikoval v javnem mnenju, je nastal precej pod vplivom enostranskih, apriorističnih sodb in splošnih na podlagi posameznih primerov in nestrokovnih rešitev, pa tudi zaradi tega, ker reformna ni izpolnila vseh pričakovanih rezultatov.

Prilagoditve reforme niso tako pomembne: v teh letih smo pridobili programe srednjega visokega izobraževanja; izoblikovali smo manj zahtevnih smeri in programov precej splošne izobrazbe kot so jo imeli v nekdanjih poklicnih strokovnih del programov izobraževanja je širše osredotočeno na temeljno splošno in strokovno znanje; učenci naj spoznajo zakonitosti narave, družbe in človeka in se jih naučijo samostojno uporabljati pri reševanju poklicnih in življenjskih vprašanj. To mora biti vodilo pri razreševanju programov, predmetnikov in učnih načrtov, pri uveljavljanju sodobnejših učnih oblik, metod in sredstev. Predvsem pa moramo navajati učence in študente na samostojno učenje in nenehno dopolnjevanje znanja.

Uvodni referat, razprava na seji in sprejeta stališča in sklepi poudarjajo, da moramo začeti bolj načrtno in odločno uresničevati zamisel nenehnega izobraževanja in učence se družbe. V skladu s to zamisljo se morajo vzgojno-izobraževalni programi osredotočiti na temeljno splošno in strokovno znanje; učenci naj spoznajo zakonitosti narave, družbe in človeka in se jih naučijo samostojno uporabljati pri reševanju poklicnih in življenjskih vprašanj. To mora biti vodilo pri razreševanju programov, predmetnikov in učnih načrtov, pri uveljavljanju sodobnejših učnih oblik, metod in sredstev. Predvsem pa moramo navajati učence in študente na samostojno učenje in nenehno dopolnjevanje znanja.

Izobraževanje odraslih mora zaživeti in postati enakovredna sestavina vzgojno-izobraževalnega sistema. Utirati mora nove poti do znanja in omogočiti ustvarjalno uveljavljanje novega znanja v vseh delovnih procesih in delovnih organizacijah.

Tudi pomanjkljivosti reforme neuresničeni pričakovani ni učni programi so prenatrpani in preveč razdrobljeni po predmetih, šolski sistem preveč neuniformiran, prilagojen preveč posodablja, prav tako tudi ni zadovoljnih. Nismo zadovoljni s srednjimi šolami, še manj z nerazvitim izobraževanjem odraslih in nizkim vrednotenjem znanja. Mar-

sikatere reformne rešitve in ukrepi niso bili dovolj domišljivi, pedagoška stroka pa je zaostajala za potrebami časa.

Za uresničenje visokih ciljev reforma ni imela pravih možnosti — niti gmotnih, saj časovno sovpada z gospodarsko krizo, niti motivacijskih, saj smo šele zadnje čase popravili prosvetnim delavcem osebne dohodke in jih uskladili z gospodarstvom. Preobrazbo je ovirala tudi konservativna miselnost, ki ima korenine v zastareli tehnologiji in organizaciji dela, v nizki izobrazbeni sestavi delavcev in nizkih razvojnih težnjah tistega dela gospodarstva, ki vztraja pri uhojenih poteh in podcenjuje znanje in inovativnost. V razpravi na seji smo slišali kritično pomisel, da so med najostrejšimi kritiki reforme nemara prav tisti, ki so za njeno uresničenje najmanj naredili — tako v proizvodnih organizacijah kot v šolah.

Kako uresničiti zamisel nenehnega izobraževanja

Šolstvo mora imeti pred seboj dolgoročne cilje in misliti na prihodnost, saj je priprava na življenje in delo čedalje daljša. Šola torej ne sme usposablja za današnje tehnološko raven proizvodnje, za današnje družbeno in tehnično delitev dela. Takšna izobrazba bi hitro zastarela, takšna vzgoja bi ohranjala doseženo raven družbenih odnosov, namesto da bi pospeševala njihov napredek. Tak konservativni šolski sistem bi capljal za razvojem, namesto da bi ga pospeševal.

Vzgoja in izobraževanje se morata nasloniti na najnaprednejši in najprodornejši del združenega dela, ki je sposoben uvajati najsodobnejšo tehnologijo informacijske dobe in uveljavljati razvito samoupravljanje. Vzgoja in izobraževanje morata usposablja za delo v razmerah vse bolj inovativne proizvodnje, za gospodarjenje z družbenimi sredstvi, za višjo kulturno in duhovno raven življenja.

Uvodni referat, razprava na seji in sprejeta stališča in sklepi poudarjajo, da moramo začeti bolj načrtno in odločno uresničevati zamisel nenehnega izobraževanja in učence se družbe. V skladu s to zamisljo se morajo vzgojno-izobraževalni programi osredotočiti na temeljno splošno in strokovno znanje; učenci naj spoznajo zakonitosti narave, družbe in človeka in se jih naučijo samostojno uporabljati pri reševanju poklicnih in življenjskih vprašanj. To mora biti vodilo pri razreševanju programov, predmetnikov in učnih načrtov, pri uveljavljanju sodobnejših učnih oblik, metod in sredstev. Predvsem pa moramo navajati učence in študente na samostojno učenje in nenehno dopolnjevanje znanja.

Izobraževanje odraslih mora zaživeti in postati enakovredna sestavina vzgojno-izobraževalnega sistema. Utirati mora nove poti do znanja in omogočiti ustvarjalno uveljavljanje novega znanja v vseh delovnih procesih in delovnih organizacijah.

Kakšno srednjo šolo potrebujemo?

Srednje šolstvo je na razpotju. S takšnim, kakršno je, niso zadovoljni ne uporabniki ne visoke šole, z marsičim pa niso zadovoljni niti učitelji niti učenci. Po-

nujajo se nam različni izhodi in rešitve — od vrnitve na stari srednješolski sistem z gimnazijo, tehničnimi in poklicnimi šolami do takšne srednje šole, ki bi bila izrazito splošno izobraževalna, za delo pa naj bi se diplomanti usposobili kasneje v delovnih organizacijah. Nekatere zamisli se torej rojevajo iz nostalgije po starih časih, druge iz humanistične vizije, ki prehiteva razvoj in strokovnjake vseh ravni. V primerjavi s stanjem pred desetletjem, ko so se oblikovala reformna načela, potrebujemo in bomo potrebovali čedalje več visoko izobraženih strokovnjakov in raziskovalcev. Usmerjeno izobraževanje bo trajalo torej za nekatere poklice tri ali štiri leta, za druge šest, osem in več let. Ob podaljševanju izobraževanja in priprave za delo se v današnjem svetu vse bolj uveljavlja težnja po enotne zasnovanem srednjem šolstvu, po takšnem, ki daje možnosti vsem, brez slepih ulic. Tako zasnovani sistem srednjega izobraževanja mora biti prožen, prehodni, prilagojen bolj in manj sposobnim. Pedagoška znanost mora v tem odkriti nove možnosti, jih preskušati v praksi in spopolnjevati.

Ali nam je cilj enotna ali dualistična srednja šola? Ali naj povežemo tudi v prihodnje izobraževanje za delo in za nadaljnje izobraževanje ali pa naj ju obravnavamo ločeno? O tem osrednjem vprašanju nadaljnega razvoja srednje šole je bilo zadnje čase razmeroma največ razprav in različnih pogledov — tudi na seji centralnega komiteja. Medtem ko so predstavniki aktivov neposrednih proizvajalcev na seji poudarjali, da je treba mlade bolj usposobiti za delo, so predstavniki srednješolcev poudarili predvsem potrebo po pripravi za življenje.

● Eden bistvenih pogojev za pridobivanje in uveljavljanje znanja je sodoben, prožen in dostopen vzgojno-izobraževalni sistem, ki bo korak pred družbeno prakso. To je temeljni cilj preobrazbe vzgoje in izobraževanja.

● Vzgoja in izobraževanje morata usposablja tudi za učinkovito delo v razmerah z vse bolj inovativno družbeno proizvodnjo, za gospodarjenje s sredstvi v družbeni lastni in za višjo kulturno in duhovno raven življenja. Najzahtevnejša naloga preobrazbe vzgojno-izobraževalnega sistema, pri kateri se najbolj izrazito kaže njena povezanost z družbeno preobrazbo, je uveljavitev zamisli »učence se družbe«. Šola mora zagotoviti uresničitev posameznikove težnje in družbene potrebe po pridobivanju novega znanja, ki vse hitreje nastaja v družbeni produkciji.

● Vse ravni in oblike izobraževanja po osnovni šoli naj zagotavljajo glede na individualne možnosti in družbene potrebe v različnih kombinacijah znanje za delo in za nadaljnje izobraževanje. Zato si prizadevamo postopoma uveljaviti enotnejšo in zahtevno srednjo šolo, ki bo zagotavljala enakovrednost pridobljene izobrazbe, in razvijati sistematično dopolnilno usposabljanje za delo na vseh zahtevnostnih stopnjah.

● Permanentno izobraževanje terja tudi prilagoditev delovanja šolskega sistema. Družbeno racionalno in z vidika posameznikovega razvoja je smiselno, da šolanje na katerikoli stopnji vsebuje predvsem pridobivanje temeljnega in splošnega znanja, pomembnega za izobrazbeno-vzgojni in miselni razvoj ter za večjo poklicno gibljivost. Specializirana znanja naj se pridobiva pri delu in s poznejšim ter večkratnim spopolnjevanjem in usposabljanjem.

● Vseobsežnost preobrazbe zahteva postopne spremembe, ki ne bodo ogrozile nujno potrebne stabilnosti sistema in ki bodo temeljito strokovno pripravljene, pomembnejše med njimi pa tudi poprej preskušene. Postopnost daje tudi več možnosti raziskovalnemu, razvojnemu in drugemu strokovnemu delu, da naslonjeno na dognanja in izkušnje doma in v svetu uspešneje presega volutarizem pri pripravi dolgoročnih projekcij razvoja, pri opredeljevanju ciljev vzgojno-izobraževalne dejavnosti, pri njihovem uresničevanju ter pri stalnem spremljanju njihovih učinkov.

Iz sklepnih stališč

Načelo reforme, naj vsako izobraževanje po osnovni šoli pripravljajo hkrati za delo in za nadaljnje izobraževanje, razglasa nekateri za »ideološki konstrukt« in ga odklanjajo. Znano je, da so to načelo v preteklosti nekateri razlagali zelo dogmatično. Razprava na seji je iskala stične točke in višjo dialektično sintezo različnih pogledov. Naše gospodarstvo potrebuje delavce in strokovnjake vseh ravni. V primerjavi s stanjem pred desetletjem, ko so se oblikovala reformna načela, potrebujemo in bomo potrebovali čedalje več visoko izobraženih strokovnjakov in raziskovalcev. Usmerjeno izobraževanje bo trajalo torej za nekatere poklice tri ali štiri leta, za druge šest, osem in več let. Ob podaljševanju izobraževanja in priprave za delo se v današnjem svetu vse bolj uveljavlja težnja po enotne zasnovanem srednjem šolstvu, po takšnem, ki daje možnosti vsem, brez slepih ulic. Tako zasnovani sistem srednjega izobraževanja mora biti prožen, prehodni, prilagojen bolj in manj sposobnim. Pedagoška znanost mora v tem odkriti nove možnosti, jih preskušati v praksi in spopolnjevati.

Sklepna stališča seje poudarjajo, naj vse ravni in oblike izobraževanja po osnovni šoli omogočijo pridobivanje znanja za delo in za nadaljnje izobraževanje — vendar v različnih razmerjih, v skladu z družbenimi potrebami in posameznikovimi možnostmi. Tako naj se postopno uveljavlja enotnejša — nikakor pa ne uniformirana srednja šola, dostopna in prilagojena vsem učencem.

Tako so dobila širšo podporo zdajšnja prizadevanja za prenovo srednješolskih programov. Iskanje konkretnih rešitev je seveda naloga stroke, dogovor med uporabniki in izvajalci izobraževanja na posameznih področjih.

Kaj moramo spremeniti?

Celotna obravnava na seji centralnega komiteja se ni ustavila le pri razčlenjevanju in razglabljanju o stanju in razvojnih potrebah, pač pa je skušala tudi natančneje opredeliti, kaj moramo storiti in kaj spremeniti za hitrejši napredek vzgoje in izobraževanja.

Med prednostnimi nalogami pri preobrazbi je vsekakor prenova in spopolnitev programov ter celotnega sistema srednjega izobraževanja. Programe je treba snovno razbremeniti, jih oblikovati — če je potrebno — z več stopnjami zahtevnosti. Pri uresničevanju programov pa moramo več skrbeti kot doslej nameniti vzgojnosti pouka in njegovi marksistični zasnovanosti.

Da bi bili ukrepi in odločitve v prihodnje bolj pretehtani, potrebujemo zanje bolj trdno strokovno podlago. Zato moramo pospešiti razvoj teorije izobraževanja in vzgoje in raziskovalnega dela, ki mora dati odgovor na marsikatera razvojna vprašanja, še zlasti v visokem šolstvu in izobraževanju odraslih. Okrepiti je treba tudi vlogo in pristojnosti Strokovnega sveta SRS za vzgojo in izobraževanje ter mu zagotoviti boljše možnosti za delo.

Razvoj vzgoje in izobraževanja zahteva boljše gmotne možnosti. Z merili in standardi je treba spodbujati kakovost in učinkovitost vzgojno-izobraževalnega dela. Hkrati z rastjo števila diplomantov v nekaterih prednostnih smereh moramo širiti tudi obseg podiplomskega izobraževanja, spopolnjevanja in usposabljanja.

Med drugimi sklepi je centralni komitej posebej poudaril, da moramo krepiti strokovno avtoriteto in družbeni ugled šole in pedagoških delavcev. Zagotoviti moramo kakovostno izobraževanje in stalno strokovno spopolnjevanje pedagoških delavcev, dobro nagradjevati in boljše spodbujati njihovo delo ter jim omogočiti napredovanje v poklicu. Za načrtovanje, vodenje in usmerjanje pedagoškega dela je treba še posebej usposabljaati ravnatelje.

Poudarki v razpravi

V razpravi je bilo veliko povedanega o univerzi, dodiplomskem in podiplomskem študiju, ki ju obremenjuje nemalo težav, od visokega osipa do neustrezne organiziranosti. Univerzi nista zadovoljni z Zakonom o usmerjenem izobraževanju, ki je visoko šolstvo podredil skupnim rešitvam ter ločil izobraževalno in raziskovalno dejavnost. Financiranje univerze je razpeto med 19 posebnih izobraževalnih skupnosti. Zdajšnji standardi in merila po mnenju visokošolskih učiteljev hromijo kakovostni razvoj univerze, namesto da bi ga pospeševali in spodbujali. Dovolj je torej razlogov, da bo centralni komitej še letos namenil posebno razpravo vlogi in pri-

aktualno

hodnosti univerze, te najvišje pedagoške in znanstvene ustanove.

V razpravi o nadaljnjem razvoju vzgoje in izobraževanja so enakopravno in dokaj samozavestno sodelovali tudi predstavniki srednješolske mladine in mladinske organizacije. Srednješolci so s svojega posvetovanja v Slovenj Gradcu poslali odprto pismo Centralnemu komiteju in ga seznanili s svojimi pogledi, predlogi in zahtevami. Od Centralnega komiteja pričakujejo konkretne sklepe, češ da imajo lepih želja že polna ušesa.

Razprava je pokazala, da se hotenja mladih bistveno ne razlikujejo od ciljev in hotenj Zveze komunistov. Mladi hočejo biti enakovredni partnerji v dialogu o vseh temeljnih vprašanjih družbe in njihovega mesta v njej, odklanjajo pa vsako podcenjevanje in starokopitnost ter tisto usmerjenost učnega procesa, ki obravnava učenca kot posodo, v katero je treba nalivati znanje. Mladi so posebno občutljivi za demokratične odnose. Zagovarjajo večjo avtonomnost šole, učiteljev in učencev pri uresničevanju vzgojno-izobraževalnih ciljev in programov in možnosti za izobraževanje. Ne nastopajo proti učiteljem — nasprotno: so na njihovi strani, zavzemajo se za izboljšanje njihovega gmotnega položaja ter njihove pedagoške in strokovne usposobljenosti.

V razpravi so veliko govorili o učitelju, njegovih nalogah, družbenem položaju in poslanstvu. Prevladalo je spoznanje, da ima učitelj ključno vlogo pri uresničevanju reforme: učitelj je tisti, ki s svojim znanjem in zavzetostjo daje življenje učnim programom; učitelju moramo zagotoviti tudi v prihodnje primeren družbenogospodarski položaj in ugled (Franci Pivec).

Zadnja leta največ razpravljamo o vzgojno-izobraževalnih programih, učnih predmetih in številu ur zanje, v resnici pa bi nas morali bolj skrbeti učitelji. Kadri so najbolj kritičen del reforme: učiteljev že zdaj primanjkuje, vpis v pedagoške šole tudi ni usklajen s prihodnjimi potrebami; učitelji niso dovolj usposobljeni ne za reformo, ne za uresničevanje zahtevnih nalog sodobne šole (Bogdan Kalčič).

Vrtnimo učitelju nekdanje dostojanstvo (Ivo Fabinc), je bil poziv, ki ga je Centralni komitej podprl tudi v sklepnih stališčih.

Razprava je navrgla še nekaj konkretnih vprašanj, ki jih je Centralni komitej prepustil nadaljnji obravnavi v strokovnih organih ali Marksističnem centru CK ZKS. Takšen je bil npr. predlog za vsebinsko prenovo predmetov samoupravljanje s temelji marksizma ter obramba in zaščita ter predlog, naj bi v srednji šoli oživili nekdanjo klasično smer s poudarkom na latinščini in grščini, zgodovini in filozofiji. Slišali smo tudi nekaj predlogov za ponovno uvedbo končnega preverjanja znanja v srednjih šolah in to v obliki, ki bi omogočala primerjalno oceno znanja diplomantov ne samo v republiških, marveč tudi jugoslovanskih okvirih.

Reforma vzgoje in izobraževanja je povezana z zgodovinskimi interesi delavskega razreda, je v sklepih besedi poudaril predsednik CK ZKS Milan Kučan. Reforma šole namreč v zdajšnjih družbenih razmerah lahko zaostri socialno razlikovanje, z vsemi političnimi, gospodarskimi in drugimi posledicami — lahko pa pripomore k spremenjanju socialne sestave in k uresničevanju razvite, kulturne in humane družbe, odprte svetu in povezane z naprednimi hotenji človeštva.

JOŽE VALENTINČIČ

pobude
odmevi

Učiteljeva obremenjenost in njene meje

Pritiski na učitelja so čedalje večji. Učitelj dobiva širše vzgojne in učne programe, dodatna dela, in vse gre v tako imenovani 42-urni delovni teden, ki je raztegljiv kot meh, saj nam dozdajšnjih nalog nihče ne odvzema. Prav nesmiselno je že, da nam vsako delo merijo v minutah, v količinah in obsegu, le prav malo pa tisto, kar je najpomembnejše — kakovost vzgojno-izobraževalnega dela. Razni pravilniki, ki so v nekem času edino zvečičavni, določajo najpogosteje 30 minut za pripravo na učno uro — ta pa mora biti metodično, snovno in vzgojno kakovostna (napisati pripravo, pripraviti učne liste, učne pripomočke — največkrat kar sam — učila, preštudirati dodatno literaturo, ki prinaša novosti) v pripravljalnem in izvedbenem delu. Kdo to zmore? Učitelj ob zdajšnjem znanju in ob zdajšnji opremljenosti šol največkrat ne. In kakšne so posledice? Učitelja krivizirajo učenci, starši, pedagoška služba in javnost. Očitno je, da tega bremena učitelj ne zmore več. Moral pa bi vsakega učenca oblikovati v vsestransko razvite osebnosti, tudi in predvsem v današnji dobi, ko je gospodarska, politična in duhovna kriza, in so zaradi tega porušene prenekaterne vrednote. Množična občila vse premalo prikazujejo učiteljevo delo in njegove vzgojne in učne uspehe, na široko pa obveščajo javnost o napakah pri vzgojnem delu.

Le redko najdemo razlago, kaj spada v neposredno vzgojno-izobraževalno delo z učenci. V drugi številki Prosvetnega delavca je to nakazano, vendar ni dovolj jasno opredeljeno. V to delo prav gotovo spadajo vse tiste dejavnosti, v katerih sodeluje določeno število učencev (pri pouku praviloma oddelek ali skupina oddelka, v drugih oblikah pa so učenci razporejeni po zanimanju ali potrebah), s katerimi učitelj neposredno izvaja, predvsem vodi in usmerja delo. K rednemu pouku bi torej lahko šteli vse posebne oblike pouka — ekskurzije, športne dneve itd. — pa tudi veliko drugega organiziranega dela, kot so dopolnilni in dodatni pouk, krožki in interesne dejavnosti. To pa hkrati pomeni, da 20 ali 22 ur neposrednega dela z učenci na teden ne pomeni toliko ur pouka, temveč manj, saj bi moral učitelj imeti z učenci vsak teden najmanj po eno uro dodatnega in dopolnilnega pouka in mentorsko voditi vsaj eno interesno dejavnost ali krožek. Za-

radi tega pa bi bilo potrebno več ljudi, en učitelj na oddelek razrednega pouka je tako bistveno premalo in tudi trije učitelji na dva oddelka v predmetnem pouku na tako imenovani poldnevni šoli (ki je najpogostejša) niso dovolj.

Šola mora doseči najboljše možne vzgojno-izobraževalne uspehe, zato mora imeti sposobne ljudi in urejene gmotne razmere. Nujno bi bilo torej vsaj naslednje:

1. Učitelj mora imeti visoko izobrazbo na vseh stopnjah pouka.

2. Organizirano in urednično mora biti načrtno nenehno izpopolnjevanje učiteljev, v povezavi z visokimi šolami.

3. Učitelja je treba pritegniti k raziskovalnemu delu v učno-vzgojnem procesu in za ta proces.

4. V 20-urno učno obveznost je treba uvrstiti vse neposredno organizirano delo z učenci.

5. V oddelku bi moralo biti največ 20 do 25 učencev, da bi lahko uspešno opravljali skupinsko delo in individualizacijo pouka. Tako bi bil lahko učitelj organizator dela, pri katerem bi učenci razvijali svoje ustvarjalne sposobnosti.

6. Vsaka učilnica bi morala biti opremljena s kabinetom za učitelja, v njem naj bi bile vse knjige, pripomočki in drugo gradivo, ki je potrebno za pouk (stroji, učni pripomočki, učila, študijska literatura itd.)

7. Šole naj bi imele največ 300 učencev, da bi bili učenci in učitelji dober kolektiv.

8. Vsako leto bi morala biti plačana poučna ekskurzija za vsakega učitelja.

9. Na šolah bi moralo biti več tehničnega osebja: za pobiranje denarja, razmnoževanje nalog in del, za tehnično izdelavo učnih pripomočkov, tudi za tipkanje in razmnoževanje gradiva za učence ipd.

10. Šole bi morale imeti več učiteljev, kot jih imajo, da bi lahko kakovostno in varno izpeljale ekskurzije, kulturne, naravoslovne in druge dneve — za vrsto dejavnosti, pri katerih ni dovolj en učitelj na oddelek. Poleg tega pa še za nadomeščanja v času seminarjev, nenehne izobraževanja, bolezni, kadar se to dogaja tedaj, ko je pouk.

Učitelje vabim naj poročajo o svojem delu in uspehih in povedo, ali je vse to res mogoče opraviti kakovostno v rednem delovnem času.

CILKA LIPNIK

Postanite učitelji in uživajte z nami!

Ob pisnem izbruhu tovarišice Majde Jeršnik se ne spleča jeziti in pretekati. Najboljše je, da se le grenko nasmehujemo in si mislimo svoje. Prav gotovo razgledana osebnost, ki razume »prosvetno politiko«, ne bi imela takšnih idej, nezrelih, človeka nevrednih in obtožujočih laičnih nesmislov.

Resnični položaj prikazati takšnim vseznalcem in vsevedom, ki si resnico že po svoje ukrojijo in prilastijo kot le njihovo absolutno pravilno in realno in neodstopajočo, je nesmiselno zapravljanje časa in moči. Predlagam jim, da spremene poklice in postanejo učitelj(ce) ter uživajo z nami vse tiste ugodnosti, ki nam jih očutajo. Glede na verbalno-pisne sposobnosti takšnih pometalcev tujih pragov imajo vse, ali pa še več sposobnosti ostriti jezike tudi za katedrom.

Torej hvala za pravljice o kraljevskem položaju sodobnega učitelja in veliko DELOVNIH uspehov v gospodarstvu, dokler ga ne boste zamenjali z negospodarstvom.

Spominjala se vas bom med podarjenimi (beri: prigraranimi) zimskimi (ne poletnimi!) POČITNICAMI. Čao!

SONJA VOTOLEN

Prosti spis za tovarišico Majdo Jeršnik

»Gorje družbi, v kateri imajo učitelji manjše plače kot trgovci in gospodarstveniki!« je dejal nekdanji predsednik OZN U Tant.

Ko sem v zadnji številki našega glasila prebrala ploho vprašanj in samozavestnih trditev tov. Jeršnikove v imenu proizvodnih delavcev, sem si dejala: »Ni vredno truda za potrpežljivo prepričevanje!« Pa sem se spomnila na poročila, ki jih učenci pedagoške usmeritve pišejo o delovni praksi v vrtcih in osnovnih šolah. Po vrsti ugotavljajo (poročil pa sem pregledala že nekaj sto), da je delo v vrtcih in osnovnih šolah zelo težavno, premalo spoštovano in tudi premalo poznano. Človek bi pričakoval, da bodo šolarji, ki so komaj zapustili osnovno šolo, le-to poznali, pa ni tako. Pravijo, da so šele na praksi spoznali in pogledali delo učitelja izza kulis.

Kdor ni videl učiteljevega dela v celoti, bi moral izraziti mnenja z določenimi pridržki. Toda na Slovenskem se gremo »izvedence« o šolah in šolnikih vsi, ki smo kdaj guliši šolske klopi! Nekaj manj je »izvedencev« za univerzo, kajti do tja ni prišel vsakdo. Med vrsticami tov. Jeršnikove sem začutila znano krilatico. »Saj vas plačamo! Kaj bi vendar še radi?«

Obstaja več logik! Ena je zgoraj omenjena, ki postavlja učitelja v podrejen položaj, plačevalca pa v položaj velikodušnega dobrotnika, ki mu nikoli ne moreš biti dovolj hvaležen za dobrote, razumevanja, širokosrčnost in podobno. Obstaja pa seveda tu — logika v nasprotni smeri: Tudi mi plačamo. Kolikor nam zaračunajo svoje izdelke in polizdelke. Po vrhu vselej tudi kakovostni niso. V njih je vračunano marsikaj, pa tega ne bi navajala, ker nam o tem poročajo v množičnih občilih. Kar mi je padlo v oči pa je še izražanje mnenj tov. Jeršnikove. Strokovni odgovor želi v imenu »nas v gospodarstvu«. Le tam se trdo dela. In »moje« mnenje je mnenje nas vseh. Učenje seveda še zdaleč ni delo. Tako učenje učencev kot poučevanje učiteljev! Pridite nas pogledat, da boste videli, kako se služi kruh v gospodarstvu!

Tovarišica Jeršnik! Bodimo pošteni in priznajmo, da so tudi dela proizvajalcev zelo različno zahtevna, odgovorna, naporna itn. Ker sem proletarski otrok (česar ne gre pozabiti) in ker sem videla že precej proizvodnih delovnih organizacij, mi je jasno, da nekateri veliko in težko delajo v smradu, hrupu, vlagi, mrazu, strupih... da pa v istih proizvodnih delovnih organizacijah nekateri na toplem prekladajo papirje in menijo, da so pomembnejši kot tako imenovani neposredni proizvajalci.

Šola je kakor gledališče. Občinstvo vidi samo predstavo, ki poteka na odru, malo pa ve in jo zanima, kaj se je dogajalo pred predstavo, kaj se dogaja za kulisami.

Poleg vseh vrst pouka (redni, dopolnilni, dodatni, izbirni) se dogaja na šolah še marsikaj. Recimo: Na pouk se je treba pripraviti vsebinsko, organizacijsko, pedagoško, pripraviti in velikokrat je treba izdelati učila (naredjeni so nam dali že velikokrat vedeti, da so takšna učila najboljša), popraviti in prej sestaviti je treba vaje in naloge, pripraviti in izvesti roditeljske sestanke, govorilne ure, pripraviti se je treba na učiteljske konference in delovne aktivne in se jih udeleževati. Voditi je treba dokumentacijo: dnevnik, učne načrte, vzgojne načrte, matične liste in knjige, napisati spričevala, poročila, dnevne priprave. Med odmori je treba deliti malico, pobirati denar. Pred poukom ali po njem je treba učence pripravljati na proslave, tekmovanja, in priseljenim otrokom individualno pomagati. Tu so še bralna značka, dežurstva, svetovanja praktikanom, posojanje knjig za domače branje. In še kaj!

Zunaj pouka so vse samoupravne dolžnosti in seveda različne družbene dolžnosti. Večji del navedenih nalog je gmotno vrednotenih, precej od omenjenega pa spada po zakonih med tako imenovana DRUGA DELA; da opravimo učitelji v času, »ki preostane« do 42 tedenskih ur. Ker že 32. leto delam v šolstvu (22 let v osnovni šoli, 10. leto na srednji pedagoški šoli, nekaj časa pa sem študirala iz dela), in dobro poznam tudi delo vrtcev (po mnenju slovenske javnosti se tam tako samo igrajo), vam za trdno zagotavljam, da je prosvetni delovni teden med šolskim letom daljši kot 42 tedenskih ur. Tudi po večkrat na teden se zgodi, da pridem domov šele o mraku.

Treba je priznati, da vseh navedenih del ne opravi vsak učitelj. Tudi vsi nismo enako prizadevni. Tudi v naših vrtah se najdejo jegulje, ki se znajo izmakniti marsikateremu delu. Tudi v tovarnah je tako. Ne da bi prišla k vam na ekskurzijo, verjamem, da mnogi zelo trdo delajo. Pa še delo je enolično, stroji so mnogokrat zastareli in še kaj. Mnogi ne morejo pokazati znanja, ker je vse preveč takih, ki se oklepajo svojih položajev s priznano izobrazbo. Najbrž bi bilo boljše, če bi znanju dali več veljave.

Američani in Japonci si ljubosumno gledajo pod prste, kdo bo koga prehitel, kdo bo gospodar-

sko prodornejši. Znanostno skrbno preučujejo posebnosti šolstva in vzgoje pri svojih mecih. Mi pa o šolstvu precej veliko razpravljamo, se medbojno podučujemo, če se kaj slabega povemo.

Pa še nekaj o počitnicah: nam šole in vzgojno-vzgojne organizacije v šestih ob kraških občinah, pa ne pobegnene od njih, kjer bi »no« zaprli 1. julija in imeli počitnice do 25. avgusta. Veliko dejavnosti, ki se jih se udeležujemo tudi med letom. Na hitro sem zračunala sem v dozdajšnjih službah letih porabila najmanj pet teden za delo v počitniških taborih, celotenskih planinskih izletih in tečajih zanje. Zato smo planirali ob sobotah in nedeljah, to se je zgodilo naj 40-krat. Počitnice sem porabila za študij ob delu, boljše učila. Izdatke na polnjo po domovini sem vselej ravnala sama, s svojim denarjem. Naj še dodam, da ves slovenska prosveta ne priteni enega počitniškega dneva v gorah ne ob morju ne ob ali toplicah. Nekateri zvodne delovne organizacije imajo v vseh različicah, pri saj si delavci morajo odpovedati. Tovarišica Jeršnikova! bi malo zamenjali, pa bi videli na ekskurzijo k nam za Sicer pa je že dolgo znana tica tistih s predolgimi rokavi so najdaljše počitnice če zimi zidar, poleti pa učitelj.

Če k vsem šolskim ugotovim dodam še izsledke raziskave, ki je pokazala, da prav učitelji doživimo v poprečju najstarejši, potem se močno bo da bo proizvodnih delavcev zmanjkalo, ker boste za ceno hoteli priti v polniške.

Abraham Lincoln je dejal: »Smo vsi ljudje dovezni pri sem za poklone. To velja tudi za neposredne proizvajalce in učitelje. Le premalo je nov. Dostikrat smo našim televizijcem le za dekor, ko z zaslonov modrujejo v našo, »ki se na STVARI SNAJAO«.

Prej ali slej si bomo mojemu srcu priznati, da drug brez gega ne moremo in da drug gega plačujemo. Lepo bi bilo, da bi drug drugega še bolj celodravljeno!

Pa brez zamere in lepo dravljeni!

DRAGICA MARKOVIČ

Tehnična vzgoja utira nove poti

Tehnično vzgojo uvrščamo med tiste vzgojne predmete, ki so lahko najbolj ustvarjalni v učno-vzgojnem procesu. Žal pa se med vsemi predmeti prav tehnično vzgojo najbolj vsebinsko in organizacijsko spreminja. Nekaj časa je bila ta vzgoja kot izbirna možnost z gospodinjskim poukom, kaj kmalu pa smo ugotovili, da zapiramo učenke v kuhinje, učence pa v delavnice in da pomeni to korak nazaj... Sprejeli smo predlog o spremembi predmetnika (števila tedenskih ur v posameznih razredih) in to naj bi postopoma uresničevali. Pojavila se je nujna potreba po spremembi vsebin in novih učbenikov. S programom življenja in dela osnovne šole, ki ga je izdal Zavod SR Slovenije za šolstvo leta 1984, smo na splošno izoblikovali vsebine za proizvodno-tehnično vzgojno-izobraževalno področje in začeli pripravljati prepotrebne nove učbenike. V vsem tem času pa je bilo prepuščeno učiteljevi improvizaciji in sposobnosti, da je priskrbel učencem pri tehnični vzgoji gradivo in učila za uresničevanje predpisanega učno-vzgojnega programa. Presenetljivo pa je, da je prav za ta predmet najmanj primerno usposobljenih učiteljev.

Tehniška založba Slovenije se

je v sodelovanju z Zavodom SR Slovenije za šolstvo pred letom dni lotila prav vprašanja, kako naj bi preskrbeli šolam v SR Sloveniji najnujnejše gradivo za tehnično vzgojo. Vse šole v SR Sloveniji so prejele anketo, s katero smo želeli dobiti vpogled v resnične razmere na posameznih šolah o preskrbi z gradivom za tehnični pouk. Prejeli smo dve tretjini odgovorov iz vse Slovenije — to pa je v poplavi raznih anket, ki bombardirajo šolstvo, dokaj dobro. Analiza ankete je pokazala visok odstotek improviziranega oskrbovanja s pisnim in drugim gradivom. Kakovost na posameznih področjih dosegajo le šole, ki imajo v svoji bližini ustrezno delovno organizacijo, ki oskrbuje šolo z ustreznim odpadnim gradivom. Na nobenem območju pa ni enotnega in kakovostnega preskrbovanja. Naš cilj pa je bil zorati ledino do vidnih dosežkov; zato smo pripravili prvi najpotrebnejši komplet gradiva za tehnični pouk v petem razredu. Temeljno gradivo je papir, karton in lepenka. Pedagoška akademija nam je pomagala, da smo pripravili komplet za enega učenca in ga ponudili šolam po vsej Sloveniji. Na Tehniško založbo je prišlo več kot tri tisoč naročil posameznih kompletov. S pomočjo

delovnih organizacij Aero iz Celja, papirnice Količev, Kartonažne tovarne Ljubljana, Lepenke Tržič, Papirnice Vevče in Muflona iz Radeč, ki so svoje izdelke podarile in s pomočjo drugih, ki so dale blago po najnižjih cenah, smo oskrbeli učence, katerih šole so poslale naročila. Akcija se nadaljuje. Pripravljamo že komplet gradiva za šesti razred, in tega bomo ponudili šolam še pred pomladjo. Tako bomo v dveh letih pripravili pisno in drugo gradivo za vse ra-

zrede od petega do osmega razreda. Ostalo pa je še veliko nalog, ki jih vprašaj. Prvo in najpomembnejše, ki bremenijo učitelje »brezplačno šolo«, je nanciranje tega gradiva. Na to prevladno na bremenih učiteljev? Morda je treba poskusiti s skupaj z Izobraževalno inštitucijo Slovenije rešitev v bremenjenem združenem upam, da se odpirajo nove poti vzgoji v SR Sloveniji nove poti.

RUDI ZAMAN

Strokovnost pa taka!

V 2. številki Prosvetnega delavca z dne 19. januarja 1987 ste v rubriki Preberite tudi to objavili dopis Majde Jeršnik pod naslovom Kakšna je resnica? V njem prosi avtorica za strokoven odgovor.

Menim, da strokoven odgovor tovarišici Majdi Jeršnik ni potreben, ker ga verjetno ne bi razumela. O njenem pisanju lahko rečem tole:

Takšnih »neumnosti« o poznavanju (po mnenju tov. Jeršnik!) pravzaprav o nepoznavanju (po mojem mnenju!) dobrih in slabih strani vzgojno-prosvet-

nega dela že dolgo nisem slišal. Svoje mnenje o vsebini dopisa tov. Jeršnik potrjujem s tem, moja žena že več kot 20 let kot predmetna učiteljica osnovni šoli, sam pa sem delavec v vzgoji in izobraževanju »preskusil« v sedmih letih srednji šoli.

Naj mi tovarišica Majda Jeršnik ne zameri mojega »strokovnega« mnenja.

Lep pozdrav, z mladostnikom bom še naprej delal z velikim veseljem!

FILIP MATKO

Televizija v šoli

1987

POMLADANSKI PROGRAM FEBRUAR,
MAREC, APRIL, MAJ, JUNIJ

VSEBINA

- Urednikova beseda
- Spored
- Poklicno usmerjanje
- Zemljepis
- Šolska televizija v Srednješolskem centru Škofja Loka

UREDNIKOVA BESEDA

Pri šolski televiziji se zadeve razvijajo tako naglo, da bom porabil kar nekaj sape, preden bom lahko vse pojasnil. Šolska televizija je poleg torka dobila za svoje oddaje še četrtek. To pomeni stoodstotno povečanje programa. Ker pa oddajamo ves čas, ko traja šola (prej smo pustili učencem in učiteljem več časa za oddih, posebno pred počitnicami in po njih), je zdaj še za petindvajset odstotkov več oddaj, kot jih je bilo doslej. Program se je torej povečal za stopetindvajset odstotkov.

RTV Ljubljana je ustanovila uredništvo šolske televizije, nove dolžnosti sta prevzela Tea Bidovec in Janez Kranjc. Kljub temu pa se vsi skupaj utapljamo v dolgih seznamih oddaj, v desetinah in desetinah oddaj, ki jih je treba prevesti in sinhronizirati v slovenščino in seveda, kar je najbolj nenavadno, oddaje prihajajo tako rekoč zadnji čas — tik preden so na sporedu; zato recenzijske komisije ne morejo tako hitro objavljati svojih didaktičnih napotkov, da bi lahko izšli, še preden bi bile oddaje na sporedu. Tako smo imeli na izbiro: da ne povečamo števila oddaj in ne objavljamo didaktičnih napotkov v naprej kot doslej, ali pa damo šolam na voljo veliko vizualne snovi, napotke pa bodo prejele med oddajanjem ali pa pri nekaterih oddajah šele potem, ko bodo ponovljene.

Vsekakor pa nam je četrtek omogočil, da smo lahko obogatili spored z novimi učnimi predmeti. To so tokrat jeziki — teh pa se po slovenski televiziji že kar predolgo ni bilo mogoče učiti, zato bodo te oddaje kot kaplja vode v saharški pesek. Toda te vode ni tako malo, da bi izginila brez sledu. Že v prvem polletju bosta na sporedu začetni tečaj iz angleškega in francoskega jezika. Za zdaj lahko pripravimo 60 oddaj za učenje angleščine in 24 oddaj za učenje francoščine. Oddaje so prav zabavne — tako se ob njih prvič v zgodovini televizije ali pa morda prvič v življenju lahko naučiš jezika z zabavo in veseljem.

Upamo, da bomo že za jesenski program pripravili dvanajst oddaj začetnega tečaja za učenje nemščine.

Besedila, ki spremljajo oddaje in pomagajo pri učenju jezikov, bomo objavljali med predvajanjem ciklusov o jezikih.

Od zagrebške šolske televizije smo dobili (iskreno povedano še ne vseh, ker nekatere šele nastajajo) 16 oddaj na temo KAJ JE FILM. Ker so v njih najzanimivejše scene iz zgodovine svetovnega filma, so oddaje tako nape-te, kot bi gledal kriminalko. Spet učna snov, ki je vse prej kot dolgočasna. Te oddaje bomo obogatili in dodali še slovenske kratke filme, ki so jih izbrali filmski pedagogi. Pa ne samo to: še avtorje teh filmov bo mo predstavili in v pogovoru z njimi odkrivali njihovo ustvarjalno pot in estetske vrednote, ki jih najdemo v njihovih filmih. Upamo, da smo tako za zdaj zadovoljili področje, ki pravzaprav najbolj potrebuje filmsko in televizijsko podporo: filmsko vzgojo. Pri tej pa se samo z besedami, resnici na ljubo, ne da narediti veliko.

Še nekaj novic imam na zalogi. Kar preveč potih je začela delati učiteljica Lidija Cigoj iz Škofje Loke. Zdelo se ji je, da bi za naravoslovni dan potrebovala obravnavo o lišajih in čistem zraku, in je to s sredstvi, ki so ji na voljo, tudi naredila. Ko smo to videli, smo ji ponudili poklicno televizijsko ekipo, da bo posnela njeno oddajo še enkrat v takšni tehniki, da jo bomo lahko prenašali po televiziji. To je napravila. Komaj smo to izpeljali, že je posnela kar v svoji šoli še en film o fosilih. Ponudili smo ji, da tudi tega posnamemo za televizijski prenos. Tova-rišica Cigojeva je v ta namen zbrala toliko zanimivih fosilov, da bosta iz tega nastala kar dva dela. Na sporedu bosta že v tem polletju. Med snemanjem je omenila nekaj o mineralih in glede na dozdajšnji uspeh smo ji ponu-dili še to temo za poklicno izpeljavo. »Vse to,« pravi Lidija Cigoj, »sem naredila zato, da bi šole imele nekaj za naravoslovni dan oziroma za pripravo učencev nanj.« Zdaj pa smo pravzaprav že pri tistem, kar sem hotel po-vedati. Nič ne skrivam, to je velika novica: začeli bomo spet s svojo proizvodnjo oddaj za šolsko televizijo. Pre-pričan sem, da je v Sloveniji še več takih ljudi, ki vedo, kaj šola in učenci potrebujejo. Kar pokličejo naj me po telefonu (061) 319-066 ali pa naj mi pišejo. Zdaj imajo možnost. Tudi pedagoški svetovalci Zavoda SRS za šolstvo so že dobili okrožnico, tako da lahko učitelji tudi po njih navežejo stik z menoj. Če kakšen učitelj v svoji skromnosti meni, da se ne spozna dovolj na televizijo, da bi »vtikal« v to reč, ga lahko potolažimo, da bo dobil v pomoč strokovnjaka, dramaturga ali koscenarista; ta mu bo odvzel vse skrbi, ki so povezane s televizijskim medijem. Zmeraj sem si želel, da bi sodelovali z nami praktiki, se pravi tisti učitelji, ki so učencu najbližji.

Naj izdam še to, da se pogovarjamo o filmih na temo Živa biologija; v njih bomo prikazali, kako nastajajo akvariji, vivariji in terariji in kako jih vzdržujemo. Tudi filmi o tehnični vzgoji so »vroča tema«.

Koš novic še ni prazen. Povedati moram tudi to, da je 130 srednjih šol že prejelo videokorderje in kasete ter da se je beograjski Zavod za unapređivanje nastave ponudil, da bi šole zalagal z videokasetami v slovenščini — teme pa bodo izbrane iz glavnih predmetov. Kar nam bo ponudil, bomo seveda pregledali, recenzijske komisije bodo izločile zastarele filme, tako da bo prišlo na šole res samo tisto, kar jim lahko najbolj koristi.

Naredili smo velik korak naprej, kljub temu pa moram ob koncu svojega pisanja ugotoviti, da v Sloveniji še zmeraj nimamo nekega središča, na katero bi se šole lahko obračale v svoji želji po filmih in video zapisih — osrednje mediateke. Res, nimamo je še — toda zdaj smo vsaj lahko optimisti.

Prvi med njimi je vaš

MAKO SAJKO

SPORED — POMLAD 1987

DAN		NASLOV CIKLA	NASLOV ODDAJE	TRAJANJE
Torek	10. 2.	POKLICNO USMERJANJE	Poklici v gostinstvu in turizmu Poklici v papirni industriji (Od vlakna do papirja)	25' 20" 20'
Četrtek	12. 2.	FILMSKA VZGOJA Kaj je film Slovenski kratki film	Uvod v filmsko ustvarjalnost Pogovor z avtorjem: Milka Badjura Film Koledniki	30' 25'
Torek	17. 2.	POKLICNO USMERJANJE	Poklici v računalništvu Poklici v grafični industriji	30' 25'
Četrtek	19. 2.	FILMSKA VZGOJA Kaj je film Slovenski kratki film	Odkritje in razvoj filma Pogovor z avtorjem: Mirko Grobler Film Čarovnik	30' 25'
Torek	24. 2.	POKLICNO USMERJANJE	Poklici v mlekarnstvu Poklici v mesarstvu Poklici v PTT	26' 20" 20' 15" 30' 35"
Četrtek	26. 2.	FILMSKA VZGOJA Kaj je film Slovenski kratki film	Izrazna sredstva filma: slika Pogovor z avtorjem: Jože Bevc Film Poslednji pešec	30' 30'
Torek	3. 3.	VESOLJE	Hrbtenica noči	58' 20"
Četrtek	5. 3.	FILMSKA VZGOJA Kaj je film Slovenski kratki film	Izrazna sredstva filma: gibljiva slika Pogovor z avtorjem: Naško Križnar Film Projekt kamera	30' 30'
Torek	10. 3.	PROMETNA VZGOJA ZEMLJEPIS UČENJE TUJIH JEZIKOV	Dobro videti in biti dobro viden Kresnička Vulkani Kras: Kras in krasoslovje Angleški jezik I. Francoski jezik I.	10' 4' 16' 45" 25' 17" 30' 30'
Četrtek	12. 3.	FILMSKA VZGOJA Kaj je film Slovenski kratki film	Izrazna sredstva filma: spreminjajoče se slike Pogovor z avtorjem: Rajko Ranfl Film Happy	30' 30'
Torek	17. 3.	VESOLJE UČENJE TUJIH JEZIKOV	Potovanje skozi čas in prostor Angleški jezik II. Francoski jezik II.	58' 10" 30' 30'
Četrtek	19. 3.	FILMSKA VZGOJA Kaj je film Slovenski kratki film	Prostor v filmu Pogovor z avtorjem: Karpo Ačimović Film Kulturnozgodovinski spomeniki Slovenije	30' 30'
Torek	24. 3.	PROMETNA VZGOJA ZEMLJEPIS UČENJE TUJIH JEZIKOV	Kolo naj bo kolo Kolesar Erozija — izravnava zemeljske površine Kras: Kraško površje Angleški jezik III. Francoski jezik III.	10' 4' 30" 15' 26' 30" 30' 30'
Četrtek	26. 3.	FILMSKA VZGOJA Kaj je film Slovenski kratki film	Čas v filmu Pogovor z avtorjem: Filip Dorin Robar Film Ksenija na gostovanju	30' 30'
Torek	31. 3.	VESOLJE UČENJE TUJIH JEZIKOV	Življenje zvezd Angleški jezik IV. Francoski jezik IV.	58' 10" 30' 30'
Četrtek	2. 4.	FILMSKA VZGOJA Kaj je film Slovenski kratki film	Filmska montaža Pogovor z avtorjem: Vojko Duletić Film Slovenska gotska plastika	30' 30'
Torek	7. 4.	PROMETNA VZGOJA ZEMLJEPIS UČENJE TUJIH JEZIKOV	Vzemi si čas, ne življenja Zemlja se spreminja — zemeljska skorja Kras: Voda na krasu Angleški jezik V. Francoski jezik V.	16' 14' 50" 30' 30'
Četrtek	9. 4.	FILMSKA VZGOJA Kaj je film Slovenski kratki film	Filmska igra Pogovor z avtorjem: Boštjan Hladnik Filmska Revolucija	30' 30'

DAN		NASLOV CIKLA	NASLOV ODDAJE	TRAJANJE
Torek	14. 4.	VESOLJE UČENJE TUJIH JEZIKOV	Na robu večnosti Angleški jezik VI. Francoski jezik VI.	58' 51" 30' 30'
Četrtek	16. 4.	FILMSKA VZGOJA Kaj je film Slovenski kratki film	Filmski igralec Pogovor z avtorjem: Jože Pogačnik Film Prva ljubezen	30' 25'
Torek	21. 4.	PROMETNA VZGOJA ZEMLJEPIS UČENJE TUJIH JEZIKOV	Rdeče, zeleno in tudi rumeno Gibanje zračnih gmot Kras: Kraško podzemlje Angleški jezik VII. Francoski jezik VII.	10' 18' 15" 31' 30' 30'
Četrtek	23. 4.	FILMSKA VZGOJA Kaj je film Slovenski kratki film	Zvok v filmu Pogovor z avtorji: Skupina ŠKUC Film Kras 88	30' 25'
Torek	28. 4.	VESOLJE UČENJE TUJIH JEZIKOV	Vztrajnost spomina Angleški jezik VIII. Francoski jezik VIII.	57' 50" 30' 30'
Četrtek	30. 4.	FILMSKA VZGOJA Kaj je film Slovenski kratki film	Uvod v filmske zvrsti Pogovor z avtorjem: Milan Ljubič Film Zmaga	30' 25'
Torek	5. 5.	PROMETNA VZGOJA ZEMLJEPIS OBRAMBNA VZGOJA UČENJE TUJIH JEZIKOV	Promet v mavcu Premikanje ledenikov Kras: Človek na Krasu Teritorialna obramba proti desantu iz zraka Angleški jezik IX. Francoski jezik IX.	10' 10' 28' 30" 19' 30' 30'
Četrtek	7. 5.	FILMSKA VZGOJA Kaj je film Slovenski kratki film	Faktografski ali dokumentarni film Pogovor z avtorjem: Mako Sajko Film Strupi	30' 25'
Torek	12. 5.	VESOLJE UČENJE TUJIH JEZIKOV	Galaktična enciklopedija Angleški jezik X. Francoski jezik X.	58' 10" 30' 30'
Četrtek	14. 5.	FILMSKA VZGOJA Kaj je film Slovenski kratki film	Igrani film Pogovor o avtorju: Mirko Grobler Film Plat zvona	30' 25'
Torek	19. 5.	ENERGIJA PROMETNA VZGOJA OBRAMBNA VZGOJA UČENJE TUJIH JEZIKOV	Energija od kod? Pešec na zaznamovanem prehodu Jedrsko orožje in zaščita Angleški jezik XI. Francoski jezik XI.	29' 10" 4' 30" 26' 30" 30' 30'
Četrtek	21. 5.	FILMSKA VZGOJA Kaj je film Slovenski kratki film	Animirani film Pogovor z avtorjem: Jože Bevc Film Občan Urban	30' 25'
Torek	26. 5.	ENERGIJA PROMETNA VZGOJA ZEMLJEPIS UČENJE TUJIH JEZIKOV	Energija naših rek Pešec v prometu Kolesar v prometu Avtomobilist v prometu Fosili I. Angleški jezik XII. Francoski jezik XII.	28' 22" 3' 3' 3' 25' 30' 30'
Četrtek	28. 5.	FILMSKA VZGOJA Kaj je film Slovenski kratki film	Uvod v filmske stile Pogovor z avtorjem: Mako Sajko Film Plamen v dvonožcu	30' 25'
Torek	2. 6.	VESOLJE ENERGIJA PROMETNA VZGOJA ZEMLJEPIS UČENJE TUJIH JEZIKOV	Kdo govori v imenu Zemlje »Za in proti« Otroci v prometu Fosili II. Angleški jezik XIII. Francoski jezik XIII.	57' 50" 27' 20" pribl. 10' 25' 30' 30'

POKLICI V GOSTINSTVU IN TURIZMU

SMOTRE, POVZETEK VSEBINE IN NAVODILA pripravila
OLGA TOMŠIČ

SMOTRI

Učenci:

- spoznavajo pomen turizma in vzporedno s tem gostinstva glede na možnosti za ustvarjanje narodnega dohodka v preteklosti in danes;
- spoznavajo pestre možnosti za uveljavljanje gostinsko-turističnih delavcev v zasebnem in družbenem sektorju;
- spoznavajo zahteve dela in izobraževanja za vsak poklic v gostinstvu in turizmu;
- s primerjanjem svojih sposobnosti, zanimanja in v filmu prikazanih zahtev dela se lažje odločijo za delo v gostinstvu in turizmu ter pravočasno spoznajo, da na tem področju ne bi bili najbolj uspešni. Njihova odločitev temelji na boljšem poznavanju vsebine in zahtevnosti dela.

POVZETEK VSEBINE

Naravne lepote privabijo v Slovenijo veliko domačih in tujih gostov. Goste privabljajo gore, toplice, morje in kmetije, kjer se želijo odpočiti in sprostiti. Za dobro počutje gostov skrbijo gostinsko-turistični delavci. Gostje so vedno zahtevnejši, zato morajo biti tudi gostinsko-turistični delavci čedalje bolj usposobljeni, da lahko goste pridobijo in obdržijo. Šolajo se v srednjih šolah za gostinstvo in turizem v programih Kuharstvo, Strežba v programu Turistična dela.

V triletnem šolanju v programu Kuharstvo se usposobijo učenci za samostojne kuharje. Ob praktičnem pouku prikazana priprava različnih jedi je kuharjevo delo. Kuhar pa mora imeti za uspešno delo tudi veliko teoretičnega znanja, domiselnosti in želje po ustvarjanju. K dobri hrani spada tudi dobra postrežba. Za to poskrbijo natakarji, ki se teoretično in praktično šolajo tri leta v programu Strežba. Pogovor z gosti v domačem ali tujem jeziku zahteva primerno znanje domačega jezika in dveh tujih jezikov. Znanje strokovnih predmetov pa omogoči natakarju, da svetuje gostom pri izbiri jedi in pijače. Spretno-

sti pri razkosavanju jedi pred gosti, spretnosti flambiranja in mešanja barskih pijač se naučijo učenci pri praktičnem pouku.

Večji kuhinjski obrati potrebujejo kuharske tehnike, ki so po štiriletnem šolanju v programu Kuharstvo usposobljeni za zahtevnejša dela pri vodenju vseh vrst kuhinj in manjših gostišč. V večjih restavracijah in obratih prehrane skrbijo za hitro in kulturno postrežbo gostov tehniki strežbe; ti se šolajo štiri leta v programu Strežba, v smeri tehnik strežbe.

V programu Turistična dela postanejo v štirih letih učenci turistični ali gostinski tehniki. Film prikazuje njihovo delo v recepciji hotela, v turistični agenciji, v avtobusu. Povsod morajo gostinski in turistični tehniki z ustreznimi informacijami, pojasnili in organizacijo ustreči najrazličnejšim potrebam gostov, zato morajo imeti dovolj splošne izobrazbe, znati pa morajo poleg materinščine vsaj še dva tuja jezika.

Zadnji del filma prikazuje, da mora biti delo vseh gostinsko-turističnih delavcev povezano, saj so le tako gostje zadovoljni. Ob večji slovesnosti se zvrstijo jedi, ki jih pod vodstvom tehnika strežbe spretno servirajo natakarji, s pogledom v kuhinjo pa ostane očiten tudi prispevek kuharjev in tehnika kuharstva.

NAVODILA

Film je najprimernejši za učence višjih razredov osnovnih šol.

O poklicnih programih Strežba in Kuharstvo govorimo najpogosteje skupaj, ker spadata v isto področje. Pomembno je, da opozorimo učence na različne zahteve pri delu kuharja in natakarja. Kuhar mora imeti dobro razvit vonj in okus, dobro mora razločevati barve, natakar pa mora imeti dober sluh, biti mora potrpežljiv, vljuden in gibčen. O potrebnih lastnostih vseh delavcev v gostinstvu in turizmu dobite podatke v knjigi Poklici in šole, ki jo imate v šolski knjižnici. Učence je treba opozoriti predvsem na zdravstvene zahteve in kontraindikacije za ta poklice. Vpogled v možnosti za zaposlovanje teh delavcev vam dajo podatki o potrebnosti poklica in zasedenosti programa v knjižici O poklicih in srednjem usmerjenem izobraževanju, ki je v vsaki osnovnošolski knjižnici. Te podatke dopolnjuje vsakoletni razpis kadrovskih štipendij v marcu. Zanesljive podatke o programih in krajih, kjer se bodo programi za gostinstvo in turizem uresničevali, in številu vpisanih mest in pogojih za vpis boste zvedeli iz razpisa vpisa, objavljenega v časopisu Delo ob koncu februarja ali v začetku marca.

POKLICNO USMERJANJE

Torek: 10. 2. 1987

POKLICI V PAPIRNI INDUSTRIJI

SMOTRE, POVZETEK VSEBINE IN NAVODILA pripravil: VID VILFAN

Učenci:

- spoznavajo področje dela, delovne razmere in možnosti za izobraževanje in delo v papirni industriji;
- spoznavajo značilne poklice; to jim omogoča, da postopno odkrivajo zanimanje za poklic;
- spoznavajo poklice in kadrovske potrebe ter ocenjujejo svoje sposobnosti, interese in znanje glede na zahtevnost dela in izobraževanja.

POVZETEK VSEBINE

Razvoj panoge spremljamo od ročne izdelave papirja do avtomatizirano računalniško vodenega proizvodnje. Papirne izdelke uporabljamo skoraj vsak dan; branje knjige, časopisa, pisanje pisma, prošnje...

Papirna stroka se razvija v sodobno industrijsko panogo, ki potrebuje vse manj priučenih delavcev in vse več strokovnjakov. Velika pestrost del in nalog je povzročila, da se je razvila cela paleta poklicev.

Med najrazličnejše poklice za dela v brusilnicah, kuharjih, pripravi papirovine, papirnih strojih, strojnih dodelavah, laboratorijih, premaznih agregatih in papirniškem inštitutu spadajo: papirniški tehnolog — smer: papirničar in papirniški tehnik na srednji šoli, ter na visoki šoli: inž. papirništva in dipl. inž. papirništva.

Najpogosteje pa z eno besedo imenujemo delavce, ki delajo v papirni industriji — papirničarji, ne glede na njihovo stopnjo strokovne izobrazbe.

NAVODILA

Film je namenjen učencem višjih razredov osnovnih šol, zlasti učencem osmih razredov.

Podatke o mreži šol, vrsti programov in o smereh ter stopnjah zahtevnosti različnih poklicev zajema učitelj oziroma strokovni delavec iz zadnjega razpisa za vpis v 1. letnik šol po programih in srednjem usmerjenem izobraževanju. Zelo pomemben vidik usmerjanja so tudi kadrovske štipendije, podatke dobi učitelj ali strokovni delavec iz zadnjega razpisa.

Skupnosti za zaposlovanje pošljejo šoli podatke o kadrih. Po ogledu filma naj se učitelj oziroma strokovni delavec pogovori z učenci tudi o telesnih in psihičnih sposobnostih, ki so potrebne za opravljanje del in nalog v poklicih v papirni industriji. Pri pogovoru si lahko pomaga z zapisom nekaterih indikacij, ki se bolj ali manj pojavljajo pri posameznih poklicih, delih in nalogah, ali pa so značilne za delovne razmere:

- razlikovanje barv in barvnih odtenkov
- bližinsko gledanje, zdrav vid
- razlikovanje majhnih razlik
- spretno roke, občutek za otip
- ropot, sluh
- reševanje mehanskih in tehničnih problemov
- monotona opravila — zbranost
- smisel za delo z ljudmi — vodenje
- vlaga, prah, temperaturne razlike — dihalo
- smisel za organizacijo dela
- delo v treh izmenah

POKLICNO USMERJANJE

Torek: 17. 2. 1987

POKLICI V RAČUNALNIŠTVU

SMOTRE, POVZETEK VSEBINE IN NAVODILO pripravila
OLGA TOMŠIČ

SMOTRI

Učenci:

- spoznavajo pomen računalništva za najrazličnejša področja človekovega delovanja;
- spoznavajo naloge in dela zaposlenih v računalništvu;
- se seznanjajo z vzdrževanjem računalniških sistemov in z vsemi deli pri razvoju in izdelavi računalniške opreme;
- spoznavajo zahtevnost priprave programov za računalniško reševanje problemov;
- spoznavajo poklice v računalništvu in razvojne možnosti za zaposlovanje.

POVZETEK VSEBINE

Računalniki postajajo tudi pri nas orodje za reševanje nalog na različnih področjih dela, zato je znanje iz računalništva del splošne izobrazbe prihajajočih

rodov. Razvoj računalništva in uporaba računalnikov na vseh področjih dela pa zahteva vedno več strokovno usposobljenih ljudi, ki obvladujejo znanje, potrebno za reševanje različnih problemov pri razvoju in uporabi računalniške tehnologije — strojne in programske opreme. Ker po številu računalnikov trenutno zaostajamo za razvitim svetom več kot petnajstkrat in ker si prizadevamo, da bi se razvitemu svetu čim bolj približali, lahko trdimo, da bodo vsi, ki se bodo odločili za delo v računalništvu, imeli v prihodnjem desetletju velike možnosti za zaposlitev. Podatki tudi kažejo, da so te potrebe velike že zdaj in da jih zapolnjujejo delavci, ki pogosto nimajo ustreznega znanja — to pa slabo vpliva na produktivnost dela.

V srednjem izobraževanju se za delo v računalništvu in informatiki izobražujejo učenci v programu Računalništvo, v smeri računalniška logika in sistemi, ter v smeri programska oprema. Znanje, ki si ga pridobi učenec v smeri računalniška logika in sistemi, mu omogoča, da se kot računalniški tehnik za računalniško logiko in sisteme vključi v delo povsod, kjer je vpeljana računalniška obdelava podatkov. Vzdržuje posamezne enote računalniškega sistema, preventivno pregleduje naprave in popravlja napake. Sodeluje v vseh fazah obdelave podatkov od vnosa rezultatov, in to predvsem s tehničnega vidika, saj skrbi, da delo nemoteno poteka.

V smeri programska oprema si pridobijo znanje za pripravo programov računalniški tehniki za programska oprema, ki se v filmu imenujejo programerski tehniki. V različnih programskih jezikih pripravijo programe, ki omogočajo komuniciranje z računalnikom. Obdelave načrtujejo tako, da uporabnik dobi

rezultate, ki jih je pričakoval. Vodiijo dokumentacijo programov in vzdržuje programsko opremo, saj so programi, ki so enkrat pripravljeni, v nespremenjenih razmerah velikokrat poljubno uporabni.

Opisana profila strokovnjakov s srednješolsko izobrazbo imata vse možnosti, da poglobljata in dopolnjujeta znanje s področja računalništva na višjih in visokih šolah ljubljanske in mariborske univerze. Diplomirani inženir računalništva bo razvijal in spopolnjeval računalniško strojno opremo, diplomirani programerski inženir pa bo razvijal zlasti sistemsko programsko opremo. Poleg navedenih strokovnjakov pa se v višješolskem in visokošolskem študiju oblikujejo nove smeri, ki jih zahteva razvoj računalništva, kot so diplomirani inženir informatike in informatiki v posameznih strokah s posebnim znanjem za uporabo informatike.

POKLICNO USMERJANJE

Torek: 17. 2. 1987

POKLICI V GRAFIČNI INDUSTRIJI

SMOTRE, POVZETEK VSEBINE IN NAVODILA pripravil
PAVEL SKALAR

SMOTRI

Učenci

- spoznavajo področje dela, delovne razmere in možnosti za izobraževanje in delo v grafični in grafičnopredelovalni industriji;
- spoznavajo značilne poklice; to jim omogoča, da postopno odkrivajo zanimanje za poklic;
- spoznavajo poklice in kadrovske potrebe ter ocenjujejo svoje sposobnosti, zanimanje in znanje glede na zahtevnost dela in izobraževanja.

POVZETEK VSEBINE

Današnji družbeni razvoj ni več mogoč brez natančnih in kakovostnih informacij. Tisk je eno od najpomembnejših komunikacijskih sredstev. Vsak dan prebiramo časopise in revije, si pridobivamo novo znanje iz knjig, učbenikov, gledamo barvne prospekte, razglednice, koledarje, plakate in številne druge tiskovine. Vse to so izdelki grafične in grafičnopredelovalne industrije.

Film prikazuje razvoj tiska od ročnega načina dela do avtomatizirane in računalniško podprte proizvodnje. Tako spremljamo nastanek knjige in drugih tiskovin od tehnološke priprave, stavljenja in oblikovanja besedila, reprodukcije slik, montaže, izdelave tiskovne oblike, tiska različnih tiskovin, do knjigoveške in kartonažerske dodelave, kjer tiskovina dobi končno uporabno obliko. Velika pestrost del in opravil je povzročila razvoj cele palete poklicev. Za obvladovanje novih tehnologij in vedno višjih zahtevah po kakovostnih tiskovinah potrebuje grafična industrija vse več strokovnjakov.

Na področju priprave za tisk so najznačilnejši poklici: ročni stavec, strojni stavec, fotostavec, stavec montažer, montažer, reprofotograf, retušer in izdelovalec tiskovne forme.

Za tisk različnih tiskovin se uporabljajo različne tehnike tiska in različni tiskarski stroji. S tiskom se ukvarjajo delavci s poklici: tiskar za tisk z izbokline, tiskar za tisk s ploskve, tiskar za tisk z izbokline, sitotiskar.

Delavci s poklicem knjigovez in kartonažer pa dajo tiskovini končno in upo-

NAVODILO

Film je namenjen učencem višjih razredov osnovne šole. Mladi se precej zanimajo za delo z računalniki, zato jih bo tudi zanimalo, kje se lahko podrobneje seznanijo z zahtevami dela in študija v računalniški usmeritvi. Zahtevnost šolanja in razlike v predmetniku za oba srednješolska profila jim boste najlaže razložili ob Predmetnikih Zavoda SRS za šolstvo, ki jih imate v šolski knjižnici, v vsakoletnem razpisu vpisa v časopisu Delo pa dobite podatke o šolah, ki bodo vpisovale v program Računalništvo, in podatke o tem, koliko učencev se lahko vpiše.

Učence tudi opozorite, da lahko obiščejo ustanove, ki se ukvarjajo z računalništvom, ob odprtih dnevih teh ustanov.

rabno obliko. Danes to delo pretežno opravljajo stroji. Zahtevnejša dela — upravljanje elektronskih sistemov za stavljenje in reprodukcijo slike, tisk na večbarvnih tiskarskih strojih in upravljanje večjih strojnih linij knjigoveške in kartonažerske dodelave pa opravlja grafični tehnik izdelave tiskovne forme in grafični tehnik tiska in dodelave.

Najzahtevnejša dela pri vodenju, načrtovanju in razvoju grafične proizvodnje opravljajo strokovnjaki z višješolsko in visokošolsko izobrazbo — grafični inženirji in diplomirani inženirji grafične tehnologije.

NAVODILA

Film je namenjen učencem višjih razredov osnovnih šol, zlasti učencem osmih razredov in svetovalnim delavcem.

Podatke o mreži šol, vrsti programov in o smereh ter stopnjah zahtevnosti različnih poklicev črpa učitelj oziroma strokovni delavec iz zadnjega razpisa za vpis v 1. letnik šol po programih v srednjem usmerjenem izobraževanju.

Za usmerjanje so zelo pomembne tudi kadrovske štipendije, podatke dobi učitelj ali strokovni delavec iz zadnjega razpisa.

Skupnosti za zaposlovanje pošljejo šoli podatke o kadrih. Po ogledu filma naj se učitelj oziroma strokovni delavec pogovori z učenci tudi o telesnih in psihičnih sposobnostih, ki so potrebne za opravljanje del in opravil v poklicih grafične in grafično predelovalne industrije. Pri pogovoru si lahko pomaga z zapisom lastnosti, duševnih in telesnih spretnosti, ki so potrebne za posamezne poklice, dela in opravila in z opisom značilnih delovnih razmer:

- spretne roke in prsti, razlikovanje debeline
- mišična občutljivost, obremenitev hrbtenice
- razlikovanje barv in barvnih odtenkov
- bližinsko gledanje, smisel za risanje in oblikovanje
- razlikovanje majhnih razlik, zdrav vid
- vztrajnost, natančnost
- smisel za skladnost in lepoto
- smisel za barvne kombinacije
- logično sklepanje, smisel za računanje
- reševanje mehanskih in tehničnih problemov
- smisel za delo z ljudmi — vodenje
- smisel za organizacijo dela
- brnenje, ropot (tisk, knjigoveška in kartonažerska dodelava)
- prilagodljivost hitrim svetlobnim spremembam — delo v mraku (reprograf).

POKLICNO USMERJANJE

Torek: 24. 2. 1987

POKLICI V PTT

SMOTRE, POVZETEK VSEBINE IN NAVODILA pripravila
OLGA TOMŠIČ

SMOTRI

Učenci

- spoznavajo ne le pomen povezave med ljudmi, ki žive v oddaljenih krajih, temveč tudi pomen povezav za celotno družbeno življenje;
- se seznanijo s področjem poštne prometa in z zapletenim področjem telekomunikacij;
- spoznavajo poklice obeh področij;
- se seznanijo s potrebnostjo posameznih poklicev in njihovo zahtevnostjo;
- z novimi spoznanji razmišljajo tudi o tem, koliko so primerni za delo na novitem področju PTT dejavnosti.

POVZETEK VSEBINE

Zgodovinski pogled na razvoj prenašanja sporočil na večje razdalje od sla tekača do satelitskih postaj prikaže razvoj te dejavnosti. V naslednjih letih bo tudi Slovenija doživela velike spremembe v poštnem prometu z uvedbo terminalov in računalnikov, saj avtomatika in računalništvo omogočata posodobitev dela. PTT srednješolski center skrbi, da so delavci v tej dejavnosti vselej ustrezno usposobljeni glede na zahtevnost dela in opremljenost pošt. V programu Poštna manipulacija se usposobijo učenci za poklic poštne manipulant, ki ga poznamo kot »poštarja«, »pismonošo« in podobno. Sprejem, prenos in dostava pošiljk je njegovo delo. V programu PTT promet se pripravita za opravljanje poklica PTT prometnik in PTT tehnik. Oba opravljata storitve na PTT enotah. PTT prometnik sprejema poštno pošiljke, posreduje telefonske pogovore, odpravlja telegrame ter skrbi za plačilni promet na poštah. Delo zahteva veliko natančnosti in smisel za delo z ljudmi. Srednje velike in velike

PTT enote zaposlujejo PTT tehnike, ki organizirajo in vodiijo njihovo delo. Dobro mora poznati vse faze dela v sprejemu, prenosu in dostavi poštnih pošiljk ter tehnologijo, ki vse bolj zamenjuje klasično ročno delo.

Telekomunikacije omogočajo prenašanje informacij z vsega sveta v sliki in besedi. Sem sodi telefonija in vrsta zahtevnejših oblik prenosa sporočil, kot je video telefon, TV ekran, daljinsko pisanje, daljinske konference in podobno.

Vse tesnejša je tudi povezava telekomunikacij z računalništvom. Za delo na področju telekomunikacij usposablja delavce PTT šolski center v programu TK omrežij in v programu Telekomunikacije. Vzdrževalci TK omrežij polagajo, spajajo in vzdržujejo telekomunikacijske kable v krajevnih in medkrajevnih omrežjih in se usposobijo za delo v skrajšanem programu. V programu Telekomunikacije se med šolanjem in pripravništvom pripravi za vzdrževanje naj sodobnejših telekomunikacijskih naprav elektrinar telekomunikacij. Njegovo delovno področje so popravila različnih električnih vezij in telekomunikacijska omrežja, kar zadeva povezavo telefonskih in telegrafskih priključkov s telefonskimi in telegrafskimi centralami. Druga smer programa Telekomunikacije je elektrotehnik telekomunikacij. Področje njegovega dela je vodenje gradnje telekomunikacijskih naprav, sodelovanje pri montažah, popravilih in vzdrževanju teh naprav.

NAVODILA

Film je primeren za učence višjih razredov osnovne šole. Po filmu naj poteka pogovor o različnih poimenovanih del z enako vsebino, kar je posledica sprememb na področju dela in izobraževanja. Na sinonime poklicev in poštne prometu smo vas opozorili že v povzetku vsebine. Na področju telekomunikacij pa izobraževanje smeri elektrinar telekomunikacij združuje poklica mehanik, vzdrževalec in monter, ki sta v filmu prikazana ločeno. Podrobnejše informacije o smereh izobraževanja boste dobili v časopisu Delo, ob objavi razpisa za vpis. Tudi razpis kadrovskih štipendij v istem časopisu vam bo pokazal, kateri delavci s tega področja so potrebni. V filmu so nakazane široke zaposlitvene možnosti učencev vseh smeri. Učence opozorite, da se lahko vpiše v PTT šole le določeno število učencev, saj je to edina šola v SR Sloveniji, ki usposablja učence neposredno po osnovni šoli za dela, opisana v filmu.

VULKANI

SMOTRI, POVZETEK VSEBINE, NAVODILA:
MARIJA KOŠAK

SMOTRI

Učenci pri ogledu filma Vulkani
— spoznajo moč vulkanskega delovanja,
— zvedo za štiri glavna vulkanska območja,
— ugotavljajo razlike med tipi vulkanov,
— utrdijo pojem vulkan, vulkansko delovanje,
— doumejo človekovo nemoč spričo naravne stihije,
— se prepričajo o nujnosti znanstveno-raziskovalnega dela, ki bi človeku omogočilo izrabo velike količine energije, ki povzroča pri ljudeh le strah.

POVZETEK VSEBINE

Film Vulkani ali raziskovanje nemirne Zemlje prikazuje enega od naravnih geografskih dejavnikov, ki močno součinkujejo pri preoblikovanju zemeljskega površja. Začne se s prikazom vulkanskega delovanja, ki je v šestdesetih letih 20. stoletja povzročilo nastanek dveh otokov v bližini islandske obale. Z vulkani na Havajih, v Mehiki, v Italiji in na otoku Heimaey film zelo nazorno prikazuje različne tipe vulkanov in dve značilni vrsti lave. V svetu je zdaj več kot 500 delujočih vulkanov. Večinoma so v dobro znanih pasovih ob robovih celin. Film prikazuje pet najznačilnejših primerov vulkanskega delovanja. V letih 1963 do 1967 so številni vulkanski izbruhi ustvarili v Atlantskem oceanu blizu Južne Islandije dva otoka. Večji Surtsey, ki še obstaja, je nastal iz razpršenega prahu, prekritega z zaščitno plastjo lave. Manjši otok — mali Surtsey se je kar šestkrat prikazal iz morja, vendar je zmeraj znova izginil v njem, ker ni bil zaščiten s plastjo lave. Kilauea na Havajih je podobno kot Surtsey nastal po večkratnem bruhanju lave. Havajska lava je izredno vroča in zelo tekoča, ne

ustvarja stožčastih vulkanov s strmimi pobočji, temveč na daleč razpotegnjene, položne štěstaste vulkane.

V Mehiki je leta 1943 izbruhnil sredi koruznega polja vulkan Paricutin. Velika količina magme je brizgnila visoko v zrak, med padanjem se je ohlajevala in strjevala ter oblikovala okoli vulkanskega žrela stožčasto goro.

Vezuv v Italiji je primer stratovulkana; ta je najpogostejši med vsemi vulkani. Tako se imenuje zato, ker ga sestavljajo izmenoma plasti lave in plasti vulkanskega pepela, bomb, lapilov.

Islandski otok Heimaey blizu Surtseya je nastal približno pred 5000 leti in je miroval do leta 1973. Zaradi nastanka vulkana Kirkjuffell na tem otoku je bilo treba evakuirati Vestkannaey, pomembno islandsko ribiško pristanišče. Ta izbruh priča o uničevanju moči vulkana in da ni mogoče napovedati vulkanskega procesa.

Film se končuje z razmišljanjem, ali bo kdaj človek s svojim znanjem in raziskovanjem lahko kaj storil za preprečevanje naravnih nesreč, ki ga zastrašujejo, in ali bo znal prav to moč kdaj izrabiti v svojo korist.

NAVODILA

Film se odlikuje po izredni nazornosti, saj so njegovi ustvarjalci izbrali dobre zglede vulkanskega delovanja na različnih območjih sveta. Škoda bi bilo, če si ga ne bi ogledali vsi učenci višjih razredov osnovne šole in srednješolci. Pred gledanjem naj ponovijo potrebne pojme (film jih sicer tudi razlaga), da bodo lažje in uspešneje sledili vsebini. V 6. razredu osnovne šole in v prvih razredih srednjih šol pa bo ta film veliko pripomogel k utrjevanju v tem letu obravnavane snovi (Sredozemlje, Islandija). Učenci naj pri pogovorih po ogledu poiščejo predstavljene vulkane na zemljevidu in jih primerjajo z območji pogostih potresov v zadnjih nekaj letih.

Literatura:

Svetozar Ilesič: Obča geografija
Zgonik-Rus: Zemljepis za šesti razred osnovnih šol
Christoch Krüger in sodelavci: Vulkani (Državna založba Slovenije, 1972)
Roland Göock: Vsa čuda sveta (Mladinska knjiga, 1969).

EROZIJA — IZRAVNAVA ZEMELJSKE POVRŠINE

SMOTRI, POVZETEK VSEBINE, NAVODILA:
MARIJA KOŠAK

SMOTRI

Učenci se seznanijo z erozijo kot procesom, ki počasi, vendar učinkovito vpliva na preoblikovanje zemeljskega površja. Pri tem spoznavajo vlogo in pomen posameznih dejavnikov erozijskega delovanja.

POVZETEK VSEBINE

Film prikazuje erozijsko delovanje, ki ne prizanaša nobenemu objektu na zemeljskem površju. To je proces, ki je nekje počasnejši, drugje spet hitrejši, učinkovitejši. Pri tem součinkujejo različni dejavniki, učinek pa je odvisen od kameninske zgradbe, od temperature, sile teže, delovanja vetra in vode. Na-

zomo je prikazano delovanje deževnice, ledu, sile teže (udor, usedi, plázovi) in tekočih voda. Površinske oblike se spreminjajo. Sedimenti, ki jih odlaga voda, ko njena moč pojenja, zapolnijo globeli, morskodno. Ob koncu je zanimivo vprašanje: »Zakaj pa potem ni vsa zemeljska površina izravnana z morjem?« Slediti mora odgovor z učiteljevo razlago, da pri oblikovanju zemeljskega površja součinkujejo zunanje in notranje sile, pa tudi človek.

NAVODILA

Film prikazuje erozijski proces na zemeljskem površju. Vsebina je zelo zanimiva in ne glede na trenutno obravnavane teme bi bilo prav, da jo uvrstimo v delovni načrt. Dobro je, da učitelji opozorijo učence na dejavnike, ki součinkujejo pri oblikovanju okolja, ker bodo tako učenci lažje sledili oddaji.

Po njej je potreben pogovor o tem, ali so učenci vse razumeli, opozoriti jih je treba na podobne primere v naši okolici. Film je primeren za osnovno in srednjo šolo, posebno za prvi razred srednjih šol, kjer se tema podrobneje obravnava.

Literatura:

Svetozar Ilesič: Obča geografija.

ZEMLJA SE SPREMINJA — ZEMELJSKA SKORJA

SMOTRI, POVZETEK VSEBINE, NAVODILA:
MARIJA KOŠAK

SMOTRI

Film Zemlja se spreminja prikazuje delovanje zunanjih in notranjih sil. Učence seznanja z gradbo zemlje in dejavniki, ki povzročajo spreminjanje njene površja, z različnimi oblikami in učinki erozije ter vzroki za nastanek vulkana.

POVZETEK VSEBINE

Zemlja je bila pred milijoni let razbeljena gmota. Postopoma se je ohlajala in strjevala. Najprej se je ohladila in strdila zunanja plast, ki jo imenujemo plašč. Ta se je zaradi prilaganja notranjemu jedru in zaradi ohlajanja nagubal. Z oblikovanjem Zemlje je nastalo tudi njeno ozračje — zmes plinov, ki so uhajali skozi razpoke iz njene notranjosti. Zaradi ohlajanja in zgoščanja pare v atmosferi so nastajale padavine. Na zemeljskem površju so se z vodo napolnile kotanje, nastala so jezera, morja, oceani.

Zdaj je tričetrt zemeljskega površja pokritega z vodo. Zemeljsko površje se nenehno spreminja zaradi delovanja zunanjih in notranjih sil. Med najpomembnejšimi naravnimi preoblikovalci površja so voda, veter, temperaturne spremembe, rastje. Tekoče vode so pri tem najučinkovitejše, saj dolbejo stru-

go, izpodkopavajo bregove in nosijo drobir. S pešanjem moči odlagajo zmeraj več gradiva, najfinejšega celo daleč od izvora — v morje.

Gore s strmimi pobočji, z ostrimi vrhovi, velikimi višinami (mlado gorovje) zaradi erozijskega delovanja spreminjajo svoj videz — pobočja so položnejša in nižja, vrhovi pa zaobljeni (staro gorovje). Ščasoma se kotanje in doline zapolnijo z drobirjem, ostrih prehodov v pokrajini ni (uravnani svet). Če bi se ta proces nadaljeval nemoteno, bi se vse morske kotanje zapolnile z usedlinami, voda bi prekrila vso Zemljo. Vendar ni tako. Zaradi delovanja notranjih sil se skladi sedimentov in zemeljskih plasti premikajo, dvigajo. Na najsižbejših mestih nastajajo zaradi notranjega pritiska razpoke, ob katerih se premikajo plasti toliko časa, dokler pritisk ne pojenja. Včasih pa ne nastanejo prelomnice, ampak se plasti usločijo in dvignejo. Nastanejo gube. Vsako premikanje spremljajo potresi. Po notranjih silah preoblikovano površje je tako podvrženo erozijskemu preoblikovanju.

V zemeljski skorji so »žepi«, ki jih oblikuje razbeljena tekoča gmota — magma. Zemeljsko jedro je namreč še vedno tekoče (NiFe), obdaja pa ga gnetljiva plast (SiMa), ki jo pokriva strnjena skorja — plašč. Ko se magma bliža površini, se navadno ohladi. Včasih pa si s silo utre pot skozi zemeljsko skorjo na površino. Magma, ki priteče skozi razpoke, se imenuje lava in se na površju ohladi.

Bruhanje lave spremlja bruhanje pepela in odkrušenega kamenja. Po vsakem nastane kameninska plast. Če se izbruh ponavlja, se nabira plast za plastjo in zraste vulkanska gora. Vulkan lahko doseže višino več tisoč metrov. Pogosto lava ne priteče skozi krater vulkana, temveč skozi stranske razpoke. Vulkan počasi obmiruje in tudi nanj delujejo zunanje sile.

Sklep: Zemlja je zelo stara, njeno površje se sicer počasi, a neprestano spreminja pod vplivom naravnih sil.

GIBANJE ZRAČNIH GMOT

SMOTRI, POVZETEK VSEBINE, NAVODILA:
MARIJA KOŠAK

SMOTRI

Pri gledanju filma Gibanje zračnih gmot učenci zvedo, kaj je atmosfera in da jo sestavljajo različni plini. Poučijo se o merjenju zračnega tlaka z živosrebrnim barometrom. Spoznajo konvekcijsko kroženje zraka ter posledice vrtenja Zemlje in njenega ozračja. Zvedo, da še drugi dejavniki vplivajo na gibanje

zračnih mas. Ugotovijo, da dogajanje v atmosferi lahko opazujemo z Zemlje ali po vremenskih satelitih. Spoznajo, da je atmosfera sestavni del našega okolja in da jo morajo varovati.

POVZETEK VSEBINE

Atmosfera obdaja zemeljsko oblo. Sestavljena je iz različnih plasti, med njimi je najpomembnejša troposfera; v njej se dogaja vse, kar je neposredno povezano z življenjem na Zemlji. Atmosfero sestavljajo plini, katerih sestava se spreminja z višino, in ima lastno težo. Atmosferski pritisk je mogoče meriti s preprostim živosrebrnim barometrom. Pritisk je največji ob morju: z rastjo nadmorske višine pritisk pada. Atmosfera se giblje; to gibanje povzroča sončna toplota. Zemeljsko površje se neenakomerno segreva. Kjer padajo sončni žarki pravokotno ali pa vsaj pod večjim kotom na Zemljo, je segrevanje močnejše kot tam, kjer padajo pod ostrim kotom. Med obema zemeljskima poloma in ekvatorialnim območjem je lahko tudi za 100 stopinj temperaturne razlike. Topel zrak z ekvatorialnega območja, kjer je segrevanje najmočnejše, se nenehno dviga in razhaja pod poloma. Tu se ohladi, se spusti nižje in se zopet pomika nazaj proti ekvatorju. Tako se zaokroži zračni tok. To konvekcijsko kroženje atmosfere zaznavamo na Zemlji kot veter. Vemo pa, da veter vselej ne piha s severa proti jugu (na severni poluti). Zakaj ne?

Na gibanje zračnih gmot vpliva še veliko drugih dejavnikov. Med slednje

sodi rotacija Zemlje. Atmosfera se skupaj z Zemljo premika tako, da se v 24 urah zavrti okoli zemeljske osi. Vse plasti atmosfere pa se gibljejo enako hitro. Zračne mase ob ekvatorju imajo večjo hitrost gibanja kot v bližini pola. Od ekvatorja se zračne mase gibljejo proti polu ali vzhodno. Zrak, ki se giblje proti ekvatorju, pa ima smer levo ali proti zahodu. V južni hemisferi se zrak pomika v levo ali vzhodno na svoji poti proti ekvatorju in zahodno ali spet levo proti polu. Posledica konvekcijskega gibanja, rotacije, razporeditve kopnega in morij so temeljne smeri vetrov (stalni vetrovi), vendar še drugi dejavniki vplivajo na gibanje zraka in jih pri oznaki vetra ter ugotavljanju vremena moramo upoštevati. Dogajanje v atmosferi spremljajo s številnih opazovalnic na Zemlji in z vremenskimi sateliti v atmosferi. Atmosfera je za človeka pomemben prostor. Čeprav se tega vedno pogosteje zavedamo, pa brez pomislekov vsak dan spuščamo v zrak velike količine izpušnih plinov. Posledice onesnaževanja zraka lahko postanejo usodne za človeštvo, zato moramo ozračje zaščititi.

NAVODILA

Film zelo zanimivo prikazuje zahtevno temo in bo koristil predvsem učencem srednjih šol. Učenci osnovnih šol lahko spremljajo televizijsko oddajo samo ob primernih učiteljevi razlagi.

Literatura:

Svetozar Ilesič: Obča geografija

ŠOLSKA TELEVIZIJA V SREDNJEŠOLSKEM CENTRU ŠKOFJA LOKA

Septembra 1981 smo v Škofji Loki z novim srednješolskim centrom za usmerjeno izobraževanje pridobili televizijski studio, ki je na voljo trem šolam: družboslovno-jezikovni, kovinarski in cestno-prometni ter lesarski. Odrpale so se nove možnosti za uporabo televizije. Gimnazija je prej imela le en črno-beli televizor. V šolskem centru imamo več barvnih televizorjev. Tudi biološka učilnica je dobila svojega.

Sprva sem uporabljala le programe šolske televizije in izobraževalne oddaje, ki so bile presnete v našem televizijskem studiu na videokasete. Neposredni prenosi ne pridejo toliko v poštev, ker redkokdaj sovpadajo z ustreznimi učnimi uro. Menim, da ima videokaseta tele prednosti:

- film lahko zavrtimo kadar koli, saj nismo časovno vezani;
- pomembnejšo in težje razumljivo snov filma lahko ponovno pokazemo.

Nujno je, da si učitelj prej sam ogleda film. Tako lahko učence pred samim predvajanjem filma opozori, na kaj naj bodo še posebno pozorni.

Prav je, da so poučni filmi na televizijskem programu večkrat ponovljeni.

Zaželeno bi bilo tudi, da bi predvajali te filme pozno popoldan in zvečer, ker prosvetni delavci — kot večina drugih ljudi — gledajo televizijske oddaje po opravljenem delu.

Prav bi bilo, da bi Zavod SRS za šolstvo izdajal posebej za učitelje kratke vsebine vseh filmov z ustreznimi napotki o namenu in uporabi posameznega filma — saj Prosvetnega delavca, ki prinaša takšne priloge, premalo beremo.

Moj predlog v zvezi z medioteko, ki bi sposojala kasete, je tale: na voljo bi moralo biti dovolj videokaset določenega filma, tako da bi učitelj, ki si želi sposoditi film, le-tega zagotovo dobil. Sposojevalni čas naj bi bil 14 dni.

Vsebina filmov šolske televizije naj bi bila usklajena z učno snovjo in z didaktičnimi postopki.

Leta 1984 smo ob naravoslovnem dnevu kovinarske srednje šole na temo Energija iz odpadkov prvič uporabili televizijski studio drugače. Kolega inž. Janez Sever je z besedo povezoval učence po oddelkih po šolskem televizijskem omrežju. Vsak razred je namreč imel v učilnici svoj televizor. Na začetku so videli v režiji Janeza Šušteršiča posnet film Škofjeloške čistilne naprave komunalnih vod. Ostali televizijski program — v besedi in sliki — so izvajali učenci sami. Sodelovala sem le v toliko, da sem pripravila pet učencev prvošolcev. Pri izpeljavi programa so sodelovali tudi učenci višjih letnikov. Na koncu je bil v televizijskem studiu pogovor za okroglo mizo, za katero smo sedeli mentorji. Učenci so nam prinašali napisana vprašanja, ki so se jim porodila ob gledanju televizijskega programa. Na ta vprašanja so dobili odgovore po televizijskih zaslonih. Prednost tako oblikovanega naravoslovnega dne so:

- učenci so v svojih razredih z razrednikom;
- televizija pritegne pozornost učencev posebno z nastopanjem vrstnikov;
- mogoče je postavljati pisna vprašanja, ki jih v zvezi z vsebino naravoslovnega dne zanimajo in nanje takoj dobijo odgovore po televiziji;
- bolj je izrabljen čas.

OPOMBA

Druge didaktične napotke bomo objavljali v tej prilogi sproti, med oddajanjem ciklusov. V naslednji številki bomo objavili napotke iz ciklusov Vesolje in Prometna vzgoja.

ŠOLSKA TELEVIZIJA V SREDNJEŠOLSKEM CENTRU ŠKOFJA LOKA

Aprila 1985 pa smo ob naravoslovnem dnevu družboslovno-jezikovne šole na temo Prehrana posneli na video kaseto mikroskopske preparate (list mahu z dobro vidnimi kloroplasti, škrobna telesa krompirja in fižola) z ustreznimi razlagi in napotki. Ta kratki film je nastal ob sodelovanju Janeza Šušteršiča, laborantke Romane Križnar, ki je preparate pripravljala, in mene, ki sem preparate pod mikroskopom premikala in gledaje na zaslon krojila besedilo.

Uspeh te prve ekranizacije je bil presenetljiv. Učenci so takšne priprave na vajo navdušeno sprejeli, saj niso pričakovali na televizijskem zaslonu barvnih mikroskopskih posnetkov in glasu svojega učitelja. Ob tej priložnosti jim je Janez Šušteršič tudi pokazal, kako je mogoče preprati izpod mikroskopa prenesti v črno-beli tehniki na zaslon. To projekcijo lahko dolgo časa gledajo na zaslonu — v tem je njena velika prednost. Prednosti videokasete pa so: barvna slika, trajnost in zato možnost za ponovitev — če je potrebno tudi v naslednji uri.

Ta prvi dokaj dobro uspeli filmski poskus (motijo le prekinitve snemanja med posameznimi mikroskopskimi preparati) nam je vlil pogum. Z Janezom Šušteršičem sva nato snemala za vajo Razmerje med strukturo in funkcijo paramocija, vodne bolhe in trdožive. Tudi ta filmček je »sekan« trikrat — kolikor je pač preparatov. Spremlja ga razlaga, ki se prilagaja temu, kar se dogaja pod mikroskopom.

Januarja 1986 sva z Janezom Šušteršičem in s tremi učenci (dva sta polagala eksponate, eden pa je skrbel za glasbo) posnela prvi daljši 35-minutni film, ki je imel naprej pripravljeno besedilo. To je film z naslovom Čim boljši zrak — tem več lišajev. Film smo uporabili za naravoslovni dan na družboslovno-jezikovni šoli, kovinarski in lesarski šoli. Učenci vseh treh usmeritev so film dobro sprejeli. Podano snov hitreje dojemajo, kar potrjujejo dosežki s terenskega dela, ki sledi ogledu filma. Film z besedilom, eksponati in glasbo vred je bil posnet v enem samem kadru, da smo se izognili neljubim zvočnim motnjam. Seveda se je morala ekipa petih za tak podvig dobro izuriti. Ta film smo predvajali biologom vseh slovenskih srednjih šol na seminarju — januarja 1986. Ker ima Inštitut za gozdno in lesno gospodarstvo Slovenije, kjer je Zavod SRS za šolstvo pripravil ta seminar, napravo za projiciranje na veliko platno (video beam), je bilo predvajanje filma toliko bolj učinkovito. Šele tako predvajanje filma daje vrhunske dosežke. Zato bi morale šole, ki imajo velike predavalnice za 100 do 200 oseb, imeti možnost za takšno projiciranje filmov. Na željo udeležencev seminarja in republiške svetovalke za biologijo smo film poklicno posneli. Film je posnela ekipa RTV marca 1986. Tako ga je lahko oddajala šolska televizija maja.

Septembra 1986 se je rodil v našem televizijskem studiu drugi daljši film z naslovom Kako nastajajo fosili. Traja 40 minut. Tudi ta film je posnet v enem kadru. Namenjen je naravoslovnemu dnevu, ob katerem si učenci ogledajo zbirke v Prirodoslovnem muzeju. Film je lahko tudi uvod v geološko-paleontološko ekskurzijo ali pa v ogled razstave mineralov in fosilov v Trzinu. Tehnično je ta film boljši od našega »lišajskega prvenca«, ker smo imeli boljše razsvetljavo.

Lastni izobraževalni programi naj bi bili tehnično tako kakovostni, da bi jih lahko oddajala šolska televizija. To bi bilo mogoče le, če bi imeli v televizijskih studiih šol, ki delajo na tem področju, ustrezne tehnične pripomočke, ali da bi si jih vsaj lahko sposodili.

LIDIJA CIGOJ

PRILOGO TELEVIZIJA V ŠOLI FINANCIRA
IZOBRAŽEVALNA SKUPNOST SLOVENIJE

Slovenščina v vzgoji in izobraževanju

Ureja Stanko Šimenc

Filmska vzgoja?

Razmišljanje (misel) ob koprski izkušnji

Ko smo se pred enajstimi leti na pobudo koprskega zavoda za šolstvo nekateri učitelji — »ljubitelji filma« sestali, je bil naš načrt tak:

Z vedenjem, da se učni načrt ne uresničuje zaradi pomanjkljive opremljenosti šol in učiteljev, ki se ne čutijo dovolj usposobljeni za to delo, naj bi vrzel zapolnili s celovečernimi filmi; te bi si ogledali vsi učenci, ki obiskujejo osnovno in srednjo šolo na območju koprskega zavoda. Filmski listi, namenjeni učiteljem, naj bi vsebovali informacije o filmu, pripravo učencev na film in samo obravnavo filma, skušali pa bi zajeti tudi (in predvsem) snov, ki je predvidena v učnih načrtih.

Za posamezno stopnjo smo izbrali šest (!) filmov, to število pa se je z leti skrčilo na; prej na štiri. končno smo pristali pred tremi leti na dveh filmih za posamezno stopnjo osnovnih šol, ohranilo pa se je število štiri za srednje šole. Vedno več šol se je odločalo za takšno obliko filmske vzgoje (kljub organizacijskim težavam), za delo smo z leti pridobili še nekaj učiteljev, učenci in učitelji vseh teh šol pa so se skupnih ogledov kratko in malo navadili.

Poudarjali smo, da je takšna rešitev samo začasna, dokler se ne bi šole ustrezno opremlile in izvajale filmske vzgoje v razredu, ob kratkem filmu, kot je predvideno. Takšne šole bi se postopno izločale iz skupnega programa oziroma bi ohranile skupni ogled samo za posamezne filme po lastni odločitvi.

Slabosti in težave so se pokazale na dveh ravneh:

1. Kaj naj filmski listi vsebujejo, saj je takratni učni načrt temelji predvsem na čustvenem doživljanju filma. (Zadnji priložnik za učitelje, ki sta ga napisali Mirjana Borčič in Marica Nakrst, je glede tega že precej popravljen.)

2. Kako priti do primernih filmov? Predvsem za nižjo stopnjo jih je kako leto enostavno primanjkovalo, da ne govorim o zapletih s kinematografskim podjetjem, ki so se pojavili, ko je J. Marinšek odšel s tega delovnega mesta.

Primerni filmi? Sledila sem rednemu programu in brskala po revijah. Sledila sem podobnim programom drugod po Sloveniji. Spoznala sem vso zamotano logiko distribucijskih podjetij; najbolj nesmiselna je tista, da filmov za otroke velikokrat ne prevajajo v slovenščino (če jih sploh odkupijo!) in zanje dobijo dovoljenje komisije, češ da gre za umetniški film, ki takšno dovoljenje zasluži.

In kakšni filmi bi bili primerni za prve tri stopnje (1.—3. razred, 4.—6. razred, 7.—8. razred)? Misel Branka Belana, da mora otroku namenjeni film vznemirjati njegovo domišljijo, zbuja v njem dvom v institucionalizirane vrednote, izzivati željo po premagovanju ovir ali blago spodbujati njegov smisel za humor, bo kar držalo. (DDU, 1976.)

Takšnih filmov ni dosti, včasih se pri izboru tudi zmotiš, včasih pa narobe presodiš stopnjo dojemanja. Otroci se v kinematografski dvorani ne sme dolgočasiti, dolgočasi pa se, kadar zgodbe ne razume, ker je zaplet zanj prezahteven, ali pa mu je tuja. Tu pa sem se že dotaknila zanimivega dejstva: občutljivost in dojemljivost za nekatere teme in še bolj za načine filmske pripovedi se pri rodovih spreminja. Včasih toliko priporočani filmi vzhodnih kinematografij za nižjo in srednjo stopnjo bi zdaj otroke dolgočasili. (Ko so pred kratkim predvajali po televiziji Rdeči balon in Belo grivo, se je podobno izkazalo tudi za Lamorissova filma!)

Vzgoja za film, ki je še v sedemdesetih letih pomenila vzgojo za vizualno, se v osemdesetih letih ne obnese. Otroci zahtevajo napeto **zgodbo**, hočejo **akcijo**. (Pravzaprav se zdi, kot bi brali sodobne filmske kritike!) Naj navedem primer: Ko sem 1978. leta izbrala za višjo stopnjo osnovne šole (7.—8. razred) film grškega režiserja Michaela Cacojannisa Ifigenija, se nisem zmotila. Učenci so bili navdušeni, dali so mu najvišjo oceno (tudi po vsečnosti), film jih je motiviral za zahteven pogovor o vizualnem. Množico dolgih sekvenč brez besed je spremljala popolna tišina v dvorani, učenci so bili **čustveno** prevzeti zaradi notranje napetosti filmskega ritma. Seveda smo se potem lahko pogovarjali tudi o sami zgodbi, o temi in ideji, ki se jim je zdela razumljiva in zanimiva, da ne govorim o grški mitologiji... Po dveh, treh rodovih sem film (leta 1984.) ponovno uvrstila v program, toda otrokom je bil, preprosto povedano — **dolgočasen**. Nemir v dvorani in klici: »Ali bodo kaj govorili!?« In ker svoji »duši« niso dali miru, ker se jim čustva niso »aktivirala«, tudi razumeli niso ničesar ali vsaj dosti manj, **kot bi lahko**.

Kaj naj zdaj rečem?

Trditev, da so otroci vedno manj razgledani in bolj »divji«, bi bila preveč preprosta. Tudi samokritika, češ: »Po vsej tej filmski vzgoji je stanje še slabše.« ne bi bila primerna. Tudi smiselno, da bi razglabljal na tem mestu in s tem v zvezi o okusu in izboru, nekakšen »kompas vrednot« je verjetno nujno ohraniti, da ostanesh živ. Toda strahno je otroke dolgočasiti še s filmi. Stvari se kratko in malo spreminjajo. Navsezadnje tudi zapisi o filmih, ki so še pred desetimi leti prisegli na avtorski film, na primer, že lep čas povzdigujejo žanrski film in ameriško kinematografijo. (No, dobrih žanrskih filmov je tudi za to stopnjo zadnja leta dovolj, da lahko sestavimo program, ki otrok ne dolgočasi.) Tudi zaradi spreminjajočih se meril (kar seveda samoposebi ni nič hudega) bi si upala film v šoli obravnavati samo kot samostojen predmet, podobno kot likovno ali glasbeno vzgojo, temelječ na znanju in mišljenju, ne oprjemljivih stvarih; estetskih in etičnih vprašanj s tem ne bi zanemarila, dopustila bi pač, da si učenec oblikuje svoja, kar je edino mogoče in prav.

Vse to najbrž pove, da sem za vzgojo za film ne pa za vzgojo ob filmu (razen pri kakšnem drugem predmetu!) Vzgoja za film pa potrebuje kot vsak šolski predmet trden **sistem**. Znanje bi morali širiti v koncentričnih krogih, razne poljubne akcije in festivali pa bi tako, sistematično delo samo dopolnjevali. **Toda:**

1. V desetih letih šole niso nič kaj bolj opremljene (razen nekaterih novih). Nikakršnega učnega načrta torej ni mogoče uresničevati — v okviru slovenskega jezika pa je tudi sicer dvomljivo.

2. Za filmsko vzgojo kot samostojen predmet, in tudi sicer, bi bilo nujno tudi **znanje** učiteljev. Ustanoviti je treba redno šolo, seminarji tega problema ne morejo rešiti, seminarji znanje lahko samo dopolnjujejo.

3. Ob prebiranju starih revij sem obstrmela nad številom poskusov posameznih navdušencev, kako vpeljati film v šolo. Tudi zdaj lahko spremljamo različne načine dela po Sloveniji, od novomeških do novogoriških: tako je filmska vzgoja še vedno delo volonterjev, takšno delo pa (z mojim vred) nosi s sabo tudi slabosti: površnost, občasnost, poljubnost...

STANA BERGOČ

In gnale bodo nov cvet bolj veselo

Ob Prešernovem prazniku — o proslavah

V besedišču se nam vse pogosteje vrvata izraza proslavarstvo in razproslavljanje. Njuna osnova so seveda proslave. Dobre stare javne in šolske proslave, do včeraj še tako cenjene in slavne, danes za v staro šaro. V junjski dan njihov žar pod nobenim pogojem ne seže več.

Kako je pravzaprav bilo in je s proslavami dosedanje vrste? Da niso imele nobenega učinka, ne bi smeli reči. Navsezadnje so oblikovale in ohranjale kulturno izročilo. Scenarist, režiser in izvajalci, če omenimo najbolj vidne oblikovalce kulturnega dogodka, so se pošteno prizadevali zadovoljiti zvedavo občinstvo. Še hišnik, ki je prenašal praktikable, je bil vznemirljen. Ni pomembno, kdo je sedel v prvi vrsti, in tudi ne, kdo v zadnji, v šoli so bili to takoin-tako učenci s svojimi razredniki. Proslavo so imeli prvi radi vsaj zato, ker je zamenjala pouk. Na odru so videli svoje sošolce v različnih vlogah, množičen pevski zbor je prišel vsaj dvakrat na prizorišče. Sploh je bilo vse karzanimivo. Edino, kar je učencem pokvarilo užitek, je bil kak do-

moljuben prosti spis o proslavi. Če je bil ravnatelj dovolj vester, je proslavo omenil tudi v šolski kroniki. To je bila stara navada in je ohranila ljubeč spomin celo na čase, »ko se je deklamovalo in pred cesarjevo podobo živijo vpilo«, kakor je napisal kronist pred več kot sto leti.

Naenkrat proslave, takšne kot smo jih poznali, nimajo več cene. Zato si začnemo izpraševati vest in se zavédati svojih grehov. Preživeto, pravimo, ne ustreza več duhu časa. Brez dinamike, kulturno, neživljenjsko. Začnemo iskati nove oblike. Poskusimo in uspe. Nekateri so sicer proti, ampak to so neozdravljivi nergači. Čas jih je že zdavnaj povozil. Proč s pevskim zborom, če pa že mora biti, naj se premika. Ritem, razgibana scena, gibanje! Deklamacije? Ph! Ugleдалиščenje besedila, to je zdaj sodobno. Besedila je naenkrat odvzeta pravica biti polna sama v sebi. Spremljati jo mora mim; gib in pes. In seveda nova glasba. Če me spomin ne vara, piše v nekkih svetih knjigah: vse delam novo. Proslave kot predstavitev kul-

turne dejavnosti na šoli so že take. Zagotovo so bolj razgibane od nekdanjih. Več učencev je aktivno udeleženih, manj jih je samo gledalcev, oz. bodo tisti, ki so danes gledalci, drugič dejavni oblikovalci kulturnega doživlja. Vse to je prav. Narobe je le, kadar zgubimo občutek za-mero. Razproslavljanje proslav je nevaren bumerang, ker tudi novodobne proslave hitro lahko zadržnejo na raven kiča. Ne zbuja vsako plazenje po tleh kulturnega užitka in modernosti za vsako ceno je enako lažna podoba kot proslavarska posladkanost.

Če bi imel vsakdo priložnost in

možnost pokazati sadove svoje ustvarjalne misli, bi gotovo imeli kaj videti in slišati. Spodbujanje in razvijanje ustvarjalnosti je naloga vsake šole in tudi že vrtca. Kultura bo šla v cvet in sad verjetno res šele tedaj, ko homo na njenem področju na neki način dejavni vsi: zdaj kot ustvarjalci zdaj kot njeni duhovni porabniki. Če občutimo zdajšnje proslave in proslavljanje kot preživeto obliko kulturnih dejavnosti, jim je pač treba najti novo vsebino. Po možnosti v duhu Prešernove sim-bolike: in gnale bodo nov cvet bolj veselo.

BERTA GOLOB

Boštjan Putrih razstavlja v Galeriji Junij

Tretja razstava zapovrstjo, odkar je v Kidričevi 11 galerija Junij, ponuja kiparska dela in risbe Boštjana Putriha. Umetnik spada v krog Junijcev. Zdajšnja razstava prikazuje njegova najnovejša dela, reliefne plastike.

Od starejše neokonstruktivistične faze ni ostalo veliko, toda ostaline so, vendar navezane na figuralko. Prav premik k figuralki je odprl Boštjanu Putrihu sveže možnosti. Pri tem je treba poudariti, da ne gre za posnemajoče zrcaljenje vidnega, temveč za spoj figuralnega s prvimi, ki dvigajo človeško telo nad stvarnost. Tako se organsko in anorgansko v Putrihovi plastiki svojevrstno, učinkovito poveže. V ospredju je ženski akt, ki je pokrit z geometrijskimi liki, kovanci, preboden s takimi liki in dopolnjen s kamnom. To je svojevrsten spoj antično-renesansno ubranega, harmoničnega telesa in anorganskega sveta. Takšna povezava lepote in elementov, ki jih pripisujemo 20. stoletju, bi bila pri kom drugem tvegano početje, pri plastikah Boštjana Putriha pa se izpolni v slogovno domišljeni obliki in ideji. Te plastike dajejo videz kovinskih reliefov, v bistvu pa gre za sodobno plastično snov, ki v kovinski barvni prevleki ustvarja videz kovine. Kiparska razstava Boštjana Putriha pomeni lepo osvežitev ne le za avtorja, temveč tudi za širše kiparsko dogajanje zdajšnjega časa.

I.G.

Zgodbe in pesmi iz stare skrinje

»Malo je narodov, ki bi imeli tako bogato ljudsko umetnost, kot je naša, in še manj jih je, ki bi izročilo preteklih rodov tako malo poznali in cenili kot mi.«

Tako je začela Dušica Kunaver sredi novembra v Vodnikovi domačiji svoj prvi večer ljudskih običajev in pesmi.

Od takrat se tam zbiramo, potujemo s predavateljico v davnino pravljic, običajev, poimenovanj, kmečkih opravil, vmes pa pojemo stare pesmi. Ker privabljajo ti večeri otroke, mladino in odrasle, daje prav to skupno petje čar povezanosti in domačnosti, ki nam sicer tako redkokdaj ogreje sivo, prehitro bežečo vsakdanjost.

Prav ob teh srečanjih se nam je porodila misel, da bi takšen večer prenesli v šolo in ga razširili v kulturni dan. Dušica Kunaverjeva nam je dala besedilo za Večer v kmečki hiši. Dekleta in fantje tarejo orehe, robkajo koruzo, izdelujejo zobotrebce, pripravljajo krhlice, ob tem pa se pogovarjajo o podoknicah, običajih ob ženitovanju, pripovedujejo pregovore, vmes pa prigrizujejo, pojejo in plešejo.

Ta večer že dalj časa vadimo in se ob njem zmeraj zabavamo, drugi učenci pa zbirajo ljudsko blago za razstavo in se pripravljajo na ogled muzeja v škofjeloškem gradu, Radovljici in Cankarjevem domu.

Na šoli je tudi bolj zaživela ljudska pesem, tako v mladinskem zboru kot pri pouku.

Skupina učencev pripravlja pogovore z avtorico Skrinje iz ba-bičine bale Berto Golobovo, druga skupina se bo pogovarjala o bogati ljudski dediščini z Dušico Kunaverjevo.

Vsak, ki želi pogledati v to čarobno skrinjo in zapeti nekaj lepih ljudskih pesmi, je dobrodošel vsak drugi četrtek v mesecu ob 18. uri v Vodnikovi domačiji.

DANICA CEDILNIK

Pohvale in graje

Pohvale in graje so kratka besedila, s katerimi ocenjujemo človekovo ravnanje in si prizadevamo uravnavati njegovo nadaljnje delo. Izrekajo jih starši, vzgojitelji, učitelji, vaditelji, bratje, sestre, sošolci in drugi. Večinoma so to ustne izjave, izvedenci za razne stroke pa sestavljajo tudi temeljitejši in z dokazi podprte pisne ocene.

Oglejmo si nekaj najpogostejših ustnih pohval: Pridna si, ker si pojedla vso juho. — Kako lepo si pobrisala posodo! — Zlat si, ker si prinesel drva. — Ne vem, kdo bi znal to lepše narisati. — Joj, kako sem vesela, da si se tako dobro naučil poštevanko. — No, vidiš, da se da naučiti tudi angleščino. — Ti imaš pa res bujno domišljijo. — Vidite, to je pravi oris. — Zelo lepo frizuro imaš. — Joj, kako lepo dišiš! — Bravo, potopil si se najmanj tri metre globoko. — Zadetek v polno! — Tako lepo si zaigral, da bi šel lahko za klavirista.

Prav tako si oglejmo še nekaj najnavadnejših ustnih graj: Ze spet nisi pospravila igrač. — Deset let si že pri hiši, pa še ne veš, kje je džezva. — Glej, tvoja soba je, kot bi bomba noter tresčila. — Andreja, nehaj se tepsti s Tomažem. — Len si kot fuks. — Pravi prašič si. — Pišes, kot bi kure po zvezku skakale. — Poglej, kako si spackala risbo. — Nohe si lakirals, znaš pa nič. — Ti gnoj leni, nič se ne učiš. — Ali nisi pravokotnice ne znaš narisati? — Komplificiraš, namesto da bi rešil po kratki poti. — Pojdi čez cesto, tam je otroški vrtec, kjer so tako otročji kot ti. — Mulec nesramni, kaj mi pa odgovarjaš! — Ve ste takšne kot branjevke. — Tebi manjka en koleček v glavi. — A se ti je film utrgal? — Kaj se pa petelinis? — Kakšne cunje pa natikaš nase? — Ti butelj, če te jaz počim, boš pobiral domine. — Egoist, nesramnež! — Neroden si kot poleno. — Tako igraš na boben, kot bi krompir v vodo stresal.

Nase razpravljanje bi lahko začeli z moraliziranjem, da so nekatere graje pregrebo. Najbrž pa je treba tudi vzgojiteljem priznati pravico, da kdaj pa kdaj dajo duška svojemu notranjemu razpoloženju. Nerodno je le, da so tam, kjer vzgajajo in izobražujejo posamezniki, ki se

slabo obvladujejo in izrekajo vse, kar jim pride na misel. (Vi ste psi, ki bi jim bilo treba natakni nagobčnike.) Otroci so pri besednih spopadih z odraslimi na slabšem, ker veliko stvari starem ali učiteljem ne smejo reči, ne resno in ne v šali. Pač pa so mladi ljudje zelo sproščeni pri medsebojnih obračunavanjih.

Pohvale in graje se izrekajo s stavki v različnih naklonih. (Deres se kot sraka. — A si malo priflakljen? — Joj, kako si zoprna!), z glagolskimi in neglagolskimi stavki (Zelo si pridna. — Bravo!), z besedami v prvotnem ali prenesenem pomenu (Dobro si naredila. — Ti si zlata.), z normalnim ali obrnjenim besednim redom (Mamin ljubček! — Srček mamin!). Pri grajah so pogosti vprašalno-zanikani stavki, ki opozarjajo na neustreznost kakega stanja (Zakaj še nisi pospravil svoje sobe?). Marsikakšna izjava ni mišljena resno, ampak ironično (Imam paaameinega brata!). Sovrstniki v medsebojnih pogovarjanjih močno pretiravajo (Debil! — Kreten! — Pometi si podstrešje!) in pogosto uporabljajo nezborne izraze (Kva maš blesave!). Pomen graj je odvisen tudi od mimike in kretenj; nekaj drugega je, če so izrečene s prijaznim obrazom in umirjenimi kretnjami, kot če s sovražnim obrazom in divjimi kretnjami.

Povečini pa pohvale tiste, ki so jim namenjene, razveseljujejo in spodbujajo, graje jih žalostijo in silijo k poboljšanju. Če so graje pogoste ali če jih izreka kdo, ki je izgubil spoštovanje tistih, ki jih ocenjuje, ne prizadenejo: skozi eno uho noter, skozi drugo ven.

Kljub vsakovrstnim grajam mora človek ohraniti zaupanje vase; hudo je, če začne zaradi teh mimogrede izrečenih besed zares verjeti, da je lenuh, neumnež ali nesposobnež, ponotranjati takšne ocene in se z njim ustrezno vesti. Kot vzgojitelji pa moramo zlasti paziti, da s hvalo in grajo otroke dvigamo, ne pa zatiramo.

FRANCE ŽAGAR

nove knjige

Slovenski kmečki upori 1635 in Trubarjevo leto

Najnovejšo znanstveno delo dr. Jožeta Koropca *Mi smo tu!* o slovenskem kmečkem revolucionarnem gibanju, ki je lani izšlo pri založbi mariborskih Obzorij, je ena najvidnejših strani več kot 150 let trajajočega upiranja naših kmečkih množic proti takratni svetni in cerkveni gospodi. Od vseh slovenskih puntov, bilo jih je nad 150, je ta tako prostorsko kot po množičnosti in jasnosti v zahtevah eden najboljsejših. Po računu pisca se ga je udeležilo aktivno nad 20 000 ljudi v več žariščih na Slovenskem. Imel je širok odmev tudi v takratni Notranji Avstriji.

Čeprav je bil končno kot vsi drugi punti zadušeno, je vendar v naši zgodovini izredno pomemben, ne samo po programu in številnih spopadih, po množičnosti prisotnih kot po krvavi rihli, temveč tudi po dokaj jasnih in popolnejših informacijah, ki smo jih dobili z njimi. Slovenski zgodovinar Jože Koropec je odkril v naših in graških arhivih obilo izvirnega gradiva in tako podal celostno podobo takratnega kmečkemu stanu, najštevilnejše in idejno uporne družbene plasti na Slovenskem.

Upor je imel velik odmev ne samo v ožjem uporniškem svetu v Šaleški in Savinjski dolini, v celjski regiji, kjer je bilo jedro upora, temveč se je razširil še daleč po slovenski štajterski tja do Pruja in Maribora, do roba Pohorja. Dejaven odmev je imel na Kozjanskem, ob spodnji Pesnici, v dolini Dravinje, v Zasavju, na Brežiškem, v Dolenjskem, Kočevskem, ob Kolpi, v kamniškem in škofovškem svetu, v ljubljanski okolici, v postojnskem in ilirskobistriškem svetu.

Koropčeva knjiga odpira bogate strani naše zgodovine v lahko berljivem jeziku, v igrivi pripovedi, ob mnogih dokumentih in strogo zgodovinskih virih. V prvem delu nam daje podoben pregled uporniškega gibanja in vzorokov, gospodarsko socialno stanje takratnih slovenskih kmečkih množic, njihov brezupni položaj ob novih pritiskih gospode, od prvih žiljskih puntov do velikega celjskega kmečkemu upora 1635. Obsežno delo je sad dolgoletnega študija do sedaj manj znanih zgodovinskih virov. Slovenski javnosti razgrinja do sedaj vse premalo znano pa bogato puntarstvo na slovenskem štajterskem. Kako širok odmev je imela v takratni deželi, pričajo tudi gornjestažerski uporniki, da bodo tudi sami začeli »celjski ples«, če jim ne bo ugodeno. V tistih časih so rekli kmečkim puntarskim množicam na Slovenskem »puntarski Slovenci«.

Vzklik prvih puntarjev v Šaleški dolini »Hola, hola, mi smo tu!« ob zavzetju gradu je našel širok odmev. »Uboga gmajna« je nehala biti epiteton slovenskih kmečkih množic vsaj za nekaj časa. Knjiga sega globoko v preteklost zlasti s prikazom splošnih razmer na Slovenskem. Tisti, ki ne poznajo dovolj naše preteklosti, bodo ob tem prizadeti, ko bodo skrbno prebrali knjigo. Nekateri pravijo, da Slovenci nimamo svoje zgodovine! Ali ni to pristna in bogata stran naše zgodovine? Množice slovenskih kmetov in plebejcev se zgrinjajo in pogosto upirajo proti takratni gospodi za svoje pravice, za »stano pravdo«.

Po programu, obsežnosti, množični udeležbi, po mnogih upornih žariščih in dinamičnosti, po samem poteku in boju, po strahovladni gospode in sodnem postopku je upor 1635 eden najpopolnejših kmečkih puntov na Slovenskem. Da pa je še premalo znan, naj povemo še to, da na spomeniku kmečkih puntarjev na Ljubljanskem gradu ta letnica ni zapisana.

Ko danes z vsem spoznanjem in globoko prizadetimi sledimo velikemu Trubarjevemu knjižnemu letu, ko se očetu naše književnosti hvaležno klanjamo pred njegovim velikim delom, ne moremo iti mimo drugega dela naše takratne zgodovine, mimo kmečkih puntarjev. Oboje skupaj je tisto veliko delo, ki je od tod dalje zapolnilo našo usodo. Od Trubarja in njegovih sodelavcev na knjižnem področju pa od naših kmečkih uporov, zlasti od vseh najštevilnejšega l. 1635, se v slovenskem občestvu, ki mu je bilo od nekdanj usojeno, da se ne bi kitiilo s kralji in vladarji, z gospodo blaga, ne z vojskami in podrejenimi sovražniki, nadaljuje pričevanje o naši samozavesti in upornosti kot slovenske posebnosti (Tone Pavšič-Knjižne novice Cankarjeve založbe 1986).

Glede zgodovinskega bogastva »celjskega plesa« kot celote, po množičnosti, razsežnosti, dinamičnosti pa tudi po jasnosti v zahtevah na eni strani ter glede na nasprotnike na drugi strani, ki so morali iskati vojaško pomoč pri sosednjih kraljevskih s Hrvaškega, glede celotnega programa in dramatične reakcije na drugi strani, menimo, da bi morali nameniti temu uporu mnogo večjo pozornost kot doslej. Komaj da je v zgodovinskem učbeniku omenjen. Njegova stvarna in vzgojna vsebina je bogata. »Prosvetni delavec« je mesto, kjer moremo to še posebej potrditi in oplemeniti. Slovensko učiteljstvo bi naj o tem ne samo zgodovinsko, temveč tudi o ostalem, več kot 150-letnem kmečko plebejskem revolucionarnem gibanju moralo več vedeti.

Koropčeva knjiga ob 350-letnici velikega kmečkemu upora 1635. Obsežno delo je sad dolgoletnega študija do sedaj manj znanih zgodovinskih virov. Slovenski javnosti razgrinja do sedaj vse premalo znano pa bogato puntarstvo na slovenskem štajterskem. Kako širok odmev je imela v takratni deželi, pričajo tudi gornjestažerski uporniki, da bodo tudi sami začeli »celjski ples«, če jim ne bo ugodeno. V tistih časih so rekli kmečkim puntarskim množicam na Slovenskem »puntarski Slovenci«.

Pričujoči prispevek ne želi biti nikakršna knjižna ocena Koropčeve knjige »Mi smo tu!«, ne Trubarjevega velikega književnega zagona. O tem je bilo že veliko povedanega. Želi biti le mento za našo zavest in naše ravnanje, zlasti še prosvetnih delavcev. To sta dva temeljna vira, sicer iz preteklega obdobja našega ponižanja, naših težav pa tudi našega upornega duha in nadaljnje možnosti »ustvarjalnosti, o naši samosvojesti, upornosti in življenjski sposobnosti, naše samozavesti in hotenja« (Tone Pavšič, *ibid.*) v polpretekli dobi. Kot da bi naša zgodovina želela skupno manifestirati upornost in ustvarjalnost naših ljudskih množic in naših piscev, nastopata na veliki slovenski strani naše zgodovine časovno tako blizu.

MAYRICIJ ZGONIK

ZBIRKI ODISEJ IN BISERI

Iz klasične svetovne književnosti

V tokratnem pogledu na založniško dejavnost založbe Mladinska knjiga je treba morda nekoliko več pozornosti nameniti knjižnima zbirkama ODISEJ in BISERI.

Prva zbirka — ODISEJ, je vredna pozornosti zlasti zaradi drugačne uredniške zasnove. Njeno težišče je nekoliko spremenjeno glede na težnje, ki jih je kazala v prejšnjem sedemletnem izhajanju: tudi tedaj je bila to elita zbirka, nekakšen bralni most med mladino in odraslimi, zdaj pa naj bi imela v njej objavljena besedila nadčasovno komponento, namenjena naj bi bila »nastarostni stopnji«, ne torej posebej bralcem določene starosti, četudi bodo v njej objavljene knjige verjetno največ brali srednješolci. Nekako temu je prilagojena tudi oprema zbirke, ki jo je zasnoval Zvone Kosovelj. V tej zbirki, ki je začela po krajšem premoru spet izhajati, so za zdaj večinoma prevedena dela, pozneje pa bo izšlo v njej več del domačih piscev. In kakšna bodo njena besedila? Žanrsko čimbolj odprta: poezija, seestjastika, fantastično-domišljajska proza, pustolovski romani, dela z zgodovinsko tematiko, besedila iz manj znanih kultur in književnosti.

Novejša objavljena besedila so vsa po vrsti iz klasične svetovne književnosti, venomer brana in že zdavnaj nedvomno uveljavljena, besedila, pri katerih sploh ne gre podvomiti o njihovi vrednosti. Pa začnimo s knjigo pesmi, ki ji je že mogoče zagotoviti, da bo postala uspešnica, četudi je to za knjigo pesmi dokaj nenavadno. Gre za izbrane pesmi Jacquesa Preverta Barbara, ki je drugi izbor tega pesnika pri nas, vanj pa so uvrščene pesmi iz več njegovih knjig, največ, skoraj polovica pesmi pa je iz zbirke Beseda. Pesmi, naslovljene po Prevertovi najbolj znani pesmi Barbara, so namenjene predvsem mladini, Bergerjev prevod in izbor sta usmerjena predvsem v ljubezensko poezijo, najbližjo mlademu bralcu. Pri tem je prevajalcu uspelo ohraniti značilen prevertovski duh, poezijo, prežeto z nekonvencionalnimi slogovnimi prvini, temelječimi na izrednem občutku za zvočno podobo jezika, bodisi da gre za intonacijo celotne pesmi, rime,

asonance, besedne igre, temelječe na enakozvočnosti besed z različno pisavo in pomenom, prevrčanje ustaljenih rekel, ki jim daje nove pomene ali pa obuja njihovo prvotno, nemetaforično rabo. Pesmi so opremljene z izvrjnimi Prevertovimi kolaži.

Drugo prevodno delo, ki je izšlo v zbirki, je fantastični mladinski roman angleškega jezika slova in raziskovalca starodavnih mitov srednjega sveta Johna R. Tolkiena Hobit. To je eden najbolj znanih romanov angleške klasične književnosti, priljubljeno mladinsko branje in nekakšen uvod v Tolkienovo nič manj znano delo Gospodar prstanov; skupaj s posmrtno objavljenim besedilom Silmarillion sestavlja trilogijo o »fantazijskem svetu nekje na sredi med resničnostjo in sanjsko vizijo, o svetu s svojo mitologijo, zgodovino in geografijo, ki nima primerov v književnosti«.

To je svet hobitov, posebne vrste palčkov, razumnih, človeku podobnih bitij; pravljčna povest in pustolovski roman hkrati je za zdaj edino Tolkienovo delo, prevedeno v slovensčino. In navsezadnje ima ta povest ali roman ali kakor ga že označimo — več obrazov. Eden od njih je ta, da je lahko zgolj zanimiva, napeta pripoved za otroke, drugi pa je roman o pustolovski življenja in o »potovanju k samemu sebi«.

Čanek, zgodba in legenda o majevskem junaku izvira iz starodavne legende iz časov indijanskega upora proti španski kolonizatorjem na polotoku Jucatanu. Junak majevskega ljudstva je v delu — njegov avtor je pisatelj Ermilo Abreu Gomez — prikazan kot notranje človeška podoba zatiranega majevskega ljudstva. V izrazno specifičnem slogu, zgoščenem in slavnostnem jeziku tega poetično-proznega besedila sledi pripoved junaku od otroštva do mučeniške smrti — po neuspelem uporu, ki ga je vodil. Besedilo je razrahljano, ker imajo stavki vsak zase sentenčno vrednost, celotna knjiga pa je razdeljena na posamezne vsebinske sklope: Osebe, Prijateljstvo, Nauk, Krivica, Vojna. Gre za eno odličnih besedil magičnega realizma, s to posebnostjo, da ima znotraj magičnega realizma vzhodnjaško lapidarnost, da učinkuje kot zbirka vzhodnjaških besedil.

BISERI so knjižna zbirka z dolgoletno tradicijo, v njej so zbrane knjige, ki pomenijo vrh mladinske ustvarjalnosti, včasih pa se med njimi najdejo tudi knjige, ki niso le mladinsko branje, temveč so zanimive tudi marsikdaj pozneje — tudi to je namreč ena od težav te zbirke. In prav takšni sta obe zdajšnji objavljeni knjigi: v zbirko sta namreč uvrščena ponatisa, ki sta si pred leti že ustvarila svoj sloves: Tri kraljeve opice, delo Walterja de la Marja, in besedilo Alphonsa Daudeta Tartarin iz Tarascona. V primerjavi z zbirko Odisej, v kateri so objavljene samo prevodne in domače novosti, se v Biserih ponatiskujejo že objavljena tuja dela.

Tri kraljeve opice je prevedel Janez Gradišnik že leta 1958, gre torej za knjigo, ki si je že izbovala svoj prostor in ugled med mladimi bralci, a četudi ima pravljčna prvina, četudi je to le pravljčna pripoved o treh mulga-mulgarjih, ki se odpravijo iskati deželo svojega očeta, Asasimono novo kraljestvo — na tej težavni poti jih ovira vrsta težav — pa ne gre prezreti, da skriva besedilo podpomensko plast, dostopno bolj ali manj le odraslemu bralcu. Svet mulga-mulgarjev je samosvoj svet, s povsem svojimi predstavami, pojmi; treba ga je znati odkriti, da bomo našli v njem vzporednosti z našim, človeškim življenjem.

POSEBNA, TEMATSKA ŠTEVILKA REVIE BOREC Zbornik jugoslovanskih in britanskih zgodovinarjev

Na Brodu pri Kranju je bil v začetku decembra 1985 že četrti pogovor za okroglo mizo, v katerem so jugoslovanski in britanski zgodovinarji razpravljali o temi Konec druge svetovne vojne v Jugoslaviji. Ker žal skoraj nobeno od besedil z dozdajšnjih posvetovanj — dve sta bili v Veliki Britaniji, dve pa v Jugoslaviji — ni bilo objavljeno, je bil torej že skrajni čas, da se besedila znanstvenikov namesto v arhive prelijejo v javnost. Uredništvo revije Borec si je za to tudi veliko prizadevalo, in tako je izšel zbornik, ki avtentično prikazuje in ohranja vsebinski potek in ozračje simpozija. Zbrana besedila so izšla kot posebna, tematska številka revije, ki ima precej povečan obseg, saj je tokrat natisnjena kar na dobrih 250 straneh. Kljub vsemu — takšna oblika izdaje je bila vendarle bolj izhod v silo, zato publikacije ne gre jemati le kot revialno izdajo, saj so v njej objavljena besedila znanstvena in zato tudi trajna po svoji vrednosti.

Posebno, dvanajsto številko revije bodo dobili vsi naročniki, sedemsto izvodov pa bo naprodaj.

Pomembno je, da je bilo v zborniku tokrat prvič mogoče objaviti ne le referate, marveč celotno avtorizirano razpravo. Takšna neposrednost objavljenega gradiva daje čuti razpolo-

ženje srečanja, je črta, ki poživlja objavljena besedila. Zbornik, uredil ga je dr. Dušan Biber, obsega predvsem referate in razprave, ki so razdeljeni po posameznih dnevih srečanja in opremljeni s precej fotografskega gradiva. Za nazornejšo predstavitev omenimo nekaj naslovov: Trst, Triest ali Trieste (Geneza in dileme o tržaški krizi), referat, ki ga je pripravil dr. Dušan Biber, referat dr. Jožeta Pirjevca — Od prijateljev do sovražnikov (Odnos britanske tiska do Jugoslavije leta 1945); dr. Mark Wheeler je pripravil za srečanje besedilo Bellorli in bela garda (Britanski višji protikomunističnem uporu v Jugoslaviji leta 1945), referat Poraz in uničenje četniške kontrarevolucije v sklepnem obdobju vojne je delo dr. Branka Latasa dr. Robert Knight je sodeloval z referatom Harold Macmillan in kozaki (Je celovška zarota v resnici obstajala?), Elizabeth Barker je poročala o Reševanju zavznih vojnih ujetnikov in letalcev (Opomba k Jugoslovanskemu vojnemu dnevniku)...

Tako pripravljena publikacija, v celoti posvečena sklepnim operacijam v 2. svetovni vojni na ozemlju Jugoslavije, je prvi tovrstni prikaz skupnega dela slovenskih in angleških zgodovinarjev.

V. K.

● Knjiga ni hrana, temveč poslastica.

Tin Ujević

● Moralnih ali nemoralnih knjig ni. Knjige so dobro ali slabo napisane. To je vse.

Oscar Wilde

● Tudi v mrtvih črkah knjige je treba videti svetlobo.

Milutin Nehajev

● Kdo piše dobre knjige? To nismo mi, ki se podpisujemo.

Henry Miller

● Iz nekaterih zvemo vse, pa vseeno na koncu ničesar ne razumemo.

J. W. Goethe

● Knjiga je piscu to, kar je lepoticam njihova podoba v ogledalu.

Paul Jean

Knjiga za učno-vzgojno delo

Pred kratkim sem dobil knjigo Zdravstvena služba v narodnoosvobodilni vojni na mariborskem območju 1941—1945, ki jo je izdala ob štiridesetletnici osvoboditve SOZD Združeno zdravstvo Maribor. Za ta 120 strani obsegajoči zbornik so napisali prispevke: vsiji kustos Muzeja narodne osvoboditve Maribor Lojze Penič Pregled narodnoosvobodilnega boja v mariborskem okrožju, primarij dr. France Cundrič Slovenci v mariborski bolnišnici so se borili proti okupatorju, primarij dr. Eman Pertl Delež slovenskih zdravstvenih delavcev z mariborskega območja v NOB doma in drugod v okupirani Jugosla-

viji in Kako so se slovenski zdravniki in medicinci vključevali v NOB, mr. ph. Dušan Vodeb Farmaceutska služba na mariborskem območju v času narodnoosvobodilnega boja ter sedem avtorjev nekaj krajših sestavkov pod skupnim naslovom Prikazi delovanja zdravstvenih delavcev. Objavljenih je tudi 80 slik zdravnikov, medicincev, sanitetnih tehnikov, farmacevtov in farmaceutskih tehnikov.

Knjigo je mogoče kupiti v knjigarnah po 800 din. Lahko jo pa naročite tudi pri SOZD Združeno zdravstvo Maribor, Aškerčeva ulica 1, 62000 Maribor.

VOJKO LOVŠE

NADA KRANJC

Pojdi — in uči!

Nadaljevanje iz prejšnje številke
2. službeno mesto P.

Stanovali smo v župnišču. Tako so nam dočili. Prvo nede-
ljo so vaščani napeto čakali, ali se
bo novi učitelj pojavil z ženo in
otrokoma v cerkvi ali ne. Seveda
se ni in tako je bilo odločeno:
najbrž je komunist. Še preden so
nas spoznali, so se kmetje odvrnili
od nas. Zato je bila skoraj bre-
zupna naloga, ki smo se je lotili:
elektrifikacija vasi. Ljudi je bilo
trajno težav. Prijazna pa tudi nista
bila. Otoka — predšolska — sta
se igrala na cesti, pa tudi z dvo-
kolesarji niso podili in ne s travni-
ka. Le nemogoče je bilo dobiti kaj
hrane pri kmetih. Odrezke vsega
jedna sem morala zbirati na karti
za meso, da sem lahko v soboto
kupila vsaj za govejo juho. Učitelj
je zbolel — zasenčena pljuča,
moral je v bolnišnico. Prevzela
sem še možev razred — torej
pouk dopoldne in popoldne — in
poiskala dekle, ki bi pazilo na
otroka. To je bilo takrat zelo
težko. Najprej je bilo treba dobiti
dovoljenje z okraja. Takrat smo
vse, kar je bilo količkaj sposobno,
podežela spravljali v mesto —
bil je čas industrializacije. Torej
prijazno je tu — dekle tudi (kaj pri
vseh vsak dan pometate, se je čudi-
va). Potem pa se je uprla: pri olju
ne bom živela, navajena sem na
mast. Kakšna mast neki! Karte so

bile za olje. Ker je bilo na odrez-
kih premalo kruha za vse, smo
jedli zjutraj žgance, opoldne »ta-
merl« — pečena koruzna moka z
jajci in sladkorjem, zvečer ko-
ruzni močnik. No, ne zmeraj.
Denarja je bilo sorazmerno pre-
cej, morda zato, ker se ni dalo nič
po strani kupiti, na karte pa je bilo
vse kar poci. Torej zdaj prva
skrb — dobiti mast! Da punca ne
bo ušla. Za praznike (veliko noč)
je hotela tudi klobase in preka-
jeno meso. Na trgu v mestu so
kmetje vse to zelo drago prodaja-
li. Kupovalke pa so se čisto prito-
ževale, da so goljufali tako, da so
prodajali repo, obdano z maslo,
da so baje prodajali prekajene
pse. No, pa to so bile morda le go-
vorice, kdo ve? Da bi se izognila
eventualni goljufiji, sem šla od
kmeta do kmeta, ponujala sem
denar — ni pomembno, koliko
stane, prodajte mi košček mesa ali
masti, da mi punca ne uide. Pa
tudi možu v bolnišnico bi morala
prinesiti kakšen priboljšek, saj je
to zelo potrebno za take bolni-
ke... Ljuba gospa tovarišica, saj
bi dali, pa res nimamo, so zavijale
oči gospodinje. Pa mi je zaupal
nekdanji partizan — invalid,
mladi tajnik na občini: tja pojdí,
pri tistem kmelu imajo 200 kg
masti, sam sem videl. Enako sem
odrezala kakor pri drugih. Bila je
birma v kraju in sam škof je prišel
birmat. Že 14 dni prej so začele
ženske nositi jerbare v farovž:
moko, jajca, mast, zaseko, kloba-
se, šunko, zadnje dni pred birmo
pa še pogače, potice, krofe. Ku-
harica me je poklicala. Morda
bom dobila kaj od teh dobrot za
našo družino? Ne! Samo poka-
zala mi je šrambo — od vrha do
tal tako polno, da že ni imela več
kam spravljati dobrote, ko bo pa
prišlo toooooo! »gospodov« na
dan birme. Takrat sem spoznala
— ne denar ne prošnje ne poma-

gajo — kako bi tudi, ko pa sem na
sestankih AFŽ agitrala, naj čim
več oddajo, ker so otroci v mestih
lačni in ker naši delavci tudi zanje
delajo in ustvarjajo v tovarnah,
popisovala sem živino, ki jo bo
treba oddati, prepričevala in raz-
lagala... Dobro pa sem se raz-
umela z nekdanjimi viničarji, ki
sami (še) niso imeli ničesar —
razen obljube: zemljo tistemu, ki
jo obdeluje. Družila nas je
skupna vera v lepši jutri. Vse, kar
sem počela, govorila, je bilo iz
prepričanja, da je samo tako
prav, zato so mi verjeli. Na karte
je bil tudi krompir. Na okraju
smo družine dobivale kupon
zanj. Pa mi pravi funkcionarka,
ko sem ji povedala, od kod prihaj-
jam: slaba aktivistka, ki si ne zna
dobiti krompirja na deželi... Logi-
ka pa taka! Saj ga prav zato
nisem dobila, ker sem agitrala,
naj ga čimveč oddajo v mesto, pa
ne samo krompir, tudi mleko in
sploh hrano, kolikor je le mogoče...
Bila sem mlada in nepo-
boljšljiva optimistka (kakor so mi
pravili takrat), zato se mi vse to ni
zdelo tako hudo, kakor morda
zveni danes.
Še eno doživetje na okraju: po
tedanjih navodilih so morale
igralske skupine vprašati za do-
voljenje, ali za nasvet, preden so
se lotile kake predstave (razum-
ljivo, saj so še vedno živitarile ki-
časte in nesodobne igre po naših
deželah). Lotili smo se drame Kralj
na Betajnovi. Ni se mi zdelo po-
trebno, da bi o tem prej obveščala
kulturno-protivnetega referenta,
zato sem prinesla prijavo na okraj
šele dan pred predstavo. Ko je
prebral naslov, je ogorčeno dejal:
»Tovarišica, mislim, da ste si na
jasnem, da smo s kralji opravi-
li...!« Odnoslo me je iz njegove
pisarne, ker me je bilo sram zanj,
ko bo zvedel, kaj je znil. Seveda
smo naslednji dan odigrali tega

kralja — v nekdanjem hlevu, ker
dvorane še nismo imeli. — Tretje
srečanje na okraju pa je bilo bolj
spodbudno: v tistem času so ne-
kateri zagnali vik in krik, da
imamo prosvetarji preveč počit-
nic in da nas je treba izenačiti z
drugimi uslužbenci, torej naj bi
prihajali na okraj dežurat vsak
vsaj dva tedna. Do mesta je bilo
12 km, ceste slabe, avtobusne
zveze še slabše. Kaj zdaj? Mož še
vedno v bolnišnici, punca je že
davno odšla v tovarno delat,
otroka bosta sama, če bom »de-
žurala« na okraju. Pa sem tam
vse to razložila in »merodajni«
je odločil: taka sila pa res ni, da bi
morale sem hoditi matere z ma-
limi otroki. In pri tem je ostalo —
ni mi bilo treba.
Pač pa smo iskali po njivah ko-
loradskega hrošča — ves dopol-
dan, vsi učenci in učiteljki smo se
zakadili na krompirišča in iskali,
iskali. Našli smo dva primerka in
celo ločinko. Vso to »dragoce-
nost« smo zaprli v vžigalčno
škaflo in odnesli v mesto v ured-
ništvo Večernika. Nabirali smo
baldrijan za lekarne, ogledali smo
si zagrebški velesajem. To je bila
prava ekspedicija! Popoldne s
kamioni v mesto, tam smo s šol-
larji prespali v neki šoli na klo-
peh, ker je zgodaj zjutraj poseben
vlak odpeljal 800 otrok v Zagreb.
Na velesajem je bila taka gneča,
da smo se premikali le s podrsa-
vanjem nog, otroci skoraj ničesar
niso videli prek odraslih, učite-
ljice smo jih nekaj časa štele, kli-
cale, iskale in končno odpeljale v
živalski vrt. Tam je bilo treba ča-
kati do večera, ko bi se vračali
domov. Otroci so bili neprespani,
utrjeni, polni vtisov. Nekateri so
kar stoji dremali (saj je bila to že
druga noč brez spanja). Prvo noč
so preklepetali in se presmejali),
nekateri so se začeli slačiti, kakor
da so doma in gredo spat. Slednjič

smo smeli na postajo. Toda —
groza! Vagonov ni bilo dovolj,
otroci so planili nanje, kamor je
kdo mogel — bilo nas je iz vseh
šol. Moji so bili v štirih ali petih
različnih vagonih. Vso noč sem
krožila iz enega vagona v drugega
in jih preštela. Bala sem se, da
mi kdo ne pade z vlaka ali naredi
kaj narobe v snu. Malo pred Pra-
gerskim so bili še vsi — prešela
sem jih po vseh kotih, na hodni-
kih. Potem pa sem še sama za-
dremala, kar zmanjkalo me je. V
Mariboru sem jih spet prešela —
dva sta mi manjkala. Nič me ni
pomirilo, da je drugim tovariši-
cam manjkalo še več otrok. V
domišljiji sem videla vse najhuj-
še...
S postaje sem telefonirala v
Pragersko. Povedali so mi, da je
tam več otrok pomotoma izsto-
pilo in da jih bodo že poslali,
kamor kdo sodi... Privlekla sem
se do P. Tam sem se naslonila na
mizo in zajokala — ne, utila sem,
doživela sem živčni zlom. Mož je
po telefonu vpil na nekoga na
okraju — kakšna organizacija je
to, da zbornajo na izlet tako
množico otrok in ne poskrbijo za
boljšo organizacijo izleta. Seveda
se je spet zameril. Oba otroka sta
srečno prispela nekaj ur pozneje,
meni pa je takrat prvo srebro po-
krilo lase na sencih...
Bilo pa je veselo in slovesno,
ko je prvi zagorela žarnica v isti
vasi. Malo čudna je bila pot do nje
— zagorela pa je le.
V kraju se je pojavil šolski
upravitelj — kot nekdanji pari-
zan, ki še ni sezul škornjev (poz-
neje se je izkazalo, da je imel
dvojni preteklost). S temi
škornji je brcal otroke, čeprav je
bilo uradno večkrat poudarjeno,
da so v novi družbi telesne kazni
prepovedane. »V šahu« je držal
ves učiteljski kolektiv z vsemi
mogočimi metodami. Ena izmed

skozi
okno

njih je bila ta, da je prijateljaval z
miličniki in jim dal vedeti, da so
vsi na šoli reakcionarji. Temu
primerno so se seveda tudi vedli
do učiteljskega kolektiva. Sam je
prevzel elektrifikacijo v svoje
roke. Zdaj so kmetje verjetno zelo
zadovoljni z uspehom — takrat
pa so na skrivaj godrnjali in ga
preklinjali, niso se mu upali javno
upirati, ko je zahteval in pretil:
dobil je vprega pa les in ljudi, da
so postavili drogove in napeljali
elektriko. Kjer prej pričrčevanje
ni zaleglo, je pomagala prisila.
Nazadnje je bilo tako daleč: pro-
slava pred šolo je okronala
»otvoritev« elektrifikacije. Šol-
arka je deklamirala pesem o luči,
ki jo je sestavila učiteljica, peli so
in govorili, tudi funkcionarji iz
mesta. Nazadnje se je ljudstvo
razšlo po domovih, izbranci so
proslavljali pri upravitelju do
jutra. Njemu je elektrika priskr-
bela naslov okrožnega nadzor-
nika šol, domačinom pa je olaj-
šala delo in posvetila v temo.

Njegovo prvo delo na okrožju
je bilo, da je »razhajkal« ves ko-
lektiv šole v P. Po službeni dolž-
nosti (beri: kazni) smo se morali
odpraviti na vse strani. Vsi seveda
na slabša službena mesta. Zvedel
je namreč, da smo prej spri (za-
radi njegovih spretnih intrig) raz-
čistili med seboj, medtem ko so ga
poklicali na orožne vaje. Morda
je zvedel tudi, da smo kritizirali
njegove vzgojne metode in pa dej-
stvo, da ni upošteval odredbe, naj
se šolski vrt razdeli med vse člane
kolektiva. Vsega je namreč zadr-
žal zase in tako se je v posmeh vsej
vasi dogajalo, da so hodili vsi
trije: spredaj on, v sredini prase,
zadaj pa žena na potok, kjer sta ga
okopala in potem hranila s pri-
delki iz šolskega vrta.

Lepih dni ne spraviš v računalnik

Ko obrneš zadnji list

Dvanajst se nas je zbralo v sla-
ščičarni, vsi z mariborskega učite-
ljskega. Sprva razočarani in jezni,
smo se kmalu začeli razigrano na-
smihati, kot bi hoteli še zadnjič
priklicati tisto prijetno dijaško
življenje. Prešerno smo mahali z
dekretii, ki so nas razmetali po
prekmurskih vaseh. Sklenili smo,
da se bomo srečevali vsaj enkrat
na mesec. Teh naših osemnajst ali
devetnajst let, v katera smo vtikali
ljubezen, razočaranja, veselje in
namišljen sroč, je bilo premalo,
da bi spoznali resnično življenje.
Moja vas je bila prijazna. Do-
movi, raztreseni po gričih, so s
svojimi procelji gledali proti
cerkvi na vzpetini, obdani z
nekaj premožnejšimi hišami. Šoli
v razdalji kakšnega kilometra, se-
zidani še v cesarski časih, sta po-
stali moji. Sivolasa ravnateljica,
na pogled stroga, a v resnici poš-
tena duša, me je takoj v začetku
opozorila na razne reči, koristne
za začemika. Med drugim dobro-
namerni nasvet: »Spni si lase, s
temi dolgimi kitami in zmeraj na-
smejana, deluješ preveč otročje.
Človek si mora izbojevati avtorite-
to. Poučevala boš dopoln
kombinirano višje razrede. Med
učenci so ponavljalci, skoraj že
pravi fantje. Popoldne te čaka
drugi razred.«
»A?« sem znila.
»To je ravno devetdeset učen-
cov, toda ti si mlada, polna moči,
tudi šlo bo.«
Sobica je lična. Priprave pišem
do pike natančno, pri petrolejki
števila pet. Jesensko deževje in
voda in blato do gležnjev. Idila se
ne stopnjuje, ko ravnateljica pove-
da, da je obiskal sosednjo šolo in-
spektor. Strah pred njim mi je ve-
pila starejša kolegica. Ravnate-
ljica me je potolažila:
»V odmoru vselej poglej sem, v
spodnjo šolo. Če bo pri nas, bo
popoldne pri tebi. Ko pride, bom
obesila dve rjuhi.«

Čez nekaj dni so se res odprla
vrata, na rjuhe sem pozabila pri
tako številnem razredu. Inspektor
je pogledal po učencih, poseled,
prebrskal papirje in odšel. In
ostali smo živi in manj zaskrblje-
ni.
Pred dnevom republike mi
pove ravnateljica:
»Po vaji pošlji učence domov,
ti pa se oglasi na Krajevnem
uradu. Parole za volitve boš pisa-
la.«
»Parole mi res niso pri srcu.«
Potolažila me je:
»Vsak nekaj, pomagati je treba
pri cepljenju kokoši, psov, prašič-
čev, popisovati ljudi.«
»Na nič od tega se ne spoznam,
bom ostala kar pri parolah.«
Medtem so prihajala pisma in
seveda naš prvi zmenek v Murski
Soboti. Prosti četrtek (celodnevni
pouk, šestdnevni delavnik) je bil
načrtovan. Budilka me je zbudila
ob treh. S starejšo kolegico sva se
odpravili v temi in prvem mo-
krem snegu na pot. Pol štirih zju-
traj. Po cesti še gre. Nato zavijeva
na kolovoz. Čevlji ukleščeni v
lepljivem blatu. Kolegica prižiga
vžigalce. Stopava ob jarku. Do
postaje se prebija čez dobro uro
in četr. Otreseva blato s čevljev,
prisopihava do avtobusa, ki je že
obložen z množico potnikov,
znanih, seveda. Pririneva se med
zadnjimi, ki više že na stopnicah.
»Nič več, amen!« zavpije
gromko sprevodnik.
»Ampak, midve...!« skušam
omehčati človeka, ki že zapira
vrata. Kolegica po primorsko za-
bentni, meni gre na jok. Iz gosilne
sveti luč.
»Greva na čaj! Zastužili sva
ga!« rečem in jo potegnem za
rokav. Prijazna goslinčarka
naju tolaži:
»Nekoč bosta mogoče vozila
dva avtobusa.«
S kiselkastim nasmehom ji pri-
kimam in si naslikam veselo sre-
čanje s sošolci.

In vendar je bilo toliko prijet-
nih večerov, toliko kmečkih
pristnih in spontanih šal in toliko
lepih ur v mojem prvem službe-
nem kraju.
Sledilo je še deset let v drugem
— obmejni vasi. Čas se je neko-
liko spremenil. Učitelj je opravljal
kulturno poslanstvo: prireditve,
zbiranje članov za Prešernovo
družbo, tečaji za vaščane. Prišla
je družina. Z njo nove skrbi. Štu-
dij sem si dodala še sama. Nekda-
nje sanje se bodo uresničile, kajti
takoji po maturi so nam prepričali,
da so vasi brez učiteljev in vsaj
dve leti naj poučujemo. Zaple-
teno potovanje na izpite v Ljub-
ljano, brez ene ure predavanja, me
je navdajalo s strahom. Vsakič ali
skoraj vsakič sem se soočila z
novim profesorjem. Nisem se več
trudila za urni uspeh, zame je bilo
najpomembnejše, da opraviim
vsaj dva izpita, ko sem bila že
tam. Kako človek popušča pri
svojih načelih!
Vaško okolje mi je razkrivalo
življenje z druge strani. Živela sem
z ljudmi, z njihovimi stiskami,
skrbmi in veseljem. Bila sem del
njih. Za te ljudi so bila šolska

vrata zmeraj odprta in njihova za
nas, iz šole.
In nato srečanje z mestom,
majhnim in zame ne več čisto
tujim. Otroci živahni, zahtevni, v
vsakem oddelku tudi Romi, ki so
prinašali s seboj svoje navade,
jezik, ki so ga med seboj tudi upo-
rabljali. Morda se je samo v tem
razlikovala naša šola od drugih.
In prav ta razlika me je privlače-
vala, spraševala sem jih po nji-
hovi besedah, navadah, predvsem
me je pritegnilo njihovo močno
druženje v gručah in ljubezen do
petja, to je bilo vidno na zunaj.
Potem se utrnejo drobne in
vendar velike stvari. Brali smo
Cankarjev Naš laz ali Bevkovo
Ranjeno srce. Vedela sem da so
brez besed razumeli. Pred dvajse-
timi leti sem se zagrizla v bralno
značko in z Miškom Kranjcem
sva kakšno rekla o tem in onem.
Tudi o znački. Ko sem ga prosila
za privolitiev, me je opozoril s ti-
stim blagim nasmeškom:
»Ampak veš, ne govoriva o
mojem portretu na znački; dokler
sem živ.«

»Ne,« sem obljubila, »samo
knjigo bomo naredili.«
Zdaj vem, da mu dolgujem
portret.
Spomin na vesele skupne izlete
osmošolcev. Tam smo jih odkrili,
duhoviteže, pretepače, veseljake.
Niti pred izletom od skrbi nisem
mogla spati, oni pa od pričako-
vanja nečesa novega, velikega,
kar pač lahko rodi pubertetniška
domišljija.
Pisali smo zahtevne naloge,
nekaterim težjim učencem so tudi
diferencirane naloge nazirale
živce. Tih drse pisala po papirju.
Anica grize konico svinčnika.
Peter skrivaj obrača liste pod
klopjo. Tonček škili k Bredi. Li-
diji se je droben listič prilepil na
potno dlan. Kako sem se počutila
v teh mučnih urah, ki sem jih
sama tudi tako preživljala. Tedaj
sem si nadela masko strogosti in
vmes zrla skozi okno, da ne bi vi-
dela te pripravljavnice za nadalj-
nje šolanje in za življenje.
Nekoč sem srečala tovarniško
delavko. V svoji tovarni se je po-
čutila doma. Leta so spremenila
tudi njeno zunanost. Vprašala
me je:
»Se me spominjate?«
»Seveda, Marta.«
»Tudi tega, kako sem visela
med enojko in dvojkjo? Potem
smo pisali kontrolno nalogo iz
slovnice. Danica mi je porinila li-
stek. Videli ste me. Zardela sem
do ušes. Obež Danico sva bili dva
dni na trnih. In pisala sem dve,
ona štiri.«
»To so v življenju majhne sva-
ri, čeprav so med šolanjem lahko
usodne. Drobne človeške poteze
in prizanesljivost ob pravem času
lahko več koristijo kot škodijo.
Tudi nam so včasih zamizali.«
Čas je tekel in leta smo prišleli.
Zarjala so nam gube, nas opla-
jala z optimizmom in pesimi-
zmom. Zdaj bo treba reči: srečno,
šola, učenci in kolegi in starši.
Tudi delavca najbrž stisne pri

srcu, ko mu zadnjič zapoje stroji,
uradnika, ko zadnjič zapre svoj
predal in morda cestarja, ko od-
loži svojo lopato. Toda ljudje, vse
to so kovinski, mrzli predmeti!
Ste videli tistega najbolj razposa-
jenega pubertetnika, ki se je zdaj
prikoval na stol, prekladal roke in
grizel svinčnik? Niste! Jaz sem ga.
V vsake oči sem se posebej zazrla
in si pred vrati dopovedovala:
»Ne smeš jokati, ne smeš!« In
vendar je postajal vsak moj korak
težji.
Pridem v zbornico. Vsi drobni
prepiri o pravilnikih, urah, po-
stanenju nepomembni. Nikoli
nisem bila sprta z nikomer, nikoli
zares. Vse sem skušala obrniti na
smešno stran, tudi neumne števil-
ke, ki se mi niso nikoli ujemale. In
nenadoma sem vedela, da je bil to
moj dom, da so bili to moji ljudje
in da je bilo mojih petindvajset let
življenja v istih prostorih. Smeh in
razočaranja; veselje in prija-
teljstvo, vse so posrkali zidovi
vase.
Kdor tega ni doživljal, ne
pozna te bolečine in tudi veselja
ne. Nekoč me je nekdo vprašal:
»Bi si še izbrali ta poklic?«
»Tega in samo tega,« sem od-
vrnila.
Vsega dela ni bilo mogoče pla-
čati, najbrž niti polovično.
Vseeno sem opeharila računal-
nik, ki mi je odtrkal pokojnino
67.500 din. Vseh lepih dni ne
moreš spraviti v računalnik.
Samo stroj je, stroji pa so mrzli in
brez duše. Ravna po sistemu
daj-dam. Cesar ne vložiš, tega ne
more dati.
Zaprta sem zadnji list. Najbolj
popisana sta prvi in zadnji. Ne
vsem, vendar vem, da so se mno-
gim kolegom tresle roke, ko so
zaprli dnevnik. Lahko bi še osta-
la, izrabila tista leta do štirideset-
ih. Nisem hotela, ker enkrat
pride za vsakogar ta dan in jaz ga
ne bi rada še enkrat doživela.
KAROLINA KOLMANIČ

Šole, vrtci!

Ob novem letu je čas, da pregledamo seznam naročnikov na Prosvetnega delavca in ga dopolnimo z imeni novih kolegov, ki nanj še niso naročeni.

Čedalje več je šol, ki naročajo Prosvetnega delavca za ves učiteljski zbor, naročnino pa plačajo — v celoti ali delno — s sredstvi za strokovno spopolnjevanje. Zakaj bi se jim ne pridružili tudi na vaši šoli, v vašem vrtcu?

Prosvetni delavec je glasilo vseh delavcev v vzgoji in izobraževanju, je naš edini časopis za aktualna vprašanja vzgoje in izobraževanja. Ne moremo biti sodobni, če ne sledimo novostim in spremembam na tem področju. Prosvetni delavec pa vam poleg obveščeniosti omogoča tudi, da o vseh aktualnih vprašanjih javno poveste svoje mnenje in vplivate na njihovo reševanje.

Razpisi

v našem časopisu bodo tudi v novem letu za 30 % cenejši kot v dnevnem tisku. Sprejemamo jih do konca redakcije posamezne številke — pisno ali po telefonu (061) 315-585.

Ste že poravnali naročnino?

V zadnjih tednih smo naročnikom poslali položnice za plačilo naročnine za leto 1987 z manjšim doplačilom za leto 1986 zaradi povečanih tiskarskih izdatkov.

Naročnike prosimo, naj ne pozabijo na položnice!

Svet

VZGOJNO-VARSTVENEGA ZAVODA VELENJE

razpisuje po 148. členu Statuta tega zavoda prosta dela in naloge

— RAVNATELJA

Kandidati morajo izpolnjevati splošne pogoje, predpisane z Zakonom o združenem delu in pogoje, določene z Zakonom o vzgoji in varstvu predšolskih otrok, ter imeti:

- pet let delovnih izkušenj, od tega najmanj dve leti pri vzgoji in varstvu predšolskih otrok
- organizacijske in strokovne sposobnosti — to mora dokazovati njihovo preteklo delo
- ustrezne moralno-politične lastnosti, ki se kažejo v pravilnem odnosu do socialistične ureditve.

Kandidati naj ob prijavi predložijo zasnovo o uresničevanju programa dela — razvoja in opredelijo svojo vlogo pri uresničevanju.

Dela in naloge razpisujemo za štiri leta.

Prijave pošljite v 15 dneh po objavi razpisa razpisni komisiji Vzgojno-varstvenega zavoda Velenje, Prešernova 3, 63320 Titovo Velenje.

Razpisna komisija

VZGOJNO-VARSTVENEGA ZAVODA VELENJE

razpisuje po 171. členu Statuta tega zavoda prosta dela in naloge

— PEDAGOŠKEGA POMOČNIKA

Kandidati morajo izpolnjevati splošne pogoje, določene z Zakonom o vzgoji in varstvu predšolskih otrok in z Družbenim dogovorom o oblikovanju kadrovske politike, ter imeti:

- 5 let delovnih izkušenj, od tega najmanj 2 leti pri vzgoji in varstvu predšolskih otrok
- organizacijske in strokovne sposobnosti, ki zagotavljajo, da bo s svojim delom pripomogel k uresničevanju smotrov in nalog VVZ
- ustrezne moralno-politične lastnosti, ki se kažejo v pravilnem odnosu do socialistične družbene ureditve.

Dela in naloge razpisujemo za 4 leta.

Prijave pošljite v 15 dneh po objavi razpisa razpisni komisiji Vzgojno-varstvenega zavoda Velenje, Prešernova 3, 63320 Titovo Velenje.

Komisija za kadrovske zadeve

TOZD OSNOVNE ŠOLE SLAVKO ŠLANDER CELJE, Ljubljanska cesta 46

razpisuje prosta dela in naloge

— UČITELJA RAZREDNEGA POUKA, U ali PRU, za poučevanje v 2. razredu, za določen čas (nadomeščanje delavke, ki bo na porodniškem dopustu)

Začetek dela 9. marca 1987.

Kandidati naj pošljejo prijave v 8 dneh po objavi razpisa na naslov šole.

Novi kaseti RTV Ljubljana

Pri Založbi kaset in plošč RTV Ljubljana sta izšli kaseti z naslovom **POMEN DELA ZA ČLOVEKA**, vsebujeta pa tri polurne oddaje, ki obravnavajo marksistično pojmovanje človekove odtujitve. Na prošnjo številnih šol se je izobraževalna redakcija Radia Ljubljana odločila izdati oddaje, ki so bile v okviru Radijske šole za višjo stopnjo na sporedu v Radiu Ljubljana leta 1982, in od takrat večkrat ponavljane, tudi na tak način.

Avtorica dr. Danica Purg najprej poljudno predstavi ustvarjalno in zavestno delo kot generično bistvo človeka. Nato prikaže, kako s prikrižanjem človekovega bivanja nastajajo skozi zgodovinska obdobja različne oblike človekove odtujitve. V zadnji oddaji pa skuša odgovoriti na vprašanje, zakaj vsebuje socializem možnost človekove odtujitve. Ob tem se tudi kritično ozre na naše družbene razmere.

Oddaje so igralsko oblikovane, vsebino pa poživljajo pesmi domačih in tujih glasbenikov in pesnikov. Avtorica pravi v uvodu tudi tole:

»Zavedamo se, da so naše razlage ponekod obravnavane črno-belo. Želeli smo namreč z angažirano besedo in glasbo vplivati na to, da bi v prihodnje bolj razmišljali o človeku in njegovem delu, ko bomo projektirali stroj, na katerem bo človek delal, ko bomo določali organizacijo dela, razvijali samoupravne odnose, katerih del so tudi medsebojni odnosi in ko se bomo srečevali z delavci drugih republik in pokrajin.«

Razpisna komisija pri svetu

OSNOVNE ŠOLE VLADIMIR NAZOR BOVEC

razpisuje prosta dela in naloge

— RAVNATELJA

Kandidati za ravnatelja morajo izpolnjevati splošne pogoje, predpisane z Zakonom o združenem delu in s 96. členom Zakona o osnovni šoli.

— UČITELJA MATEMATIKE za določen čas za nadomeščanje delavke, ki bo na porodniškem dopustu od 20. marca 1987 do 8. februarja 1988.

Prijave z dokazili o izpolnjevanju pogojev pošljite v 15 dneh po objavi razpisa.

POPRAVEK

V članek Dragotina Markovič Po družbeni lestvici gor in dol, objavljen v noveletni številki Prosvetnega delavca, se zadnji stavek prvega odstavka (v 6. stolpcu na strani 6) pravilno glasi takole: Kaj je že rekel o nezmotljivosti Josip Juraj Strossmayer?

OSNOVNA ŠOLA TONETA TRNIKA TOMAŽA, SOSTRO, Cesta II. grupe odredov 47, 61261 Dobrunje pri Ljubljani

razpisuje prosta dela in naloge

— VODJE ŠOLSKE PREHRANE IN UČITELJA GOSPODINJSKEGA POUKA, PRU, za nedoločen čas s polnim delovnim časom.

Začetek dela takoj.

Prijave z dokazili o izpolnjevanju pogojev sprejemamo 8 dni po objavi razpisa. Kandidate bomo obvestili o izbiri v 15 dneh po izidu razpisa.

Komisija za delovna razmerja OSNOVNE ŠOLE VOJKOVE BRIGADE SPODNJA IDRIJA

razpisuje prosta dela in naloge

— UČITELJA TEHNIČNE VZGOJE IN MATEMATIKE, za nedoločen čas.

Pogoj: končana pedagoška akademija — tehnični pouk-matematika.

Začetek dela takoj.

Kandidati naj pošljejo prijave na gornji naslov v 8 dneh po objavi razpisa.

Besedilo oddaj je nazorno razčlenjeno na tematske sklope, tako da se lahko učitelj, potem ko prej posluša kasete, brez večjega truda pripravi na razpravo z učenci, ki bo nastala po skupnem poslušanju. Prav tako pa sta kaseti primerni za individualni študij. Ustvarjalci so se namreč potrudili, da bi primerno medijsko oblikovana snov zbudila pri poslušalcu zanimanje in radovednost za lastno mišljenje in čustveno angažiranost.

Kaseti sta primerni kot dopolnilo pri pouku družbeno-moralne vzgoje v osemletkah in sa-

AKTUALNI PROBLEMI MARKSIZMA

moupravljanja s temelji marksizma v srednjih šolah ter pri družbeno političnem usposabljanju. Naročite ju lahko pri Državni založbi Slovenije na Oddelku učil za šolske ustanove na Trubarjevi 27 v Ljubljani.

MARJAN KOVAČEVIČ

V SPOMIN

Pavla Šonc

Iz vrst koprskih pedagoških delavcev je 21. decembra 1986 odšla priljubljena in spoštovana predmetna učiteljica slovenskega jezika in vzgojiteljica mladine Pavla Šoncova.

Rodila se je v Kopru 11. novembra 1896 v zavedni slovenski družini. Že zgodaj se je odločila za pedagoško delo z mladino in zato odšla na šolanje v Gorico; tam je od leta 1909 delovala slovensko učiteljico, ki se je moralo preseliti tja po znanem uporu zavednih slovenskih in hrvaških učiteljskih na koprskem učiteljskem. Ko je Pavla leta 1916 maturirala, je takoj nastopila prvo službeno mesto pri Sv. Barbari nad Miljami, na tamkajšnji osnovni šoli Ciril-Metodove družbe. Tako se je tudi ona uvrstila med tiste slovenske učiteljice, ki so na Primorskem in v Istri prebujali in utrjevali med svojimi učenci in odraslimi narodno zavest. Po prihodu italijanskih oblasti se je z grozečim fašizmom začelo raznarodovanje in ukinitje slovenskih šol. Kot toliko drugih zavednih slovenskih učiteljev je tudi Pavla Šoncova morala zapustiti svoj rojstni kraj in se umakniti v Jugoslavijo.

Svoj drugi dom in delovno mesto je našla v Mariboru. Odločila se je, da se s študijem in posebnimi, takrat veljavnimi izpiti, usposobi za pouk slovenskega jezika na tedanji dekliški meščanski šoli. Tam je mlada učiteljica našla bogate možnosti, da je svojim učencem vcepljala ljubezen do čistega slovenskega jezika in jim odkrivala bogastva naše kulturne zakladnice. Mnogi njeni dijaki se je še zdaj spominjajo kot izredno prizadene in pedagoško uspešne učiteljice slovenskega jezika.

Tudi tokrat je posegla v njeno življenje zla usoda. Nemški okupator je med zavednimi slovenskimi intelektualci tudi Pavlo Šoncovo izselil v Srbijo, in v Užicu je našla svoj začasni dom in delovno mesto. Četudi se je rada in s hvaležnostjo spominjala

gostoljubja in razumevanja svojimi tamkajšnjimi tovariši, vendarle v njeni zavesti ostala tudi bridke sledi vojnih grozot preganjanja.

Po osvoboditvi so jo naše prosvetne oblasti kot rojko iz Istranko poslale najprej v Ilirsko Bistrico in Portorož, nato pa njen rojstni Koper, na tem komaj nastajajočo slovensko gimnazijo. Tu je tovarišica Pavla našla svojim sposobnostim in nagnjenjem ustrezno mesto vsem žarom svoje osebnosti svojim strokovnim znanjem bogatimi pedagoškimi izkušnjami je nesebično prenašala znanje slovenskega jezika in ni dala, ki je bila vse do osvoboditve oropana za dragocene lepote materinščine. S tankim jezikovnim poslušom je učila svoje učence, kako pravilne in lepe izgovorje in jim tako zbuvala ljubezen do slovenskega jezika. S svojo roko razgledanostjo in kulturo je temu našemu mladem rodu odstirala zaklade slovenske literarne umetnosti. S svojim delom pa je hkrati pomagala oblikovati tudi narodno identiteto mladih in njenih staršev, saj so bili tako dolgo narodno ogroženi. Njeni dijaki je radi spominjajo z globoko hvaležnostjo in spoštovanjem.

Ko se je tovarišica Pavla leta 1958 upokojila, ni prenehala strokovno delati. Sodelovala je pri slovarju slovenskega jezika prav tako pa je bila tudi aktivna članica v slavističnem društvu. Vse do svoje smrti je neprestoma sledila kulturnim dogodom in kritično prebirala domačo in tujo literaturo. Vsako srečanje z njo je bilo pravo dogajanje, saj je bila vsa v sedanji dobi in resničnosti. Polna optimizma in vedrine je sprejemala dogodke in srečanja z ljudmi.

Vsem, ki smo imeli srečno priložnost, da smo z njo sodelovali in prijateljevali, ostaja spomin na njeno strokovnost, široko kulturnost in globoko človečnost.

DANICA MARION

Valentina Štajnrajh

V četrtek, 8. januarja 1987, smo se na postojnskem pokopališču poslovili od naše kolegice Valentine Štajnrajh.

Odkar so jo naši obiski utrujali, smo dan za dnem trepetali ob njeni bolezni, saj je z njeno vedrino usihalo tudi naše upanje, da se bo vrnila med svoje kolege in učence. Zgodilo se je tisto, kar je najbolj v neskladju z našimi čustvi in hotenji. Zamrlo je njeno plemenito srce, umolknilo so njene prepričljive besede, s katerimi je navduševala za delo svoje kolege in učence.

Ko smo ji pred poldrugim letom izročili nagrado občinske izobraževalne skupnosti za njeno večletno uspešno pedagoško delo in delo v samoupravnih organih na Osnovni šoli Postojna, nismo slutili, da je bila njena bolezen usodna. V njeni odsotnosti smo se veselili vseh njenih uspehov.

Opisnila je štiriindvajset rodov naših prvošolcev. Svoje bogate pedagoške izkušnje in znanje je razdajala tudi mlajšim kolegom. Kot vodja občinskega strokovnega aktiva je k svojim skrbno pripravljenim učnim uram sprejemala ne le učitelje

postojnskega, sezanskega in ilirskobistriškega območja, temveč tudi študente pedagoške akademije in tržaške učiteljskega

Tudi med boleznijo ni vzdržala brez svojih učencev. Svojem poslednjemu, lanskemu rodu prvošolcev, je z ljubeznijo posvetila nekaj ur ob vseh za njih pomembnih dneh. Hotela jim je čestitati, ko so postali pionirji, želela je biti z njimi ob novem letu.

Izsilila je štiriurni delavnik, da z njimi končala šolsko leto. Ni mogla ločiti od šolskega dela, svojih sodelavcev. Šola, ki ji je darovala vse svoje življenjske moči in znanje, pa ji je pred smrtjo postala le počivališče. Njeni težki poti iz zdravstvenega doma do svojega doma. Njeni obiski so prenehali, nam pa ostala trpka resnica, da smo izgubili predano in požrtvovalno prosvetno delavko. Med bolečino ob slovesu se prepleta občutek ponosa, ker nam je podarila veliko zgledov za vztrajno uspešno delo.

Ohranili jo bomo v lepem spominu.

SODELAVCI OSNOVNE ŠOLE POSTOJNA

prosvetni delavec

Ustanoviteljica: Republiški odbor Sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti ter izobraževalna skupnost Slovenije — Izhaja štirinajstredno med šolskim letom.

Izdajatelj: svet ČZP Prosvetni delavec: predsednik Aleš Golja, Bogdan Čepič, Tea Dominko, Leopold

Kejzar, Marjana Kunej, Jože Miklavc, Vida Nered, Albin Pučlin, Alenka Pučko, Marija Skalar, Janez Sušnik, Jože Valentinčič, Viktor Žorž

Direktor: Jože Valentinčič

Uredniški odbor: Geza Cahuk, Tea Dominko, Jure Gartner, Marjana Kunej, Rudi Lešnik, Barica Marentič-Požarnik, Veljko Troha, Jože Valentinčič, Marija Velikonja, Majda Vujovič

Uredništvo: Jože Valentinčič glavni urednik, Marjana Kunej odgovorna urednica, Tea Dominko, tehnična urednica. Naslov uredništva in uprave: Poljanski nasip 28, tel. 315-585, poštni predal 21, Ljubljana 61104

Rokopisov in fotografij ne vračamo.

Naročnina za leto 1987 znaša 2600 din za posameznike in 4200 din za organizacije. Za upokojene prosvetne delavce in študente pedagoških smeri znaša naročnina 2000 din na leto.

Posamezna številka stane 150 din, pri povečanem obsegu pa 200 din. Številka tekočega računa: 50101-603-46509.

Tiska ČTP Ljudska pravica. YU ISSN 0033-1643

Po mnenju Republiškega komisija za vzgojo in izobraževanje je časnik »Prosvetni delavec« prost temeljnega prometnega davka od prometa proizvodov (glej 7. točko 1. odstavka 36. člena zakona o obdavčevanju proizvodov in storitev v prometu).